

AZ OKTATÁSI JOGOK
BIZTOSÁNAK BESZÁMOLÓJA
2010. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

KIADJA
Oktatási Jogok Biztosának Hivatala

1055 Budapest
Szalay utca 10-14.
Telefon: (06-1) 795 4097
Fax: (06-1) 795 0274
e-mail: panasz@oktbiztos.hu
Internet: www.oktbiztos.hu

FELELŐS KIADÓ:
Aáry-Tamás Lajos

SZERKESZTETTE:
Aáry-Tamás Lajos

NYOMDAI ELŐKÉSZÍTÉS, KIVITELEZÉS
A-Z Buda CopyCat Kft. • www.copycat.hu
Felelős Vezető: Könczey Áron

ISSN 1589-8407

„Ha a vadász fegyvert fog a nyúlra,
a nyúl pártján vagyok,
ha a nyúl a káposztába harap, a káposztáén.”

Benedek Elek

AZ OKTATÁSI JOGOK BIZTOSÁNAK BESZÁMOLÓJA 2010. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

Az oktatási jogok biztosának kötelessége évente beszámolni tevékenységéről. Fontosnak tartom, hogy e beszámoló közzététele által a nyilvánosságot is tájékoztassam a hozzánk érkezett panaszokról, a vizsgálatokról, sikerekről és kudarokról. Hivatalunk 1999. december 1-jén kezdte meg működését, tizenegyedik beszámolónk a 2010. január 1-jétől 2010. december 31-éig terjedő időszakban végzett közös munkánkat mutatja be.

Budapest, 2011. április 30.

Aáry-Tamás Lajos

BEVEZETŐ

A 2010-es esztendő kevés olyan változást hozott a magyar köz- és felsőoktatásban, amely megjelent volna az év végéig hozzánk érkezett panaszokban is, ehhez igazodóan a panaszok jellege, természete sem változott számottevően. A közoktatás területén a legfontosabb jogszabályi változás a sajátos nevelési igényű gyermekek helyzetéről szól. A tavalyi országgyűlési választásokat követően az új oktatási irányítás belefogott az oktatási területek reformjába, ám a hivatalunk változatlan feltételek mellett, a politika támogatását érezve folytathatta jogvédelmi munkáját. Az állampolgárok jogainak hatékonyabb védelme érdekében az elmúlt esztendőben vált igazán széleskörűvé együttműködésünk nagyon sok civil szervezettel, érdekvédelmi intézményekkel, a gazdasági és művészeti élet szereplőivel, diplomáciai szervezetekkel, hazai és nemzetközi jogvédő szervezetekkel.

Az iskolai erőszak kérdéséről valódi társadalmi párbeszéd kezdődött, soha olyan sokan és sokat nem beszélünk a témáról, mint az elmúlt esztendőben. Az általunk lefolytatott vizsgálat lehetővé tette, hogy immár adatok birtokában vitázhassunk. Számos civil szervezet, felsőoktatási intézmény és hatóság szervezett találkozót, konferenciákat és kutatásokat az iskolai erőszakról, nincs talán olyan szeglete Magyarországnak, ahol ne lett volna napirenden az útkeresés, az együttműködés, a szakmaközi megközelítés, a bevált gyakorlatok bemutatása hazai és nemzetközi szereplőkkel.

Szakmai sikerként értékelem, hogy – javaslatomra – a magyar EU elnökség oktatási minisztereinek találkozóján, az aktív állampolgárságra nevelés kérdéskörén belül, önálló napirendi pont volt az iskolai agresszió témája. A nagyon sikeres találkozón a miniszterek egyértelművé tették, hogy náluk is létező társadalmi jelenségről van szó. Számos kezdeményezést, kutatást és önálló politikai programot mutattak be. Az Európai Unió oktatásért felelős biztosa összegzésében egyértelművé tette, hogy európai szinten is foglalkozni kell a kérdéssel és ígéretet tett arra, hogy 2012-re kézikönyv készül a szakemberek és a döntéshozók számára, valamint összegyűjtik a jó gyakorlatokat e téren. Öröm számomra, hogy ennek a folyamatnak Magyarország kezdeményezője és motorja.

2010 végén elindítottunk egy különleges vizsgálatot és társadalmi párbeszédet. Az elmúlt évtizedben azt láttuk, hogy a fogyatékkal élők a magyar oktatási rendszer legkiszolgáltatottabbjai. Számos alkalommal találják szemben magukat elutasítással, kirekesztéssel. De sokan vannak, akik egyéb okból térnek el az átlagtól: élelmiszerallergiájuk van, cukorbeteg, ritka betegségben szenvednek, kiemelkedő tehetségűek, nem Magyarországon születtek. Eltérnek attól az átlagtól, amely egyébként is csak matematikai értelemben létezik, hiszen minden gyermek: ember, és e minőségében egyedi és megismételhetetlen. Másként vagyunk egyformák, a különbözőségünk természetes, csak a nagy rendszerek, mint az oktatás nem vesznek erről tudomást, vagy éppen ezért nehezen fogadnak be. Azt tapasztalom, hogy e téren nagyon sok jó tapasztalat van Magyarországon, csak éppen keveset tudunk ezekről.

Számos szakma képviselői segítenének, ha megszólítanák őket. Az a célom, hogy sokakat megkeressünk, lehetőséget adjunk és kapjunk arra, hogy együtt megpróbáljunk változtatni. Az iskolai erőszakról szóló párbeszédet látva nagyon bizakodó vagyok.

A magyar oktatási rendszer átalakulás előtt áll. Tudatosan távol tartottam magam az ideológiai vitáktól, hiszen ezekben nem lehet része az oktatási jogok biztosának. A nemzeti és a nemzetközi jog azonban kijelöli a kereteket, az oktatáspolitikai joga és felelőssége tartalommal kitölteni. Az én felelősségem, hogy ezekre a jogi keretekre felhívjam a figyelmet.

Az oktatás alkotmányos keretei nem változnak az új Alaptörvényben, ami az ország második alrendszerének alapjait is tartalmazza. Ez a kiindulási alap a megújuló közszolgáltatások kiépítésekor. Az oktatási jogok és kötelezettségek rendszerének is az Alaptörvényből kell kiindulnia. Magyarország nemzetközi szerepvállalásai, az Európai Unió soros elnökeként betöltött szerepünk tapasztalatai segítségül hívhatók, amikor a kereteket határozzuk meg.

A magyar államnak oktatási rendszerét nem csupán a hatályos magyar joggal összhangban kell működtetnie, hanem a nemzetközi jog alapelveire is figyelemmel kell lennie. A Gazdasági, szociális és kulturális jogok nemzetközi egyezségokmányának végrehajtását ellenőrző Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Bizottsága 13. általános kommentárjában részletesen elemzi az oktatási jog végrehajtásából eredő állami kötelezettségeket. Ez alapján a kormányoknak biztosítaniuk kell az oktatás elérhetőségét, hozzáférhetőségét, elfogadhatóságát és alkalmazkodó képességét.

Az elérhetőség biztosítása két különböző állami kötelességet foglal magában. Egyrészt engedélyezze, hogy az államon kívül más szereplő is alapíthasson oktatási intézményt, másrészt pedig, hogy az állam hozzon létre és tartson fenn oktatási intézményeket. Szűkebb értelemben az elérhetőség az oktatási intézmények kellő számára, sokféleségére és felszereltségére utal.

A hozzáférést különbözőképpen kell definiálni az oktatás különböző szintjein. Az állam köteles biztosítani az oktatáshoz való hozzáférést minden tanköteles korú gyermek számára. A kötelező oktatásnak ezen felül térítésmentesnek kell lennie, míg a kötelező oktatás feletti szinteken megengedett a tandíj és egyéb térítés kikötése. A hozzáférés közelebről három követelményt foglal magában: a diszkriminációmentességet, a fizikai elérhetőséget és a megfizethetőséget. Az állam feladata, hogy ezek megvalósulása érdekében a jogi és adminisztratív korlátokat felszámolja és az anyagi akadályokat elhárítsa.

Az elfogadhatóság kritériuma az oktatás minőségére utal. Az oktatási intézményeknek törekedni kell arra, hogy bizonyos minimális normákat, mint a minőség, a biztonság vagy az egészséges környezet, érvényre jutassanak. Egy állam oktatási rendszere – többek között – akkor elfogadható, ha a gyermekek jogalanyiségát elismerik, az oktatás nyelve a gyermekek számára nem idegen, illetve ha cenzúramentesség érvényesül.

Az alkalmazkodóképesség az oktatási rendszer társadalmi szükségletekhez való alkalmazkodását jelenti. Fontos, hogy az oktatási rendszer egy viszonylag rugalmas struktúra legyen, amely a társadalom minél nagyobb része számára biztosítja a tanuláshoz való jog érvénye-

sülését. Az alkalmazkodóképesség leginkább azon a számos jogeseten keresztül ragadható meg, mely a fogyatékos gyermekek oktatáshoz való jogát érinti. Azt követően, hogy a Gyermek jogairól szóló egyezmény előtérbe helyezte az egyes gyermek érdekét, amelyet szem előtt kell tartani, a nemzeti szintű bíróságok egységesen amellet foglaltak állást, hogy az iskolának kell alkalmazkodnia a gyermekekhez.

A fenti elvek nem gátak, hanem jelzőlámpák, amelyek biztonságosabbá teszik az oktatás – kétségkívül nem egyszerű – megújítását.

AZ OKTATÁS EGYES TERÜLETEI KÖZOKTATÁS

A SZEMÉLYI SZABADSÁGJOGOK ÉRVÉNYESÜLÉSE

Az oktatási jogok biztosának következetesen képviselt álláspontja szerint a legsúlyosabb jogsértés, amely nevelési-oktatási intézményben előfordulhat, a tanulók testi fenytítése, fizikai bántalmazása. Az emberi méltósághoz való jog mindenkit - így az oktatás valamennyi szereplőjét - megillető alkotmányos alapjog, amely alapján többek között tilos a tanulók testi és lelki bántalmazása, megalázó büntetésben való részesítése. Az emberi méltósághoz való jog az oktatási szereplőket életkorukra való tekintet nélkül megilleti. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 10. § (2) bekezdése szerint a gyermek, illetve a tanuló személyiségét, emberi méltóságát és jogait tiszteletben kell tartani, és védelmet kell számára biztosítani a fizikai és a lelki erőszakkal szemben. A gyermek és a tanuló nem vethető alá testi fenytítésnek, kínzásnak, kegyetlen, embertelen megalázó büntetésnek vagy bánásmódnak.

A hivatalunkhoz érkező panaszok többségében az intézményvezetők – az oktatási jogok biztosával egyetértve – maguk is a legsúlyosabb jogsértésnek tartották a testi fenytítést. Éppen ezért a tudomásukra jutott esetet kivizsgálták, és amennyiben a pedagógus felelősségét megállapították, megtették a belátásuk szerint szükséges intézkedést. Ezekben az esetekben az intézményvezető eljárására tekintettel az oktatási jogok biztosa nem fogalmazott meg kezdeményezést.

Egy szülő panasszal fordult hivatalunkhoz, mert állítása szerint gyermekét az intézmény egyik pedagógusa oly módon bántalmazta, hogy a tanuló 8 napon belül gyógyuló sérüléseket szenvedett. Nyilatkozatában az intézményvezető tájékoztatott arról, hogy ő a történetekről a bepanaszolt tanártól értesült, aki elmondta, hogy a tanuló a mellékhelyiség ajtaját teljes erejéből, ököllel ütötte. Ugyanezen a napon a panaszos fia is jelezte az igazgatónak, hogy a tanár úr ezért őt nyakon vágta. A jelzések alapján az intézményvezető tájékozódott az ügyben, és mivel a tanuló nem tudott magyarázatot adni a tettére, őt fegyelmi büntetésben részesítette. Ezt követően a szülők megkeresték őt, hogy panaszt tegyenek a pedagógus ellen, továbbá közölték, hogy a gyermekükéről látellelet készítették, és rendőrségi feljelentést kívánnak tenni az ügyben. Ezt követően az igazgató tájékoztatta őket arról, hogy az intézmény vezetőjeként a történetek kivizsgálására eljárást indított. A fenntartó részvételével tartottak egy egyeztetést, emellett az iskolán belül is elkezdtek az ügy kivizsgálását. A tudomására jutott adatok alapján az igazgató úgy döntött, a rendőrségi és a várható bírósági eljárásra tekintettel felfüggeszti az iskolai vizsgálatot a bírósági döntés meghozataláig, mivel annak hatása lehet az ügy oktatási és munkajogi megítélésére is. Az intézményvezető nyilatkozatában azt állította, hogy a közben eltelt időszakban többször beszélt a szülővel az ügy fejleményeiről. Időközben a pedagógus a bíróságtól megkapta az eljárás megszüntetéséről szóló végzést, amelyet az igazgató asszony rendelkezésére bocsátott. Erre tekintettel döntött az intézményvezető úgy,

hogv folytatják az iskolában indított eljárást. Az iskolai vizsgálat nyomán a panaszos gyermekével szembeni eljárása miatt munkáltatóként szigorú írásbeli figyelmeztetésben részesítette a pedagógust, továbbá felhívta munkatársa figyelmét arra, hogy a jövőben az intézményben közalkalmazotthoz méltó magatartást kell tanúsítania. Az igazgató fenti munkáltatói intézkedéseire tekintettel kezdeményezést nem fogalmaztunk meg, és az ügy vizsgálatát lezártuk. (OK-K-OJOGB-434/2010.)

Egy hivatalunkba érkezett panaszból, valamint a médiából megismerhető információkból jutott tudomásunkra, hogy egy általános iskola pedagógusa tettelesen megfenyített egy kisfiút az iskolában. Ennek oka állítólag az volt, hogy az érintett tanuló előzetesen konfliktusba keveredett a tanárnő fiával, mire ezt a pedagógus a nevelési elveket félre téve azzal torolta meg, hogy a 9 éves kisfiút berángatta az iskola mosdójába, majd lányékon rúgta. Az anya csak pár nappal később, fürdetés közben fedezte fel a sérüléseket, a kisfiú addig semmit nem árult el a történetkről. Az igazgató arról tájékoztatott, hogy az eset körülményeit fegyelmi eljárásban kivizsgálta. Ennek következtében a felelősségre vonás megtörtént, a pedagógus megrovás fegyelmi büntetésben részesült. Megítélése szerint a pedagógus őszintén megbánta súlyosan kifogásolható és kifogásolt magatartását, a vizsgálat során az eset körülményeinek tisztázásában közreműködött. Tudomása szerint egyébként a pedagógus kifogástalan munkát végez, ezért nem tartotta indokoltnak súlyosabb fegyelmi büntetés kiszabását. Megállapítottuk, hogy az intézményvezető a panasszal érintett szülő jelzése nyomán kivizsgálta a felmerült problémát, és intézményvezetői hatáskörében megtette a szükséges intézkedéseket a pedagógus felelősségre vonása érdekében. A fentiekre tekintettel kezdeményezést nem fogalmaztunk meg, és az ügyet lezártuk. (OK-K-OJOGB-386/2010.)

Természetesen iskolai agresszióról nemcsak abban az esetben beszélünk, ha a pedagógusok testi fenyeztést alkalmaznak a tanulókkal szemben. Sokkal gyakrabban fordul elő az intézményben a tanulók agresszív magatartása, mely a pedagógusokkal, valamint a tanuló társakkal szemben is megnyilvánulhat. Számos hivatalunkhoz érkező beadványban sérelmezték pedagógusok, intézményvezetők, hogy az osztályba járó egy-egy gyermek miatt megnehezül az oktatás, sérül a többi gyermek tanuláshoz való joga. Ezen gyermekek magatartása agresszív, sok esetben testi - lelki bántalmazást valósít meg.

Beadványában egy pedagógus a kezelhetetlen magaviseletű tanulók miatti elkeseredettségének adott hangot, akik lehetetlenné teszik a tanítást, a tanárokat lelki terrorban tartják. (OK-K-OJOGB-389/2010.)

Egy pedagógus kérte segítségünket iskolájának egyik magatartásproblémás tanulója ügyében. A panaszban foglaltak alapján a tanuló magatartása ellehetetleníti az iskolában folyó érdemi munkát, viselkedésével a tanórát folyamatosan zavarja, a pedagógusokkal méltóságsértő módon viselkedik, tanulmányi kötelezettségeit nem teljesíti, mulasztásait nem igazolja, az iskola területén dohányzik. A pedagógusi jelzés alapján a tanulóval kapcsolatos problémát intézményi szinten sem sikerült rendezni, a tanuló kezelhetetlennek tűnik. (OK-K-OJOGB-471/2010.)

Egy óvoda vezetője fordult hivatalunkhoz, az egyik intézményünkben nevelt gyermek magatartásával kapcsolatban. Panasza szerint a gyermek súlyos beilleszkedési és magatartási nehézségekkel küzd, nehezen kezelhető, gyakran agresszív. Már több esetben vizsgálták, viszont közösségen belül még nem. A vezető úgy érzi, hogy a gyermekkel kapcsolatos problémák ellehetetlenítik a többi gyermek nyugodt légkörben történő nevelését. (OK-K-OJOGB-422/2010.)

Egy intézményvezető intézményük egyik kezelhetetlen gyermekével szemben tehető intézkedési lehetőségekről kért tájékoztatást. A gyermek az órán megtagadja a munkát, hangosan énekel, elhagyja a helyét és inzultálja a többieket, tiszteletlen a pedagógusokkal, gúnyos hangnemben beszél velük, sértegeti őket. A szaktanári, osztályfőnöki beírások hatástalanok ilyen esetben, a szülők sem együttműködők. (OK-K-OJOGB-162/2010.)

Egy pedagógus iskolájuk egy agresszív tanulóival kapcsolatban élt panasszal, aki rugdossa, ütelegli és hangosan szidja a pedagógusokat. A panaszos ezzel a helyzettel kapcsolatban kért tájékoztatást arra vonatkozóan, hogy el kell-e viselniük ezeket a tanulói bántalmazásokat, méltóságsérelmet, illetve hogy hivatalosan mit tehet. (OK-K-OJOGB-375/2010.)

Tájékoztattuk a hozzánk fordulókat, hogy a pedagógusoknak egyáltalán nem kötelességük eltérni a tanulók részéről megvalósuló bántalmazásokat, méltóságsérelmet. Hiszen a többi oktatási szereplőhöz hasonlóan a pedagógusokat is megilleti az emberi méltósághoz és személyiségi jogaik védelméhez való jog. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 19. § (1) bekezdésének a) pontja deklarálja ezt, miszerint a pedagógust munkakörével összefüggésben megilleti az a jog, hogy személyét, mint a pedagógusközösség tagját megbecsüljék, emberi méltóságát és személyiségi jogait tiszteletben tartsák. Mindez a tanulói oldalon kötelezettséget keletkeztet, mivel ezzel összefüggésben a tanuló köteles az iskola, kollégium vezetői, tanárai, alkalmazottai, tanuló társai emberi méltóságát és jogait tiszteletben tartani.

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény, valamint a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendeletben foglaltak szerint a fegyelmezetlen magatartású tanulóval szemben a közoktatási intézmény alkalmazhat ún. fegyelmező intézkedéseket (figyelmeztetés, intő, rovó, stb.), illetve indíthat fegyelmi eljárást. A pedagógusok akkor teljesítik a közoktatási törvényben lefektetett kötelezettségeiket, ha a kötelességszegő gyermekekkel szemben eljárnak a jogszabályok által szabályozott eljárás szerint. Ezzel kapcsolatban az intézmény szakszerű és törvényes működésének biztosítása érdekében az intézményvezető feladata, hogy a vétkes kötelezettségszegést elkövető tanulót a közoktatási törvényben és az iskolai házirendben meghatározott módon felelősségre vonja. A panaszosok által vázolt helyzetekben mindig kiemelten fontos a kirívó tanulói magatartás okainak - akár külső segítséggel, pedagógiai szakszolgálat bevonásával történő - feltárása és megfelelő kezelése.

A pedagógusok azonban gyakran úgy érzik, hogy a fegyelmezési eszközök nem elégségesek ahhoz, hogy visszatartsák az erőszakos cselekményeket elkövető tanulókat. Az erőszak olyan jelenség, amely túlmutat az iskolán, pusztán iskolai eszközökkel, a nevelési-oktatási intézmény keretei között nem lehet sikeresen küzdeni ellene. Gyakran tapasztaljuk, hogy az iskolák magukra maradnak egy-egy problémával, nem kapnak külső segítséget. A pedagógusoknak tudniuk kell, meddig tart kompetenciájuk, és csakis e határokon belül intézked-

hetnek. Ez nem azt jelenti, hogy a pedagógia eszköztárát kellene bővíteni, sokkal inkább azt jelenti, hogy meg kell nézni, kinek az intézkedési lehetősége kezdődik a tanár hatáskörén túl. Meg kell találni azokat a partnereket, akik az iskolában jelentkező, de nem feltétlenül csak az iskolában keletkező konfliktusok feloldásában szerepet vállalhatnak. Az erőszakos cselekmények olyan társadalmi jelenségek, amelyeket az iskola egyedül nem képes hatékonyan kezelni, és sok esetben a konfliktus komolysága miatt a hatósági eszközök már nem elégségesek a helyzet hatékony megoldásához.

A fentiek alapján fontosnak érezzük, hogy az iskolai agresszióval kapcsolatos problémák megoldásába bevonásra kerüljenek az oktatásügyi alternatív vitarendezésben, konfliktuskezelésben, közvetítésben és szakmai tanácsadásban jártas civil szervezetek, az Oktatásügyi Közvetítői Szolgálat, a Család, Gyermek, Ifjúság Kiemelten Közhasznú Egyesület, a Partners Hungary Alapítvány. Ezen probléma kezelésére irányuló kezdeményezés a Fővárosi Önkormányzat által létrehozott Fővárosi Bűnmegelőzési Koncepció, amely az iskolai erőszak kapcsán a megelőzésre, valamint az érintett szervek együttműködésére helyezi a hangsúlyt. Ennek keretében hívták életre a Biztonságos Iskola Programot. Meggyőződésünk, hogy a helyi összefogás teremtheti meg annak az esélyét, hogy találjunk összetett, ugyanakkor jó megoldásokat a kérdéskör kezelésére. Be kell látni ugyanis, hogy együttműködés hiányában minden gyermekkel foglalkozó szakember magára marad, és nem tud időben intézkedni a helyzet békés feloldására.

Az iskolai agresszió tipikus fajtája, amikor a tanulók egymással szemben tanúsítanak agresszív magatartást. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 10. § (1) bekezdésének értelmében a gyermeknek, a tanulónak joga, hogy nevelési, illetőleg nevelési-oktatási intézményben biztonságban és egészséges környezetben neveljék és oktassák, óvodai életrendjét, iskolai tanulmányi rendjét pihenőidő, szabadidő, testmozgás beépítésével, sportolási, étkezési lehetőség biztosításával életkorának és fejlettségének megfelelően alakítsák ki. A pedagógusok és az intézmény oldalán ez a tanulói jog számos kötelezettséget teremt. A közoktatási törvény 19. § (7) bekezdés a) pontja szerint a pedagógus kötelessége, hogy nevelő és oktató tevékenysége keretében gondoskodjon a gyermek, tanuló testi épségének megóvásáról, erkölcsi védelméről.

A nevelési-oktatási intézmény törvényben meghatározott felügyeleti kötelezettsége kiterjed a tanulói erőszakos cselekmények, bántalmazások, verekedések megakadályozására is. A közoktatási törvény 41. §-ában foglalt rendelkezések alapján ugyanis a nevelési-oktatási intézménynek gondoskodnia kell a rábízott gyermekek, tanulók felügyeletéről, a nevelés és oktatás egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséről, a tanuló- és gyermekbaleseteket előidéző okok feltárásáról és megszüntetéséről. Az intézmény ennek keretében ellátja a gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatokat is; felderíti a gyermekek és

tanulók fejlődését veszélyeztető okokat, és pedagógiai eszközökkel törekszik a káros hatások megelőzésére, illetőleg ellensúlyozására. Az értelmező rendelkezések alapján a felügyelet a tanuló testi épségének megóvásáról és erkölcsi védelméről történő gondoskodás, a nevelési intézménybe történő belépéstől az intézmény jogszerű elhagyásáig terjedő időben, továbbá a nevelési, illetve a pedagógiai program részeként tartott kötelező, a nevelési-oktatási intézményen kívül tartott foglalkozások, programok ideje alatt.

A tanulók egészségét és biztonságát tehát minden azt veszélyeztető tényezővel szemben védelemben kell részesíteni. A pedagógusoknak a felügyeletre vonatkozó jogszabályi rendelkezésekből eredően kötelességük, hogy megtegyenek mindent az olyan jellegű konfliktusok megakadályozása érdekében, amelyek a tanulók közötti testi-lelki bántalmazásokhoz, méltóságsértő cselekedetekhez vezetnek. Ezzel összefüggésben minden ilyen típusú ügyben felmerül a pedagógusok mulasztásának, felelősségre vonásának kérdése is, akár azáltal, hogy a pedagógusok nem tartózkodtak a helyszínen, vagy a helyszínen tartózkodva nem észlelték, és így nem tudták megelőzni a konfliktust. A fizikai vagy lelki bántalmazás, illetve a méltóságsértő cselekedet továbbá megalapozhatja az azt elkövető tanulónál fegyelmező intézkedés alkalmazását, illetve vele szemben fegyelmi eljárás megindítását.

Beadványában egy szülő a gyermekét ért tanulói zaklatások, bántalmazások, illetve az iskola vezetőségének ezzel kapcsolatos tehetetlensége miatt élt panasszal. Tájékoztatása szerint a tanuló társak általi folyamatos zaklatás 2009 szeptembere óta zajlik, ennek következtében gyermekénél komoly szorongásos panaszok jelentkeztek, aminek szövődményei miatt kórházba is került, pszichológushoz is hordja őt. A panaszos által előadott 2010 március elején történt esetben, amikor a fia összeveszett és összeverekedett a barátjával, a többi tanuló a napközis tanár jelenlétében nekiesett a gyermekének, és a földig leverték. Ezt követően az egyik bántalmazó tanuló szülei és testvérei mind a panaszost, mind gyermekét megfenyegették. Az eset kapcsán a szülő bement az iskolába, és próbálta az igazgató úrral megbeszélni a történetet. A szülő tájékoztatása szerint az intézményvezető úgy nyilatkozott, hogy nem tud mit tenni az esettel kapcsolatban. Még aznap a fenyegetőző másik szülő bement az iskolába, és ott bántalmazta a panaszos gyermekét. Ezen eset ismételt a napközis tanár jelenlétében történt. A szülő sérelmezte az iskola esettel kapcsolatos hozzáállását, a pedagógusok gondatlanságát.

Az igazgató nyilatkozatában előadta, azóta a tanulót nem érte semmilyen atrocitás. Tájékoztatott továbbá arról, hogy a tanulói bántalmazások nyomán a szülő már januárban megkereste az osztályfőnököt. A helyzet megoldásaképpen az osztályfőnök rendszeresen tartotta a kapcsolatot a bántalmazásokban részt vevő tanulók szüleivel, továbbá közülük kettőt az alsós igazgatóhelyetteshez is behívott beszélgetésre. A szülőkkel való folyamatos kapcsolattartás egyébként már tanév eleje óta fennállt. Mindemellát az osztályfőnök több ízben is jelzéssel élt mind a gyermekjóléti szolgálat, mind pedig az önkormányzat felé. Az érintett tanulók esetében a gyermekvédelmi felelős és az osztályfőnök részéről családlátogatásra is sor került. Tájékoztatása szerint a szülő két alkalommal kereste meg az igazgató urat a sérelmezett helyzettel kapcsolatban. A második alkalommal tanítás előtt beszéltek, amely jelzés nyomán az alsós igazgatóhelyettes, a gyermekvédelmi pedagógus és a kifogásolt magatartású pedagógus közösen beszélgettek el a problémás tanulókkal. Távozásukat követően, az egyik tanuló rosszul lett és gyermekorvost kellett hozzá hívni, aki kivizsgálásra kórházba utalta a tanulót. Mivel azonnal indulniuk kellett, ezért a biztonsági őr a rendkívüli körülményekre tekintettel az óráközi szünetben felengedte a

szülőt gyermeke személyes holmijáért. Ez a körülmény magyarázza, hogy a később a panaszos gyermekét bántalmazó szülő miképpen juthatott be a terembe. Ennél a szülőnél korábban soha nem tapasztaltak hasonló viselkedést. Magatartásán a jelenlévő pedagógus is meglepődött, a történeteket látva azonnal leküldött a biztonsági őrét, de mire az felért, addigra a szülő már elhagyta a termet. Az intézményvezető informált továbbá arról, hogy két alkalommal a panaszos szülő, az alsós igazgatóhelyettes, a gyermekvédelmi felelős és az osztályban tanító két pedagógus részvételével megbeszélést tartottak, ahol szorosabb együttműködésben állapodtak meg. Az egyik alkalommal az egyik problémás gyerek édesanyja és a családgondozó is jelen volt a megbeszélésen. Az igazgató elmondása szerint a szülő is elismerte, hogy a bántalmazás megtörténte óta pozitív változást tapasztalt, azóta a gyerek sem jelezte, hogy bántalmazták volna. Mindemellett az intézményvezető nyomatékosan felhívta a pedagógusok figyelmét az ügyeleti munka még körültekintőbb módon történő végzésére. Elbeszélgetett továbbá a panaszos által kifogásolt magatartású pedagógussal is, hogy fokozottan figyeljen tanítványai testi-lelki épségére, és újabb probléma esetén azonnal keresse meg őt. Egyébiránt a bántalmazó szülő feljelentése megtörtént, rendőrségi ügy van folyamatban, amelyben a napközis nevelőt is kihallgatták. Végezetül az igazgató bizakodását fejezte ki abban, hogy hasonló eset a jövőben nem fordul elő az iskolában, illetve, hogy a szülőt az ügyvel kapcsolatos megbeszélések megnyugtatták, hogy kellő intézkedések születtek a gyermekek biztonságának, testi épségének megóvása érdekében. Megállapítottuk, hogy a szülő által panaszolt helyzetet az igazgató úr intézményvezetői hatáskörében megvizsgálta, és megtette a szükséges intézkedéseket a tanulók biztonságának, testi épségének megóvása, illetve a jövőbeni hasonló esetek elkerülése érdekében. (OK-K-O)JOGB-59/2010.)

Az iskolai agresszió problémája az elmúlt évben különös hangsúlyt kapott, ugyanis a helyzet feltérképezése érdekében 2009-ben zajlott le „Iskolai veszélyek” című átfogó vizsgálatunk. A kutatás eredményeit összegző beszámolómat közzétettük hivatalunk honlapján (www.oktbiztos.hu). Természetesen a kutatás nem fogja egy csapásra megoldani a problémát, de elkezdődhet egy olyan társadalmi párbeszéd, amelyhez számos fontos adatot szolgáltattak a vizsgálatunk.

Álláspontunk szerint az intézményt terhelő felügyeleti kötelezettség különös súllyal vetődik fel minden olyan esetben, amikor a gyermek vagy a tanuló balesetet szenved. A közoktatási törvény rendkívül szigorúan szabályozza az iskola felelősségét a tanulónak a tanulói jogviszonnyal összefüggésben okozott kárért.

Egy szülő azzal a kérdéssel fordult hivatalunkhoz, hogy tájékoztatást kapjon arról, mi a teendő, ha a gyermekét maradandó sérülés éri az iskolában, ez esetben az iskolának hogyan kell eljárnia, valamint a szülőnek mit kell tennie. A gyermeket táncóra előtt a teremben megrúgta egy társa, nekiesett a rúdnak, és a fogából letört egy darab. Emiatt hosszantartó és drága fogászati kezelésre kényszerült. A közoktatási törvény 77. § (3) bekezdésében foglaltak szerint az iskola a tanulónak a tanulói jogviszonnyal összefüggésben okozott kárért vétkességére tekintet nélkül, teljes mértékben felel. A kártérítésre a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvének rendelkezéseit kell alkalmazni azzal a kiegészítéssel, hogy a nevelési-oktatási intézmény felelőssége alól csak akkor mentesül, ha bizonyítja, hogy a kárt működési körén kívül eső elháríthatatlan ok idézte elő. Nem kell megtéríteni a kárt, ha azt a károsult elháríthatatlan magatartása okozta. Amennyiben tehát az iskola a tanulónak tanulói jogviszonyával összefüggésben kárt okoz,

lehetőség van arra, hogy a tanuló vagy törvényes képviselője az illetékes bíróságon az iskolával szemben kártérítési igényt terjesszen elő. A balesetért tehát akkor áll fent az intézmény kártérítési felelőssége, ha a balesetet és az azzal összefüggésben keletkező kárt a felügyelő pedagógus mulasztása okozta.

Sokan nem tudják, hogy az általános gyermek- és ifjúsági baleset-biztosításról szóló 119/2003. (VIII. 14.) Korm. rendelet alapján minden, a Magyar Köztársaság területén állandó lakóhellyel rendelkező magyar állampolgár 3. életéve betöltésének napjától, 18. életéve betöltésének napjáig az e rendelet szerinti baleset-biztosításban részesül. (OK-K-OJOGB-506/2010.)

Az egészséghez való jog közoktatási intézményben történő megvalósulásával kapcsolatban leggyakrabban olyan panaszok fordultak elő hivatalunknál, ahol a tanuló valamely egészségügyi problémája miatt nem részesülhetett megfelelő ellátásban.

Az élelmiszerallergiás tanulók napközbeni, oktatási intézményen belüli táplálkozásának problémája nem ismeretlen hivatalunk előtt, e témában már folytattunk eljárást, álláspontunkat kialakítottuk.

Egy hivatalunkhoz érkezett beadvány szerint egy iskola tanulói közül többen ételallergiában szenvednek. Vannak közöttük lisztérzékeny, valamint tej- és tojásérzékeny gyermekek is. A szülők előadták, hogy kérelmezték az intézményvezetőnél gyermekeik diétás étkeztetésének megoldását, ám az igazgató elutasította kérésüket. Az intézményvezető nyilatkozatában előadta, hogy az intézmény saját konyhájában nincsenek meg a feltételek a diétás ételek előállításához, ezért különböző ételszállító cégekkel vette fel a kapcsolatot, de ez idáig minden cég visszautasította a megkeresést. Jelenleg is folyik tárgyalás egy céggel, amely vállalná a megfelelő étel szállítást az érintett gyermekeknek, ám az ételallergiás gyermekek fejkvótájának megállapítása nem tisztázott. Az igazgató úr szerint a fenntartó felől nem kaptak erre vonatkozó állásfoglalást. A szülők pedig önmagukban nem tudják vállalni a speciális étrend kihordásának költségeit. (K-OJOGB-125/2010.)

Egy szülő óvodáskorú cukorbeteg gyermeke miatt fordult hivatalunkhoz, akinek speciális étrendjét az óvodában nem biztosítják. Álláspontunk szerint az egészségügyi problémákkal küszködő gyermekek, illetve tanulók óvodai, iskolai ellátása járhat a pedagógusok számára olyan többletfeladatokkal, amelyekről a gyermekek egészségi állapotának megőrzése érdekében kötelesek gondoskodni. A közoktatási törvény 10. § (1) bekezdésében foglaltak szerint a gyermeknek joga, hogy nevelési intézményben biztonságban és egészséges környezetben neveljék. Ez az első jogosultság, amelyet a közoktatási törvény a gyermek, a tanuló számára nevesít. A törvény 41. § (5) bekezdésében foglaltak alapján a nevelési-oktatási intézménynek gondoskodnia kell a rábízott gyermekek, tanulók felügyeletéről, a nevelés és oktatás egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséről. A gyermek jogainak tiszteletben tartása és védelme nem merülhet ki abban, hogy tartózkodni kell a megsértésüktől, hanem gondoskodni kell az érvényesülésükhöz szükséges feltételekről is. A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 41. §-a szerint a gyermekek napközbeni ellátásaként életkorának megfelelő nappali felügyeletét, gondozását, nevelését, foglalkoztatását és étkeztetését kell megszervezni. A jogszabály 146. §-a értelmében a gyermekek napközbeni ellátása keretében biztosított gyermekétkeztetés szabályait kell alkalmazni az óvodában, az általános iskolai menzai ellátás, továbbá - ha külön jogszabály másképpen nem rendelkezik - közép fokú iskolai menzai ellátás keretében nyújtott étkeztetésre. A fent említettek alapján, ha az iskola biztosítja minden gyermek számára az étkeztetést, akkor csupán ételmi-

szterallergiára hivatkozva azt nem tagadhatja meg, és biztosítani kell a speciális étrend szerinti ellátást is. (OK-K-OJOGB-125/2010.)

Visszatérő probléma a közoktatási intézményekben előforduló tetvesség kérdése is.

Egy óvodapedagógus kérte állásfoglalásunkat a fejtetű kezelésével kapcsolatban, ami állandó gondot jelent intézményünkben. A tetvesség olyan közegészségügyi-járványügyi hiányosság, melynek feltárása és megszüntetése mindenkinek érdeke és feladata. Mind az érintett tanulónak, illetve szülőjének, mind a társainak, továbbá az intézménynek is. A jogszabályok részletesen szabályozzák a fejtetvesség megjelenése esetén követendő eljárást, valamint ezzel összefüggésben az érintettek kötelességét. A fertőző betegségek és a járványok megelőzése érdekében szükséges járványügyi intézkedésekről szóló 18/1998. (VI. 3.) NM rendelet 37. § (2) bekezdése szerint minden egészségügyi, szociális és oktatási dolgozó, aki az elvégzett vizsgálatok során tetvesség fennállását észleli, vagy arról hivatásának gyakorlása közben tudomást szerez, köteles annak megszüntetéséről haladéktalanul gondoskodni. Amennyiben ezt a tetvesség mértéke, jellege vagy bármi más ok miatt hatáskörében nem tudja biztosítani, köteles az esetről a kistérségi népegészségügyi intézetet tájékoztatni, amely a tetvetlenítést elvéggezteti. Az iskolaegészségügyi ellátásról szóló 26/1997. (IX. 3.) NM rendelet 2. számú mellékletének 3/d pontja alapján a nevelési-oktatási intézmény orvosának iskola-egészségügyi feladata, hogy amennyiben közegészségügyi-járványügyi hiányosságokat észlel, javaslatot tegyen a hibák megszüntetésére, valamint értesítse a fővárosi és megyei kormányhivatal kistérségi népegészségügyi intézetét. Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 73. § (2) bekezdése pedig kimondja, hogy az érintett személy köteles az emberi test felszínén, illetve felhámjában élősködő ízeltlábúak irtásának, illetve a ruhanemű fertőtlenítésének tűrésére. Az alsófokú oktatási intézményekben (óvodákban, általános iskolákban), de amennyiben indokolt, a középfokú oktatási intézményekben (középiszolákban, szakmunkásképzőkben) is felvételkor, illetőleg a tanév elején kell az esetleges tetvesség felderítésére irányuló vizsgálatokat az intézmény orvosának és/vagy az általa e feladattal megbízott védőnőnek elvégezni, majd negyedévenként legalább egyszer megismételni. Tetvesség észlelésekor a szűrővizsgálatot az érintett egységben (pl. osztályban) kéthetenként meg kell ismételni mindaddig, amíg három egymást követő vizsgálat eredménye alapján a tetűmentesség és annak állandósulása megnyugtató módon meg nem állapítható. Az Országos Epidemiológiai Központ 2. módszertani levele a tetvesség elleni védekezésről részletesen elemzi a kérdést, és javaslatokat tesz a fejtetvesség kezelésének módjára is. Fejtetvesség miatt az egész napos iskolai hiányzás nem indokolt, mivel a tetűmentesítés, tetűirtó hajszesszel, rövid idő alatt biztosítható. A gyermek tetűmentességét igazolhatja: védőnő, gyermekorvos, ÁNTSZ (jelenleg a fővárosi és megyei kormányhivatal kistérségi népegészségügyi intézete). Tájékoztatni kell a szülőt arról is, hogy közegészségügyi érdekből az ismételt vagy nagymértékben fejtetves gyermeket név szerint kötelesek jelenteni az ÁNTSZ illetékes intézete (jelenleg a fővárosi és megyei kormányhivatal kistérségi népegészségügyi intézete) felé, amely gondoskodik a tetves gyermek környezetére (családtagjaira stb.) kiterjedő vizsgálatról és szükség esetén a tetves személy kezeléséről. A jogszabályokból nyilvánvaló, hogy gyermekközösségekben a tetvesség elleni védekezés hatékonyságát a közegészségügyi szolgálat és az iskola-egészségügyi hálózat csak szoros együttműködésben tudja biztosítani, amelyben a rendszeres információcserének és a folyamatos kapcsolattartásnak meghatározó jelentősége van. (OK-K-OJOGB-496/2010.)

Az egészséghez való jog érvényesülése körében kell szólnunk a dohányzással összefüggő beadványokról is. A nemdohányzók védelméről és a dohánytermékek fogyasztásának,

forgalmazásának egyes szabályairól szóló 1999. évi XLII. törvény (a továbbiakban: nemdohányzók védelméről szóló törvény) 8. § (2) bekezdése kimondja, hogy a dohányzásra, valamint a dohánytermékek forgalmazására vonatkozó, e törvényben foglalt tilalmak, korlátozások nem érintik az egyéb jogszabályban meghatározott érdekből, célból, illetőleg módon elrendelt dohányzási tilalmakat, korlátozásokat. Az említett szabályozás tehát felhatalmazást ad arra, hogy akár alacsonyabb rendű jogszabályban is a törvényben említettől szigorúbb korlátozásokat fogalmazzanak meg.

Beadványában egy iskolaigazgató azzal a kérdéssel fordult hivatalunkhoz, hogy megtilthatja-e az iskola előtti utcafronton történő dohányzást. A közoktatási törvény 10. § (1) bekezdése kimondja, a tanulónak joga, hogy a nevelési-oktatási intézményben biztonságban és egészséges környezetben neveljék és oktassák. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 6. § (9) bekezdése, részletezve a közoktatási törvény szabályait, megállapítja, hogy nevelési-oktatási intézményben, továbbá a nevelési-oktatási intézményen kívül a gyermekek, tanulók részére szervezett rendezvényeken tilos a szervezetre káros élvezeti cikkek (így többek között a dohánytermékek) árusítása, fogyasztása. Ezek a szabályok értelemszerűen nem vonatkoznak, vonatkozhatnak a közterületre, utcára. Ezért álláspontunk szerint az iskola nem tilthatja meg ezen a területen a dohányzást. Azonban tudomásunk szerint több településen döntött úgy az önkormányzat, hogy bizonyos közterületeken megtiltja azt, ezért javasoltuk, hogy vessék fel a polgármesternél és a képviselő-testületnél, hogy hasonló szabályozást készítsenek elő, ugyanis az ilyen területek közé bekerülhetnek az iskolákhoz közeli közterületek is. (K-OJOGB-330/2010.)

Egy tanuló arról kérte állásfoglalásunkat, hogy a 18 éves, valamint a 14 év feletti szülői engedéllyel rendelkező tanulók számára létesíthet-e az iskola dohányzásra kijelölt helyet. A fentiek értelmében a nevelési-oktatási intézmények területén mindenki (így a pedagógusok vagy a szülők számára is) tilos a dohányzás. (K-OJOGB-205/2010.)

A közoktatási törvény 10. §-a tanulók jogainak felsorolása során akképp rendelkezik, hogy a gyermek, illetve a tanuló személyiségét, emberi méltóságát és jogait tiszteletben kell tartani. A gyermeknek, tanulónak joga, hogy személyiségi jogait, így különösen személyiségének szabad kibontakoztatásához való jogát, önrendelkezési jogát, cselekvési szabadságát, családi élethez és magánélethez való jogát az óvoda, az iskola, illetve a kollégium tiszteletben tartsa, e jogának gyakorlása azonban nem korlátozhat másokat e jogainak érvényesítésében, továbbá nem veszélyeztetheti a saját és társai, a nevelési-oktatási intézmény alkalmazottai egészségét, testi épségét, illetve a művelődéshez való jog érvényesítéséhez szükséges feltételek megteremtését, fenntartását.

A tanulók cselekvési szabadságával, önrendelkezési jogával összefüggésben számos kérdés érkezett hivatalunkhoz.

Egy tanuló azzal kapcsolatban élt panasszal, hogy az iskola épületét 7.30-tól a tanítás befejezéséig nem lehet elhagyni. A közoktatási törvény 41. §-ának (5) bekezdése értelmében a nevelési-oktatási

intézménynek gondoskodnia kell a rábízott tanulók felügyeletéről, a nevelés és oktatás egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséről, a tanuló- és gyermekbaleseteket előidézı okok feltárásáról és megszüntetéséről. A törvény korábban már idézett értelmezı rendelkezése szerint felügyeletnek meg kell valósulnia az iskolába történı belépéstıl az intézmény jogszerü elhagyásáig, továbbá a nevelési, illetve a pedagógiai program részeként tartott kötelezı, intézményen kívüli foglalkozások, programok ideje alatt. A nevelési-oktatási intézmény vezetője felel többek között a gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok megszervezéséért és ellátásáért, a nevelı és oktató munka egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséért, a tanuló- és gyermekbaleset megelőzéséért, az ezzel kapcsolatos feladatok megszervezéséért. Az intézményi mőködés, a felügyelet rendjét, valamint ezzel összefüggésben az oktatási szereplık jogait és kötelezettségeit az iskola a belsı szabályzatai (pedagógia program, szervezeti és mőködési szabályzat, házirend) rögzítik, az intézménybe történı be- és kilépés rendjéről ezekben a belsı szabályzatokból lehet tájékozódni. (OK-K-OJOGB-318/2010.)

Beadványában egy szőlő azt sérelmezte, hogy az iskolától azt a tájékoztatást kapták, hogy az intézmény szőlői munkaközösségének, diákönkormányzatának, továbbá osztályfőnöki munkaközösségének véleményének, illetve a nevelıtestület döntésének értelmében az iskola egységes formaruhát vezet be, amelynek viselete ezt követően az iskolai ünnepélyeken és más kiemelkedı eseményeken kötelezı lesz a tanulók számára. Sérelmezte továbbá, hogy a formaruha bevezetésének költségét az iskola a szőlőkre hárítja. Az igazgató nyilatkozatában kifejtette, hogy a kérdéses formainget a tanulók csak az iskolai ünnepélyek, nemzeti ünnepek alkalmával, érettségi vizsgákon hordják, nem pedig mindennapi, általános viseletként. Ennek bevezetéséről minden érintett bevonásával és megkérdezésével döntöttek. Az intézkedés olyan együttgondolkodáson és konszenzuson alapuló megállapodáson nyugszik, amely az intézményvezető tájékoztatása szerint az iskola és az iskolában mőködő szőlői és diákszervezet egyetértésével, illetve támogatásával bír, sőt a formainggel kapcsolatos feladatok gondozását is az iskolában mőködő SZMK és az iskolai DÖK végezte és végzi. Az intézményvezető tájékoztatása szerint az iskola tanulóközösségének nagy többsége alapvetően és egyöntetően pozitívan viszonyult a „formaing” bevezetéséhez. Előfordult, hogy egy-két szőlő jelzéssel élt, hogy nem kívánja gyermeke számára biztosítani a formainget, amit az iskola vezetése tudomásul is vett. Ezeket a tanulókat emiatt a döntésük miatt semmilyen hátrány nem éri. Az igazgató tájékoztatott továbbá arról, hogy az iskolában mőködő közhasznú alapítvány azon tanulók számára, akik szeretnék viselni a formainget, viszont azt anyagi okokból nem tudják vállalni, az alapítvány megvásárolja azt. Megállapítottuk, hogy a panaszos által sérelmezett formaing bevezetése kapcsán az iskola által megvalósított megoldás nem tekinthető jogsértőnek. A formaing bevezetésével kapcsolatos döntés az érintett felek (SZMK, DÖK) bevonásával és egyetértésével született. Annak megvásárlását a szőlői döntéseket figyelembe véve nem tették kötelezıvé a tanulók számára, a formaing hiánya miatt az intézményvezető nyilatkozata alapján nem érheti hátrány a tanulókat. Az intézményi tájékoztatás alapján továbbá alapítványi finanszírozással azon tanulók számára is lehetővé tették a formaing megvásárlását, akik anyagi okok miatt nem tudták azt megtenni. A fentiekre tekintettel az ügyet lezártuk. (K-OJOGB-202/2010.)

Beadványában egy szőlő a ballagáson viselendı egyforma öltözékekkel kapcsolatban érdeklődött. A ballagás, illetve egyéb iskolai rendezvény lebonyolításával kapcsolatban a jogszabály nem tartalmaz konkrét rendelkezéseket, ezen alkalmak az iskolai hagyomány körébe tartoznak. Az ünnepélyek, megemlékezések rendjét, a hagyományok ápolásával kapcsolatos feladatokat, lebonyolításukra vonatkozóan rendelkezéseket a nevelési-oktatási intézmény szervezeti és mőködési szabályzatában kell meghatározni. (K-OJOGB-27/2010.)

Egy panaszos sérelmezte, hogy az újonnan érkezett testnevelőtanár kötelezővé tette az órákon az új formaruhát, kék nadrágot, fehér pólót, fehér zoknit. Eddig az előző tornatanár a fekete nadrágot követelte meg. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 19. § (2) bekezdése kimondja, hogy a pedagógus – a minőség, típus és ár megjelölése nélkül – olyan ruházati vagy más felszerelés beszerzését kérheti a tanulótól, amely nélkülözhetetlen az általa tartott tanórai foglalkozáson való részvételhez, illetve a tanított tananyag elsajátításához, és amelyet a tanórai foglalkozáson egyidejűleg minden tanulónak rendszeresen alkalmaznia kell. A jogszabály rögzíti, hogy minőség, típus és ár megjelölése nélkül határozhatja meg a pedagógus a felszerelést. Tekintettel az előbbiekre, álláspontom szerint meghatározott szín előírása egy adott felszerelési tárgynál nem tekinthető nélkülözhetetlennek, illetőleg mással nem helyettesíthetőnek. (OK-K-OJOGB-444/2010.)

Minden évben előfordul panasz a tulajdonjog korlátozásával kapcsolatban. Amennyiben a tanuló az iskolában magánál tart egy tárgyat, akkor tulajdonjogából eredő egyik részjogosítványát gyakorolja. A tulajdonhoz fűződő jog alkotmányos alapjog, amely korlátozása csak más alapjog érvényesülése érdekében, és az Alkotmány 8. § (2) bekezdése értelmében csak törvényben történhet. Ilyen törvényi korlátozást fogalmaz meg a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 40. § (8) bekezdése is, amely szerint a házirend előírhatja a tanulók által az iskolába bevitt dolgok megőrzőben (öltözőben) való elhelyezését, illetve a bevétel bejelentését.

Egy beadványozó azzal kapcsolatban kért állásfoglalást, hogy a pedagógusnak joga van-e elvenni a tanulótól az órát zavaró használati tárgyat, és azt meddig tarthatja magánál. (OK-K-OJOGB-202/2010.)

A panaszos gyermekétől a tanév elején elvette a pedagógus a saját pénzén vett játékát, mert órán játszott vele. Megígérte, hogy tanév végén visszaadja, ám ezt nem tette meg. A házirend a tanulói jogviszonyból származó jogok és kötelezettségek gyakorlásához, teljesítéséhez nem szükséges dolgok bevitelét megtilthatja, korlátozhatja vagy feltételhez kötheti. Ha az előírt szabályokat megszegik, a bekövetkezett kárért a nevelési-oktatási intézmény csak szándékos károkozás esetén felel. Az említett korlátozás azonban nem jelent teljes körű, általános felhatalmazást. Fontos látni, hogy e jogszabályhely alapján az iskolák nem tilthatnak ki tetszőlegesen mindenféle, a tanuláshoz nem szükséges tárgyat. Annak a döntésnek, hogy valamit kitiltanak, ésszerűnek kell lennie, soha nem lehet önkényes. Általánosságban elmondható, hogy azok a tárgyak, amelyeket az emberek az adott helyre általában magukkal visznek, nem tilthatók ki, mert ez indokolatlanul széles mértékben korlátozná a tulajdonhoz fűződő alkotmányos alapjogot.

A tanulói jogviszonyból származó jogok és kötelezettségek gyakorlásához, teljesítéséhez nem szükséges dolgok bevitelének megtiltása, korlátozása vagy feltételhez kötése két jogkövetkezményében élesen elkülönülő csoportra bontható. Egyrésztől kitilthatóak az olyan dolgok, amelyek valamely a jogszabályban előírt tanulói jogot sértenek, illetve nevesített tanulói kötelezettséggel ellentétesek. Például a tanulók egészségére, illetve testi épségére veszélyes dolognak az oktatási intézménybe való behozatalát megtilthatja az iskola házirendje. Egy ilyen dolognak az intézménybe való bevitele ugyanis többek között sérti a tanulónak a közoktatási törvény 10. § (1) bekezdésében külön nevesített jogát, hogy a nevelési-oktatási intézményben biztonságban és egészséges környezetben neveljék őket. Emellett a tanuló cselekményével megsérti a törvény 12. § (1) bekezdésében előírt kötelezettségét, hogy óvja saját és társai testi épségét. Ha a pedagógus ilyen tárgy behozatalát észleli, akkor azt természetesen elveheti a tanulótól, ami egyéb-

ként a törvény 19. § (7) bekezdéséből is adódik, miszerint a pedagógusnak kötelessége, hogy nevelő és oktató tevékenysége keretében gondoskodik a tanuló testi épségének megóvásáról. A fentiek értelmében tehát a pedagógus az egészségre, illetve a testi épségre veszélyes dolgokat a tanulótól elveheti és azokat a dolog jellegéből adódóan csak a szülőnek, illetve hatósági személynek adhatja ki. Továbbá az ilyen esetekben, mivel a tanuló kötelességszegést követett el, vele szemben fegyelmező intézkedés alkalmazása, illetve fegyelmi eljárás megindítása is indokolt lehet.

Ettől teljesen elkülönülő, másik esetkör, amikor az iskola a közoktatási törvény 40. § (8) bekezdése alapján azért tiltja vagy korlátozza, illetve köti feltételhez egy tárgynak az iskolába történő behozatalát, hogy ezzel saját kárfelelősségét csökkentse. Ha egy dolognak az iskolában történő birtoklása nem sért, illetve veszélyeztet törvényben nevesített jogot, illetve a pedagógus nem kapott törvényi felhatalmazást a tulajdonjog ilyen mértékű korlátozására, akkor a tárgyat a tanulótól nem veheti el. A közoktatási törvény előbb említett (40. § (8) bekezdés) rendelkezése csupán az intézmény kárfelelősségének mérséklésére hivatott. A jogszabály céljából következik, amennyiben a tanuló a házirend előírásának ellenére a tárgyat az iskolába beviszi, annak bevitelét nem jelenti be, illetve a dolgot nem kívánja a megőrzőben elhelyezni, attól még nem sújtható a dolog elvételével vagy bármely más fegyelmező intézkedéssel. Ilyen jellegű szabályozás ugyanis túlzott mértékben korlátozná a tulajdonjogból eredő és a tulajdonost illető rendelkezési jogosultságot. A törvény azért nevesíti külön a jogkövetkezményt, a kárfelelősségnél a szándékos károkozásra történő korlátozását, mert ebben az esetben csak ilyen szinten szeretné az alapjogot korlátozni. Ennek megfelelően az intézmény házirendjében kitilthatóak például a feltűnően nagy értékű mobiltelefonok, csakúgy mint a nagy értékű ékszerek. Azonban, ha a pedagógus azt észleli, hogy a tanuló ennek a szabálynak a megszegésével tart magánál ilyen tárgyat, akkor a tanulótól nem veheti el a dolgot, a pedagógusnak csupán fel kell hívnia a gyermek figyelmét, ha a fenti szabályt nem tartja be, akkor a dologban keletkezett kárért az intézmény csak szándékos károkozás esetén felel. A pedagógus emellett felhívhatja a kiskorú tanuló törvényes képviselőjének a figyelmét, hogy a gyermeknél az iskolából kitiltott tárgyat láttak. Azonban a törvény csak a szülő hatalmazza fel arra, hogy a kiskorú gyermek tulajdona felett rendelkezessen, ezért ha a szülő nem kívánta megakadályozni, hogy a gyermek az adott tárgyat az iskolába elvigye, ennek felülbírálatára a pedagógus nem jogosult.

Lényeges továbbá megemlíteni, a fentiek nem jelentik azt, hogy a tanulók ne lennének felelősségre vonhatók, ha tanórán nem a tananyaggal, hanem bármi mással, így a mobiltelefonjukkal – diszcsanijukkal, mp3 lejátszójukkal, stb. – foglalkoznak. A nevelési-oktatási intézményekben ugyanis a pedagógus joga és kötelezettsége, hogy a tanítás zavartalanágát biztosítsa. Ennek keretében, amennyiben a rend másképpen nem biztosítható, elveheti a tanulóktól azt a zavaró eszközt, amely megakadályozza, hogy a tanuló vagy társai a tanulásra koncentrálhassanak. Ez az intézkedés a tulajdonjog jogszerű korlátozásának minősül. Figyelemmel kell lenni azonban a jogkorlátozás céljára. Mivel a cél az volt, hogy a tanuló ne mással, hanem az órai anyaggal foglalkozzon, a korlátozás – a dolog elvétele – is csak addig terjedhet, amíg ez a cél fennáll. Ez a gyakorlatban azt jelenti, mihelyt az órának vége, a cél megszűnt, a dolgot vissza kell adni, ilyenkor a pedagógus a tanuló tulajdonában lévő tárgyat nem tarthatja többé magánál. Más szankcióval, úgymint fegyelmező intézkedésekkel és fegyelmi eljárással kell a tanulót a jogkövető magatartásra rábírni. A tanulót ugyanis a dolog jogos birtokosának kell tekinteni, akit a Polgári Törvénykönyv szerint megillet a birtokvédelem azokkal szemben, akik őt birtokától jogalap nélkül megfosztják. A tanórát zavaró helyzet megszüntetése és a többi tanuló tanuláshoz való jogának védelme jogalapot biztosít a dolog elvételére. Azonban amint ez az állapot megszűnt (azaz a legkésőbb a tanóra végén) a pedagógus jogalap nélkül birtokolja a dolgot és a Polgári Törvénykönyv szerint köteles azt a birtoklásra jogosultnak, ebben az esetben a tanulónak kiadni. Amennyiben ezt nem teszi meg a pedagógus, rosszhiszemű birtokossá válik, és felelős lesz minden olyan, a dolgot érintő kárért, ami a jogosultnál nem következett volna be. (OK-K-OJOGB-135/2010.)

AZ OKTATÁSSAL KÖZVETLENÜL ÖSSZEFÜGGŐ JOGOK ÉRVÉNYESÜLÉSE

Tanszabadságból eredő jogok

A tanszabadság elsődleges megvalósulási formáját jelenti a szabad óvoda- és iskolaválasztás jogának garantálása a közoktatási törvényben. E jog tartalma azonban nem minden esetben egyértelmű a szülők számára. A közoktatási törvény 13. § (1) bekezdése szerint a szülőt megilleti a nevelési-oktatási intézmény szabad megválasztásának joga. E jog alapján gyermeke adottságainak, képességeinek, érdeklődésének, saját vallási, illetve világnézeti meggyőződésének, nemzeti vagy etnikai hovatartozásának megfelelően választhat óvodát, iskolát.

A közoktatási törvény 65. § (1) bekezdése alapján az óvodai felvétel, átvétel jelentkezés alapján történik. Az óvodába a gyermek harmadik életévének betöltése után vehető fel. A szülő gyermeke óvodai felvételét, átvételét bármikor kérheti. Az újonnan jelentkező gyermekek fogadása az óvodai nevelési évben folyamatosan történik. Több beadványban sérelmezték a szülők, hogy az óvodai jelentkezés idején kérték gyermekük felvételét a kötelező felvételt biztosító óvodába, tekintettel arra, hogy a következő nevelési év során betölti a harmadik életévét. Kérelmüket helyhiányra hivatkozva elutasították, mely döntést a szülők sérelmesnek érezték. A fentiek alapján azonban az óvoda nem sértett oktatási jogokat akkor, mikor nem vette fel a gyermeket, hiszen még nem töltötte be a 3. életévét. (Mivel az óvodába a jelentkezés folyamatosan történik, a 3. életév betöltése után a körzeti óvoda nem utasíthatja el azon gyermekek felvételét, akik megfelelnek a további feltételeknek.) (OK-K-OJOGB-275/2010.; OK-K-OJOGB-155/2010.; OK-K-OJOGB-225/2010.; OK-K-OJOGB-490/2010.; OK-K-OJOGB-175/2010.)

A harmadik év betöltése azonban a jelen szabályozás szerint nem jelent automatikus felvételt az óvodába, kizárólag a jogszabályi feltételek megvalósulása esetén köteles a körzeti óvoda felvenni az intézménybe jelentkező gyermeket. A jogi szabályozás összetett: a közoktatási törvény mellett a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (gyermekvédelmi törvény) rendelkezéseit is figyelembe kell venni.

A panaszos gyermeke a felvételi kérelmének elbírálásakor harmadik életévét betöltötte, a szülők munkavégzésük miatt napközbeni ellátását nem tudják megoldani, mivel az apa dolgozik, és az anya is szeretne ismét munkába állni, ezért a gyermek óvodai felvételét kérték. A felvételi kérelem beadásának idején a szülők munkaviszonnyal rendelkeztek. A lakcímük szerinti kötelező felvételt biztosító óvoda

azonban a felvételi kérelmet elutasította. Vizsgálatunk során nyilatkozattételre hívtam fel az intézmény vezetőjét, aki közölte, hogy az intézménybe nagy volt a túljelentkezés, ezért a felvételi kérelmek elbírálásánál rangsort készített a következő szempontok szerint:

1. halmozottan hátrányos helyzetűek és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény 41. §-a szerint kötelezően felveendőek
2. gyermeküket – a Magyar Államkincstár által igazolhatóan – egyedül nevelők és munkahelyet igazolók
3. szociálisan – igazoltan – hátrányban lévők
4. egyéb kiemelhetően értékelhető körülmény.

A panaszos felvételi kérelmének elbírálásakor minden körülményt megvizsgálva az intézményvezető úgy döntött, hogy a kérelmet helyhiányra hivatkozással elutasítja. Tájékoztattam továbbá arról, hogy jelenleg a gyermek otthoni, egész napos felügyelete édesanyja révén megoldott. Nyilatkozatának kézhezvétele után a gyermek napközbeni ellátását illetően felvilágosítást kértem a panaszostól, aki tájékoztattott, hogy a felvételi kérelem beadásakor mindkét szülő rendelkezett munkaviszonnyal, ám a felvétel elutasítása után az anya munkahelye – miután közölte, hogy a munkába állást nem tudja megkezdeni szeptemberben – a munkaviszonyt megszüntette. Miután a gyermek szülei munkaviszonnyal rendelkeztek, a gyermek nappali felügyeletét megoldani nem tudták, így a felvételi kérelem elbírálásakor az intézményvezető által megjelölt 1. csoportba tartoztak a kérelmezők (azaz a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 41. § (1) bekezdése alapján kötelezően felveendőek közé). A vezető által közölt szám adatok jelzik, hogy a település önkormányzata mint óvodafenntartó nehéz helyzetben van, hiszen a nagyszámú gyermek óvodai elhelyezése komoly terhet ró a településre. Miközben méltányoljuk igyekezetüket, hogy megoldást találjanak a kialakult helyzetre, nem tekinthetünk el a jogszabály rendelkezéseitől. A jelentkezők azon csoportját, akiket a jogszabályok alapján kötelezően fel kell venni a körzetes óvodába, nem utasíthatja el az intézmény még helyhiányra hivatkozással sem. Azon jelentkezők esetében, akiknek felvétele nem kötelező, lehetőség van egyéb megoldások keresésére. Annál inkább szükség van erre, mert a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 132. § (6) bekezdése szerint 2011. augusztus 31-éig valamennyi óvodai neveléssel összefüggő szülői igény teljesítéséhez szükséges feltételt meg kell teremteni. A fentiekre tekintettel megállapítottuk, hogy amennyiben a jelentkezéshez a szülők csatolták a munkaviszonyuk igazolását, a felvételi kérelem elutasítása az oktatási jogok megsértését eredményezte. Jelenleg a gyermek – mivel a szülő munkaviszony hiányában meg tudja oldani napközbeni felügyeletét – nem tartozik a kötelezően felveendőek közé, de a kialakult helyzet a szülő állítása szerint az óvoda jogsértő eljárásának eredményeként jött létre. Ezért arra kértük az óvodavezetőt, hogy vegye fel a kapcsolatot a szülőkkel, és biztosítsák a gyermek óvodai elhelyezését olyan formában, amelyet a szülők is el tudnak fogadni. Továbbá azzal a kezdeményezéssel fordultunk az intézmény vezetője felé: tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a jövőben az óvodai kérelmek elbírálásánál a jogszabályok rendelkezéseinek megfelelően járjon el. (OK-K-OJOGB-166/2010.)

A Magyar Köztársaságban a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvényben meghatározottak szerint minden gyermek tanköteles. A törvény 6. § (2) bekezdésében foglaltak alapján a gyermek, ha eléri az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget, legkorábban abban a naptári évben, amelyben a hatodik, legkésőbb amelyben a nyolcadik életévét betölti, tankötelessé válik. A gyermek, ha az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget elérte, abban a naptári évben, amelyben a hatodik életévét május 31. napjáig betölti, megkezdi a tankötelezettség teljesítését. A szülő kérelmére a gyermek megkezdheti a tankötelezettség teljesítését akkor

is, ha a hatodik életévét december 31. napjáig tölti be. A tankötelezettség kezdete annál a gyermeknél eshet a nyolcadik életévre, aki augusztus 31. utáni időpontban született. A tankötelezettség teljesítése a tanév első tanítási napján kezdődik.

Beadványában egy szülő azzal kapcsolatban kérte hivatalunk tájékoztatását, hogy amennyiben a nevelési tanácsadó javasolja, ez esetben kötelese-e iskolába adni gyermekét. A gyermek 2010 áprilisában betöltötte 6. életévét, ám a szülő szerint hamar elfárad, még igényli a délutáni alvást. A gyermeket nem a községi iskolába, hanem a munkahelyük településén lévő városi intézménybe szeretnék íratni, ám az utazás még jobban igénybe venné őt. Ezért szeretnék, hogy a gyermek még egy évig óvodában maradjon, ám a nevelési tanácsadó javaslata szerint az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget elérte. A tankötelezettség megkezdése kettős feltételen alapul, a születési időponton és az iskolába lépéshez szükséges fejlettség meglétén. A panaszos gyermeke születési ideje április, vagyis a gyermek hatodik életévét a fenti rendelkezésben meghatározott időpontig, május 31. napjáig betölti. Amennyiben a gyermek iskolaérettsége megállapított, ez esetben tekintettel a születési időpontjára, ugyanazon naptári évben meg kell kezdenie tankötelezettségének teljesítését. (K-OJOGB-172/2010.)

Az iskolaérettség megállapításának vonatkozásában az alábbi rendelkezés az irányadó. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. MKM rendelet 15. § (5) bekezdése szerint az óvoda a tanköteles életkorba lépéskor a gyermek fejlettségével kapcsolatban

- a) igazolja, hogy a gyermek elérte az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget,
- b) javasolja a gyermek óvodai nevelésben való további részvételét,
- c) javasolja, hogy a gyermek - annak megállapítása céljából, hogy szükséges-e a gyermek sajátos iskolai nevelésben és oktatásban való részvétele, illetve elérte-e az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget - szakértői és rehabilitációs bizottsági vizsgálaton vegyen részt,
- d) javasolja, hogy a gyermeket az iskolába lépéshez szükséges fejlettség elérésének megállapítása céljából a szülő vigye el a nevelési tanácsadóba.

Alapesetben tehát az óvoda igazolja az iskolaérettség meglétét, vagy javasolja a gyermek óvodai nevelésben való további részvételét. Amennyiben azonban az iskolába lépéshez szükséges fejlettség megléte kapcsán kétség vagy vita merülne fel, ez esetben a kérdés eldöntése érdekében az óvoda javasolja a szülőnek a gyermek nevelési tanácsadón vagy sajátos nevelési igényű gyermek esetén a szakértői és rehabilitációs bizottság általi vizsgálaton való részvételét. A pedagógiai szakszolgálatokról szóló 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet a 12. § (3) bekezdése szerint, ha a szakvélemény azt állapítja meg, hogy a gyermek az iskolába lépéshez szükséges érettséget nem érte el, a szakértői és rehabilitációs bizottság újabb időpontot tűz ki a szakértői vizsgálatra, egyúttal a szülőt tájékoztatja, hogy a gyermeknek óvodai nevelésben kell részt vennie, és a gyermek fejlettségéről a lakóhely, ennek hiányában a tartózkodási hely szerint illetékes jegyzőt értesíti. Amennyiben tehát az óvoda, illetve a nevelési tanácsadó véleménye alapján gyermeke a szükséges fejlettséget elérte, a szülőknek kötelessége beíratni nevelési-oktatási intézménybe.

Az általános iskolai jelentkezéskor is – hasonlóan az óvodai jelentkezésekkel kapcsolatban ismertettekhez – sok gondot okoz a szabad iskolaválasztás jogának gyakorlása. A nevelési, nevelési-oktatási intézmény szabad megválasztásának joga alapján a szülő gyermeke adottságainak, képességeinek, érdeklődésének, saját vallási, illetve világnézeti meggyőződésének, nemzeti vagy etnikai hovatartozásának megfelelően választhat iskolát, kollégiumot. A szabad iskolaválasztás joga azonban a lehetőségek által körülvett jogosultság, csak a lehetőségekhez mérten tudják a szülők gyakorolni. A közoktatási törvény 66. § (1) bekezdése kimondja, hogy tanuló felvételéről vagy átvételéről az iskola igazgatója dönt. E szakasz további rendelkezései meghatározzák, hogy mikor kötelező felvennie az igazgatónak a jelentkezőket, és milyen szempontokat kell követnie döntésekor egyébként.

Eszerint az általános iskola - beleértve a kijelölt iskolát is - köteles felvenni, átvenni azt a tanköteles tanulót, akinek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye a körzetében található (a továbbiakban: kötelező felvételt biztosító iskola). Ha a településen több általános iskola működik, a halmozottan hátrányos helyzetű tanulóknak az egyes felvételi körzetben kiszámított aránya legfeljebb tizenöt százalékponttal lehet magasabb, mint a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekeknek a település egészére kiszámított aránya. A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekeknek a településen belüli arányát oly módon kell meghatározni, hogy az adott településen lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező összes halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek létszámát el kell osztani a településen lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező összes halmozottan hátrányos helyzetű tanulóknak a létszámát el kell osztani a felvételi körzetben lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező összes halmozottan hátrányos helyzetű tanulóknak a létszámát el kell osztani a felvételi körzetben lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező összes tanuló létszámával (a továbbiakban: halmozottan hátrányos helyzetű tanulók körzeti aránya).

A kijelölt iskola [30. § (4) bek.] - akkor is, ha nem kötelező felvételt biztosító iskola - a tanuló felvételét csak helyhiány miatt tagadhatja meg. A nemzeti vagy etnikai kisebbséghez tartozó jelentkezőt - ha a felvételi követelményeknek megfelel - a nemzeti vagy etnikai kisebbség nyelvén, illetőleg a nemzeti vagy etnikai kisebbség nyelvén és magyarul tanító iskolába (tagozatra, osztályba, csoportba) fel, illetve át kell venni. A fenntartó a szakiskolát és a középiskolát is kijelölheti kötelező felvételt biztosító iskolának.

A fentiekből következik, hogy a szülők szabadon választhatnak iskolát gyermeküknek, tanulók felvételéről az intézmény igazgatója dönt, a kötelező felvétel eseteit pedig a törvény szabályozza.

A beadványozó arról kért tájékoztatást, hogy jogszerű-e az intézményvezető döntése, mikor a szomszéd város iskolájának tagintézményeként működő iskolába a szomszéd városból jelentkező tanulók felvételi kérelmét elutasította. (K-OJOGB-371/2010.)

Beadványában a szülő azzal kapcsolatban élt panasszal, hogy gyermekét nem vették fel az általa választott, egyébként az alsó tagozat szempontjából nem körzetes, hanem a szomszéd településen található iskolába. A jogszabály értelmében a szülő az általa választott bármely - a Magyar Köztársaság területén lévő - oktatási intézménybe beadhatja gyermeke felvételi kérelmét. A szabad iskolaválasztás joga azonban csak az intézményi lehetőségek korlátai között érvényesülhet, mivel amennyiben a szülő nem a kötelező felvételt biztosító iskolát választja, ez esetben az általa választott másik intézmény csak a körzetes felvételek teljesítése után fennmaradó helyekre veheti fel a tanulót. (OK-K-OJOGB-247/2010.)

Egy szülő beadványában azzal kapcsolatban élt panasszal, hogy a kiválasztott iskola a korábban megbeszéltek ellenére nem veszi fel a gyermekét a kerületi alpolgármester utasítására hivatkozással. A szülők szabad iskolaválasztáshoz való jogát az önkormányzat nem korlátozhatja, valamint nem szűkítheti a közoktatási intézmény vezetőjének jogkörét sem a tanulók felvételéről való döntés során. A fenntartó e körben csupán az iskola körzetét jelölheti meg. A közoktatási törvény 90. § (1) bekezdése szerint ugyanis a közoktatási intézményt fenntartó önkormányzat feladata, hogy meghatározza azt a működési (felvételi) körzetet, amelyben élő tanulók felvételét, átvételét az iskola nem tagadhatja meg. (K-OJOGB-370/2010.)

Egy panaszos megkérdezte, hogy járhat-e egy tanuló adott település általános iskolájába, ha a bejelentett lakóhelye nem a településen van. Illetve érinti-e a gyermek tanulói jogviszonyát, ha szülei nem tesznek eleget lakóhely bejelentési kötelezettségüknek. A törvény 66. § (1) bekezdése szerint a tanuló az iskolával tanulói jogviszonyban áll. A tanulói jogviszony felvétel vagy átvétel útján keletkezik. A felvétel és az átvétel jelentkezés alapján történik. A felvételtől vagy átvételtől az iskola igazgatója dönt. Ha tehát a tanuló szülei kérték az igazgatótól a gyermek átvételét és az intézmény vezetője úgy döntött, hogy a gyermeket az iskolába átveszi, akkor a tanuló az átvétel napjától az új iskolával tanulói jogviszonyban áll. A gyermek tanulói jogviszonyát nem érinti, hogy nem az adott településen lakik, illetve a tanulói jogviszonyára az sincs hatással, hogy a gyermek szülei eleget tesznek-e lakcím bejelentési kötelezettségüknek vagy sem. (K-OJOGB-15/2010.)

Általános iskolai felvétellel kapcsolatos tájékoztatást adtunk a K-OJOGB-268/2010., a OK-K-OJOGB-303/2010., továbbá a OK-K-OJOGB-271/2010. számú ügyekben is.

A középiskolába történő jelentkezés, illetve felvétel is számos esetben eredményez vélt vagy valós jogsérelmet. A középiskolai felvétel szabályozásánál már nem a körzetes iskolába történő jelentkezés elutasítása okozza a legnagyobb gondot. Ezen a szinten is létezik a kötelező felvételt biztosító iskola (ún. körzetes iskola) intézménye, hiszen ennek célja az, hogy egyetlen tanuló esetében se fordulhasson elő, hogy nem nyer felvételt semelyik intézménybe sem, így tankötelezettségét nem tudja teljesíteni. Ám a középiskolák esetében a szabad iskolaválasztási joga jóval szélesebb körben érvényesül, és az iskolák döntési jog-

köre is sokkal nagyobb, hiszen a felvételi követelményeket a törvény keretei között maguk határozhatják meg.

A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 17/A. §-a, valamint 8. számú melléklete tartalmazza a középfokú iskolába történő jelentkezés rendjét és a felvételi eljárás szabályait. A melléklet 4.4. pontja értelmében a szóbeli meghallgatás, vizsga eredménye a felvételi eljárás egészében megszerezhető összesített eredmény, összpontszám huszonöt százalékánál nem lehet több. A rendelet 17/A. § értelmében szóbeli meghallgatás csak abban az esetben szervezhető, ha a középfokú iskola kilencedik évfolyamára hirdet felvételt. A melléklet 5.4. pontja szerint, ha az iskola előírt központilag szervezett írásbeli vizsgát, akkor annak eredménye a felvételi eljárás egészében megszerezhető összesített eredmény, összpontszám ötven százalékánál nem lehet kevesebb. A fent említett rendelet 17/A. § értelmében a középfokú iskola minden felvételi eljárásnál dönthet úgy, hogy csak a korábbi tanulmányi eredmények alapján dönt a felvételi kérelmekről.

Egy szülő beadványában a középfokú iskolába történő felvételi eljárásban kifogásolta a szóbeli meghallgatás szubjektivitását, illetve a korábbi tanulmányi eredmények beszámítását. Álláspontunk szerint a fentebb leírt jogszabályi rendelkezések megfelelően kezelik a panaszos által felvetett kérdéskört. Kétségtelen, hogy a szóbeli meghallgatáson jelen lehet a szubjektivitás, de a rendeletben megfogalmazott korlátozások ennek esetleges jelenlétét orvosolják. (OK-K-OJOGB-154/2010.)

Az iskolai tanulmányok befejezése jóval kevesebb problémát okoz az oktatási szereplők számára. A közoktatási törvény 6. § (3) bekezdése szerint a tankötelezettség annak a tanévnek a végéig tart, amelyben a tanuló tizennyolcadik életévét betölti. A sajátos nevelési igényű tanuló tankötelezettsége meghosszabbítható legfeljebb annak a tanévnek a végéig, amelyben a huszadik életévét betölti.

Az iskolai tanulmányok egyébként attól az évtől kezdődően, amelyben a tanuló nyolc évfolyamos általános iskola esetén tizenhetedik; középiskola és szakiskola esetén huszonharmadik életévét betölti, kizárólag felnőttoktatás keretében folytathatóak. A középiskola és a szakiskola esetében meghatározott határidő egy évvel meghosszabbítható abban az esetben, ha a tanuló az általános iskola első évfolyamán a tanulmányait a hetedik életévében kezdte meg, továbbá, ha olyan szakképzésben vesz részt, amelyben a szakképzési évfolyamok száma meghaladja a kettőt. Sajátos nevelési igényű tanuló esetén, valamint a súlyos beilleszkedési zavarral, tanulási nehézséggel, magatartási rendellenességgel küzdő tanuló esetén, továbbá, ha a tanulmányi követelményeket azért nem tudták teljesíteni, mert a tanuló tartós gyógykezelés alatt állt, a fenti esetkörök kapcsán meghatározott életkorhoz három évet hozzá kell számítani.

A tizenhatodik életév betöltése után a tanuló - kiskorú tanuló esetén a szülő és a tanuló közösen - dönti el, hogy az iskolai tanulmányait a fenti esetkörökben meghatározott időpontig a nappali rendszerű iskolai oktatásban vagy a felnőttoktatásban folytatja-e, azzal a megkötéssel, hogy annak a tanévnek a végéig, amelyben a tizennyolcadik életévét betölti, csak a nappali oktatás munkarendje szerint szervezett oktatásban vehet részt. A felnőttoktatásban a nevelés és oktatás ugyanis megszervezhető a nappali oktatás munkarendje, továbbá esti, levelező vagy más sajátos munkarend szerint.

Egy beadványozó a felnőttoktatásban történő képzés feltételeiről kért tájékoztatást. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény a tanulók elfoglaltságához igazodó iskolai nevelésre és oktatásra vonatkozó külön rendelkezések között, a 78. §-ban határozza meg, hogy ki és milyen feltételek mellett vehet részt felnőttoktatásban. Ez alapján, aki nappali rendszerű iskolai oktatásban nem tud, vagy nem akar részt venni, attól a tanévtől kezdve, amelyben a tizenhatodik életévét betölti, a munkahelyi, családi vagy más irányú elfoglaltságához, a meglévő ismereteihez és életkorához igazodó iskolai oktatásban, vagyis felnőttoktatásban kezdheti meg, illetve folytathatja tanulmányait. (OK-K-OJOGB-182/2010.)

Gyakran találkozunk azzal a problémával, hogy milyen változás áll be a jogok és kötelezettségek rendszerében akkor, ha a tanulói tanulmányai alatt nagykorúvá válik.

Egy pedagógus azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, hogy nagykorú tanuló esetén a tanuló beleegyezése nélkül lehet-e tájékoztatni a szülőt a tanulmányi eredményeiről. A közoktatási törvény 13-14. §-a részletesen felsorolja a szülő jogait és kötelességeit. Ugyanakkor a közoktatási törvény 11. § (6) bekezdése azt is kimondja, hogy nagykorú és cselekvőképes tanuló esetén e törvénynek a szülő jogaira és kötelességeire vonatkozó rendelkezéseit nem kell alkalmazni. Ha ugyanis a közoktatási törvény vagy a végrehajtására kiadott jogszabály a szülő részére jogot vagy kötelezettséget állapít meg, nagykorú tanuló esetén a jogok gyakorlása, a kötelezettségek teljesítése a tanulót illeti meg, illetve terheli. Kivételt képez ez alól, ha a nagykorú tanuló önálló jövedelemmel nem rendelkezik, és a szülővel közös háztartásban él, mivel ebben az esetben a tanulói jogviszony, kollégiumi tagsági viszony megszűnésével, a tanuló tanulmányi kötelezettségének teljesítésével és a fizetési kötelezettséggel járó iskolai, kollégiumi döntésekről a szülőt is értesíteni kell. Tehát a tanuló nagykorúvá válását követően a szülőt megillető jogok magára a tanulóra szállnak át, kivéve, ha nem rendelkezik önálló jövedelemmel és a szülővel közös háztartásban él. Ekkor a fent felsorolt adatokról - így a tanulmányi kötelezettségének teljesítéséről is - a vele együtt élő szülő továbbra is tájékoztatást kap. (K-OJOGB-394/2010.)

A tanulás szabadságának alkotmányos joga a közoktatási törvény 7. § (1) bekezdésének rendelkezései szerint azt is jelenti, hogy a szülő dönthet arról, hogy a tanuló tankötelezettségét milyen formában teljesíti: iskolába járással vagy magántanulóként. Számos esetben adtunk tájékoztatást a magántanulóvá válás szabályozásáról. (OK-K-OJOGB-552/2010.; OK-K-OJOGB-87/2010.; OK-K-OJOGB-395/2010.; OK-K-OJOGB-375/2010.; OK-K-OJOGB-110/2010.)

A tanszabadság joga magában foglalja azt is, hogy a szülő illetve a tanuló dönthesse tanulmányai külföldön történő folytatásáról. Minden évben számos beadványban érdeklődnek a szülők arról, hogy ez esetben milyen lehetőségei vannak a tanulónak.

A szülők külföldi tartózkodása esetén a gyermekek tanulmányainak és tankötelezettségének teljesítésére két lehetőség is kínálkozik. Az első a magyarországi tanulmányok külföldön történő folytatása. Magyar állampolgárok külföldi tanulmányairól külön is rendelkezik a közoktatási törvény. Magyar állampolgár engedély nélkül folytathat tanulmányokat külföldön. A magyar állampolgár ilyen módon tankötelezettségét külföldi nevelési-oktatási intézményben is teljesítheti. A lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező, tanköteles tanuló esetén a tanulmányok külföldön történő folytatását - a tanköteles gyermek nyilvántartása céljából - be kell jelenteni a lakóhely, ennek hiányában tartózkodási hely szerint illetékes községi, városi, fővárosi kerületi, megyei jogú városi önkormányzat jegyzőjének, illetőleg, ha a tanuló már hazai iskolába beiratkozott, az iskola igazgatójának. Az állandó lakóhellyel rendelkező tanulónak a külföldi tanulmányok alatt szünetel a magyarországi tanulói jogviszonya. A közoktatási törvény alapján szünetel a tanulói jogviszonya annak, akinek engedélyezték, hogy tanulmányait megszakítsa. A tanulónak a tanulói jogviszony szünetelése alatt is joga, hogy látogassa az iskola létesítményeit, tájékoztatást kapjon az őt érintő kérdésekben, kérje átvételét másik iskolába. A tanuló a tanulói jogviszonyon alapuló jogait - ha jogszabály másképp nem rendelkezik - a tanulói jogviszony szünetelése alatt is gyakorolhatja.

A fentiek szerint tehát amennyiben a szülő a tanulmányok külföldön történő folytatását jelenti be az iskola igazgatójának, akkor a közoktatási törvény 109. §-a szerint a tanulói jogviszony szüneteléséről van szó. Ehhez pedig nem kapcsolódik a tanuló teljesítményének semmiféle értékelése, minősítése, így osztályozó vizsga sem. Ebben az esetben a szülő kérheti a külföldön folytatott résztanulmányok beszámítását. A külföldön megkezdett és befejezetlen tanulmányok a magyar közoktatás iskolarendszerében folytathatók. A tanulmányok beszámításáról, továbbá a tanuló felvételéről az iskola igazgatója dönt. Ha a beszámítás kérdésében az iskola igazgatója nem tud dönteni, beszerzi az oktatásért felelős miniszter, szakképzés esetén a szakképesítésért felelős miniszter véleményét. A külföldi bizonyítványok és oklevelek elismeréséről szóló 2001. évi C. törvény szerint a külföldön folytatott résztanulmányok beszámítása azon oktatási intézmény hatáskörébe tartozik, amelyben a kérelmező tanulmányait folytatni szándékozik. A külföldön folytatott, nem befejezett alap-, közép- vagy felsőfokú iskolai (rész-) tanulmányok beszámítása a külföldi oktatási intézmény jogállásának, a tanulmányi idő és a tanulmányi követelmények figyelembevételével, valamint a hazai és a külföldi tanulmányi kötelezettségek összehasonlítása alapján történik. Az oktatási intézmény akkor számíthat be külföldön folytatott résztanulmányokat, ha a kérelmező külföldön elismert intézményben folytatta tanulmányait. A résztanulmányok

beszámítására irányuló kérelemhez csatolni kell a külföldi oktatási intézmény által kiállított olyan okirat hiteles másolatát, amely hitelt érdemlően igazolja a tanulmányok időtartamát, az előírt tanulmányi követelmények sikeres teljesítését, valamint ennek hiteles fordítását. Az oktatási intézmény nem hiteles fordítást is elfogadhat. A választott oktatási intézmény a résztanulmányok beszámításának feltételül különbözeti vizsgák teljesítését szabhatja meg.

Egy másik lehetőség, ha a gyermeket beíratják egy magyarországi nevelési-oktatási intézménybe, ahol a szülő magántanulói státuszt kér a gyermek számára. Ha a tanuló számára a magántanulóságot engedélyezték, akkor az iskola köteles őt a kötelező tanórai foglalkozások alól felmenteni. Fontos azonban megjegyezni, ha a tanuló a szülő döntése alapján magántanuló, akkor felkészítéséről a szülő köteles gondoskodni. A tanuló az igazgató által meghatározott időben, és a nevelőtestület által meghatározott módon, osztályozó vizsga letételével ad számot tudásáról. Ebben az esetben a gyermek az iskolával folyamatosan tanulói jogviszonyban áll. Fontos még megjegyezni, ha az iskola igazgatója vagy a gyámhatóság, illetve a gyermekjóléti szolgálat megítélése szerint a tanulónak hátrányos, hogy tankötelezettségének magántanulóként tegyen eleget, vagy az így elkezdett tanulmányok befejezésére nem lehet számítani, köteles erről értesíteni a gyermek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes önkormányzat jegyzőjét. A jegyző dönt arról, hogy a tanuló milyen módon teljesítse tankötelezettségét. (K-OJOGB-309/2010.; OK-K-OJOGB-237/2010.; OK-K-OJOGB-223/2010.)

A Magyar Köztársaság Alkotmányának 70/F. §-a kimondja, hogy a Magyar Köztársaság biztosítja az állampolgárok számára a művelődéshez való jogot. A Magyar Köztársaság ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező általános iskolával, képességei alapján mindenki számára hozzáférhető közép- és felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők anyagi támogatásával valósítja meg. Számos panasz érinti az oktatás ingyenességének problémáját, illetőleg számos panaszos sérelmezi az oktatási intézményekben különböző jogcímen előírt fizetési kötelezettséget.

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 24. § (1) bekezdése kimondja, hogy az óvodai nevelés a gyermek neveléséhez szükséges, a teljes óvodai életet magában foglaló foglalkozások keretében folyik. A 114. § (1) bekezdésének (a) pontja rendelkezik a helyi önkormányzatok és az állami szervek által fenntartott nevelési-oktatási intézményekben, továbbá a helyi önkormányzati feladatellátás keretében ingyenesen igénybe vehető szolgáltatások köréről. Ennek megfelelően az óvodában ingyenes

- az óvodai foglalkozások [24. § (1) bekezdés] szükség esetén logopédiai, dyslexia-megelőző foglalkozás, a sajátos nevelési igényű gyermeknek napi két óra felzárkóztató foglalkozás,
- a gyermekek rendszeres egészségügyi felügyelete,

– az óvoda létesítményeinek, eszközeinek használata az ingyenes szolgáltatások igénybevételehez.

Amennyiben az intézményben további, a nevelési programban megfogalmazottakon túli foglalkozásokat szerveznek, azok túl vannak az ingyenes szolgáltatások körén, viszont nem lehetnek kötelezőek a gyermekek számára. Az intézményben megtartott nem kötelező különfoglalkozások során a foglalkozást megtartó külső szakember és a szülők között polgári jogi jogviszony jön létre.

Egy óvodás gyermek szülője azt kifogásolta, hogy az óvodában különböző jogcímen kell rendszeresen fizetniük, mely befizetések egy része az óvoda alapítványának számlájára megy. Az alapítvány azonban a szülők többszöri kérésére sem számolt el feléjük, és sem a befizetések igazolását, sem számlát nem tudnak adni a szülőknek. (K-OJOGB-356/2010.)

Egy szülő arról érdeklődött, hogy köteles-e gyermeke az óvodában néptánc foglalkozásra járni, amiért fizetnie kell, valamint köteles-e havonta csoportpénzt befizetni. (K-OJOGB-118/2010.)

A fentiek alapján minden - a gyermekek számára szervezett - további foglalkozás csak fakultatív alapon történhet, azaz a részvétel nem lehet kötelező. Csak ebben az esetben lehetséges ellenszolgáltatás megfizetését előírni azok számára, akik igénybe kívánják venni a szolgáltatást.

Más a helyzet a nem állami, önkormányzati fenntartású intézményekben. A közoktatás rendszerének működtetése az állam feladata, amelyről állami szervek és a helyi önkormányzatok intézményfenntartói tevékenysége, illetve az állami, a helyi önkormányzati feladatellátás keretében gondoskodik. Emellett az állam lehetőséget biztosít egyéb jogi személyek és természetes személyek számára is, hogy oktatási intézményeket alapítsanak és bekapcsolódjanak a közoktatás rendszerébe. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 81. § (1) bekezdésének d) pontja értelmében, ha a nevelési-oktatási intézményt nem helyi önkormányzat, illetve nem állami szerv tartja fenn, akkor az iskolai felvétel, továbbá a tanulói jogviszony fenntartása - írásbeli megállapodásban - fizetési kötelezettséghez köthető. Ennek értelmében a nem helyi önkormányzat, illetve nem állami szerv által fenntartott oktatási intézményben írásbeli megállapodás alapján szedhető kötelező pénzbeli hozzájárulás.

Ez alól kivételt jelent azonban, ha a nem helyi önkormányzat, illetve nem állami szerv által fenntartott nevelési-oktatási intézmény - a fenntartó és a feladat ellátásáért felelős helyi önkormányzat között létrejött írásbeli közoktatási megállapodás keretei között - részt vesz a fent említett önkormányzati feladatellátás keretében biztosított nevelés, oktatás megvalósításában. A közoktatási megállapodás keretében a nevelés és oktatás a tanulók számára ingyenesé válik, és a megállapodás keretei között nem lehet alkalmazni a közoktatási törvény

81. § (1) bekezdésének d) pontjában foglaltakat. Többek között a közoktatási megállapodásban kell rendelkezni a fenntartó által a feladatellátáshoz igénybe vehető forrásokról, valamint az ehhez nyújtott kiegészítő támogatás összegéről, továbbá azokról a szolgáltatásokról, amelyek a megállapodás alapján a gyermekek, tanulók, szülők részére ingyenessé válnak, illetőleg amelyeket térítési díjért vehetnek igénybe. Az egyházi jogi személy a Kormánnyal, illetve az oktatásért felelős miniszterrel is köthet a közoktatási feladatok ellátására kiterjedő megállapodást.

E rendelkezésből következik, hogy a nem helyi önkormányzati, illetve állami fenntartású közoktatási intézményekben a szülő és a fenntartó között létrejött írásbeli megállapodás rendezi a fizetési kötelezettség mértékét, és az azzal összefüggő egyéb részleteket is.

Egy szülő arról érdeklődött, hogy jogszerű-e gyermeke óvodájában a nyaralás idejére előírt fizetési kötelezettség. A fentiekre tekintettel javasoltuk, hogy a szülő tanulmányozza az óvodával létrejött megállapodás előírásait, annak eldöntéséhez, hogy jogszerű-e az óvodában követett gyakorlat. A jogszabály további rendelkezést nem tartalmaz ezzel összefüggésben, így nincs akadálya annak, hogy a jogviszony fennállása idején akkor is fizetési kötelezettség álljon fenn, ha a gyermek valamilyen ok miatt (nyaralás, betegség) nem veszi igénybe az intézmény szolgáltatásait. (OK-K-OJOGB-163/2010.)

Egy szülő azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, hogy egy egyházi fenntartású iskola jogszerűen kér-e 15.000,- Ft-ot az idegen nyelv oktatásának díjaként. A beadványban foglaltak szerint az érintett szülő számára nehézséget okoz az iskola által kért összeg megfizetése. Ezzel összefüggésben tájékoztattuk, hogy az érintett szülő az iskola igazgatójánál, valamint a fenntartónál kérelmezheti a tanulmányi eredmények alapján járó, illetve a szociális helyzet alapján adható kedvezmények, mérséklés vagy részletfizetés biztosítását. (OK-K-OJOGB-17/2010.)

Abban az esetben, ha a tanuló, illetve a szülő az intézménnyel szemben fennálló fizetési kötelezettségét nem teljesíti, az intézmény bírósági úton érvényesítheti követelését.

A panaszos gyermeke egy középiskola tanulója. Tandíjtartozás miatt az intézmény nem adta ki a bizonyítványát. Tájékoztattuk, hogy a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 27/A. §-a kimondja, hogy a tanuló bizonyítványának kiadását az iskola semmilyen indokkal nem tagadhatja meg. Így az, ha gyermeke valamely esetleges tartozás kifizetéséig nem kapja meg a bizonyítványát, jogsértő. (OK-K-OJOGB-190/2010.)

Egy intézmény arról kért tájékoztatást, hogy mi a teendő, ha egy tanulójuk előző iskolája tandíjtartozása miatt megtagadja a gyermek kiiratkozásának teljesítését. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 75. § (1) bekezdés a) pontja alapján megszűnik a tanulói jogviszony, ha a tanulót másik iskola átvette, az átvétel napján. Tehát a tanulói jogviszony megszűnésének nem feltétele a megelőző iskolából történő kiiratkozás, a tanulói jogviszony automatikusan megszűnik, ha egy új intézmény átvette a tanulót. Abban az esetben, ha a szülők nem fizették ki a tanuló számára megállapított tandíjat, az intézmény bírósági úton érvényesítheti követelését. (OK-K-OJOGB-84/2010.)

Az oktatás ingyenességével, illetve a fizetési kötelezettségekkel kapcsolatos tájékoztatást adtunk a K-OJOGB-306/2010.; az OK-K-OJOGB-180/2010.; K-OJOGB-27/2010.; és az OK-K-OJOGB-541/2010. számú ügyben is.

Számos panaszban fogalmazódott meg az osztálypénz beszedésével kapcsolatos kifogás. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 114. §-a értelmében a helyi önkormányzatok és az állami szervek által fenntartott nevelési-oktatási intézményekben, továbbá a helyi önkormányzati feladatellátás keretében ingyenesen igénybe vehető szolgáltatások a tanórai foglalkozások és – többek között – az iskolai létesítményeknek (könyvtár, laboratórium, számítástechnikai központ, sport- és szabadidő létesítmények), eszközeinek használata. A jogszabály 114. § (4) bekezdésében foglaltak alapján az ingyenes szolgáltatások körében a nevelési program, a pedagógiai program végrehajtásához kapcsolódó, a mindenki számára előírt tananyag megismerését, feldolgozását, a mindennapi testedzést szolgáló, intézményen kívüli kulturális, művészeti, sport- vagy más foglalkozást, kirándulást, erdei iskolát a nevelési-oktatási intézmény költségvetésének terhére lehet megszervezni. A fent említett szolgáltatásokért a szülőktől nem kérhető pénzbeli hozzájárulás.

A szülők közösen dönthetnek arról, hogy bizonyos célok érdekében különböző összegeket befizetnek. Ez a döntés azonban minden szülő esetében önkéntes. Ennek a pénznek a kezelésével megbízhatják akár az egyik pedagógust is. Ebben az esetben a befizetett összegek a befizető szülők közös tulajdonába kerülnek. A polgári jog szabályainak megfelelően tehát az átadott pénzeszközök a szülők tulajdonában maradnak. A szülők megbízzák a pedagógust, hogy azt meghatározott célra fordítsa. A pedagógus önkéntes és ingyenes vállalása alapján közte és a szülők között így létrejön egy polgári jogi jogviszony. A pénzüsszegekről való elszámolást a szülők kérhetik az általuk megbízott pedagógustól.

Mivel az osztálypénz fizetése minden egyes szülő önálló döntése, így nem érheti hátrány azon szülők gyermekeit, aki nem fizetnek osztálypénzt. Az osztálypénz felhasználása történhet olyan célra, amely minden gyermek együttes, közös érdekét szolgálja. Így például felhasználható a terem dekorálására, a pedagógus által munkájához használt anyagok bővítésére, és számos olyan dologra, melynek gyümölcsét a gyermekek közösen élvezik. Ebben az esetben nem éri hátrány azon gyermekeket, akinek családja nem vállalta a befizetést.

Felhasználható az osztálypénz olyan formában is, hogy csak azok a gyermekek részesülnek belőle, akiknek a családja hozzájárult az osztálypénzhez. Ez a befizető szülők közös döntésén alapulhat. Ilyen formában a felhasználás azonban csak úgy képzelhető el, hogy a nem fizető gyermekek jogai ne sérüljenek.

Egy szülő beadványában kifogásolta gyermeke hátrányos megkülönböztetését. Előadta, hogy a tanévzárón minden – az osztályban tanuló – gyermek kapott könyvet, kivéve az ő gyermekét, akit ez nagyon megviselt. Ennek oka az volt, hogy a szülő – családja anyagi helyzete miatt – nem tudta befizetni az osztálypénzt. Az igazgatónyilatkozatában előadta, hogy már az első osztályban is gondjai voltak a szülőnek az osztálypénz befizetésével, ennek ellenére a gyermek is megkapott minden alapanyagot, ajándékot, amit a többi gyermek. A második osztály elején megállapodtak abban, hogy megemelt összegű osztálypénzt fog fizetni, és így pótolja az elmaradást, ám az igazgatónyilatkozata szerint ezt sem teljesítette folyamatosan. A második osztály végén a szülők úgy gondolták, hogy ismét meglepik a gyermekeket egy ajándékkönyvvel, de a panaszos gyermeke a befizetések elmaradása miatt nem kap ajándékot. Így csak a bizonyítványt és az osztályképet – melyet szintén osztálypénzből finanszíroztak – kapta meg. Az osztálypénzből vásárolt, egyenként szétosztott jutalomkönyv – ha a szülők megállapodása esetén csak a befizető gyermekek kapják – nem osztható szét oly módon, hogy a nem fizetők is jelen legyenek, és ne kapjanak ajándékot. Ebben az esetben ugyanis ezek a gyermekek családjuk anyagi helyzete miatt olyan helyzetbe kerülnek, mely számukra méltóságsértő. A fentiekre tekintettel azzal a kezdeményezéssel fordultunk az intézmény vezetője felé: tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a jövőben az osztálypénz felhasználása során ne fordulhasson elő azon gyermekek hátrányos megkülönböztetése, akiknek szülei nem fizettek osztálypénzt. Az igazgató kezdeményezésünket elfogadta. (OK-K-OJOGB-546/2010.)

Egy szülő arról érdeklődött, hogy iskolaváltás esetén igényt tarthat-e a befizetett osztálypénz fel nem használt hányadára. A fentiek alapján az osztálypénz nem az iskoláé, hanem a szülői közösség gazdálkodik vele. Ennek megfelelően a fel nem használt összeg vissza is igényelhető a közösségtől; amennyiben a tanuló a tanulói jogviszonyát megszünteti, így a továbbiakban azt az ő javára nem tudják felhasználni. (OK-K-OJOGB-546/2010.)

Egy szülő arról érdeklődött, hogy jogszerűen kér-e az iskola pénzt a szülőktől abból a célból, hogy a tanulók egyforma ballagási öltözékét elkészíthessék. (K-OJOGB-27/2010.)

A tanév rendje

A közoktatási intézmények működésének kereteit jogszabályi előírások határozzák meg, de a tanítási év konkrét feladatainak végrehajtását helyben kell megszervezni. A tanév helyi rendjének elkészítésekor figyelembe kell venni a közoktatási törvényben és a tanév rendjéről szóló miniszteri rendeletben megfogalmazott rendelkezéseket, továbbá tekintettel kell lenni a helyi sajátosságokra is. A tanév szervezeti kereteit, a tanév kezdő és befejező napját, valamint a tanítási szünetek időszakát a tanév rendjéről szóló miniszteri rendelet szabályozza, az abban foglaltak minden iskolára nézve kötelezőek.

A hivatalunkhoz forduló szülők gyakran sérelmezik, hogy gyermekeik túlságosan leterheltek, magasak az óraszámok. Sokszor felmerül a kérdés, milyen mértékben veheti igénybe az iskola a diákok idejét. A közoktatási törvény meghatározza, hogy az egyes iskolai évfolyamokon naponta legfeljebb hány kötelező tanítási órája lehet a tanulónak. A tanulók tanulmányi kötelezettségeinek korlátai megjelennek a jogszabályokban, a tanítási idő kezdete

és vége, a tanuló számára kötelező óraszámok vagy a szünetek időtartama vonatkozásában. Mindezek a rendelkezések azonban csak a kereteket határozzák meg, amelyeken belül egy-egy intézmény oktatási szereplői maguk állapíthatják meg a mindennapokban követendő részletes szabályokat. A magas óraszám önmagában nem okoz jogsérelmet, amennyiben azt a vonatkozó jogszabályok rendelkezéseinek betartásával állapítja meg az intézmény. A tanuló túlterheltsége ezzel szemben érdeksérelmet okozhat a szülőnek és a tanulónak egyaránt. (OK-K-OJOGB-390/2010.)

A szülő arról érdeklődött hivatalunknál, hogy az iskolában délutáni oktatásban megszervezhető-e a tanítás. A kérdéssel összefüggésben tájékoztattuk a hozzánk fordulót, hogy a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 9. §-a szerint elméleti tanítási órát, beleértve a szakmai elméleti tanítási órát is, az iskolában reggel nyolc órától tizenkilenc óráig, a szakképző évfolyamokon és az alapfokú művészetoktatási intézményekben húsz óráig terjedő időszakon belül lehet megtartani. Az elméleti tanítási órákat délelőtt, ha a rendelkezésre álló tanterem kevés, délelőtti és délutáni váltásban kell szervezni. Ezek alapján tehát lehetőség van az oktatás délelőtti és délutáni váltásban történő megszervezésére. (OK-K-OJOGB-398/2010.)

A tanév rendjének helyi keretek között történő megszervezése minden oktatási intézményben a legfontosabb feladatok közé tartozik. Mind a pedagógusok, mind a tanulók számára döntő jelentőségű kérdés, hogy milyen foglalkozásokon kell, illetve lehet részt venniük, továbbá milyen foglalkozásokat kell megtartaniuk. A közoktatási törvény a tanórai foglalkozásokat két részre osztja, a kötelező tanórai foglalkozásokra és a választható tanórai foglalkozásokra. Az iskola feladatai közé természetesen nemcsak a tanórai foglalkozások megszervezése tartozik, hanem vannak a tanórán kívüli foglalkozások is, amelyeket a tanuló érdeklődése, igényei, szükségletei szerint kell megszervezni.

Az iskola és a kollégium házirendje állapítja meg az iskolai, kollégiumi tanulói munkarendet, a tanórai és tanórán kívüli foglalkozásokat, a kollégiumi foglalkozások rendjét. A házirendet az óvoda, az iskola, a kollégium vezetője készíti el, és a nevelőtestület fogadja el. A házirend elfogadásakor, illetve módosításakor az iskolaszék, kollégiumszék, óvodaszék, továbbá az iskolai, kollégiumi diákönkormányzat egyetértési jogot gyakorol. Az egyetértési jog azt jelenti, hogy az említett szervezetek egyetértése nélkül érvényes házirend nem jöhet létre.

Egy tanuló levelében azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, hogy jogszerűen jár-e el az intézmény, ha az iskola május 1-re szervezte a ballagást és kötelezte a tanulókat, hogy április 30-án délután, iskolaidőn kívül díszítsék a ballagáshoz a termet. A ballagás időpontjával kapcsolatban tájékoztattuk a tanulót, hogy a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 52. § (15) bekezdése értelmében, az iskolában a tanítási év ötnapos tanítási hetekből áll. A szombat és a vasárnap tanítás nélküli pihenőnap, továbbá tanítás nélküli pihenőnap jár a tanulónak a munkaszüneti napokon is. A Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. XXII. törvény 125. § (3) bekezdése rendezik a munkaszüneti napokról, amely értelmében május 1. munkaszüneti nap, ennek értelmében erre a napra kötelező jellegű elfoglaltságot nem lehet előírni a

tanulóknak. Fakultatív módon szervezhető program ekkor is, ám ha valaki ezen nem vesz részt, azért semmilyen módon sem szankcionálható. Az iskolai rendezvény előkészítésében való közreműködéssel kapcsolatban a közoktatási törvény 12. § (1) bekezdésének c) pontja rendelkezik, miszerint a tanuló kötelessége, hogy életkorához és fejlettségéhez, továbbá iskolai és kollégiumi elfoglaltságához igazodva, pedagógus felügyelete, szükség esetén irányítása mellett – a házirendben meghatározottak szerint – közreműködjön rendezvények előkészítésében, lezárásában. Természetesen a tanuló ennek a kötelezettségének csak abban az időben tud eleget tenni, amikor a nevelési-oktatási intézmény felügyelete alatt áll, azaz kötelező tanórai foglalkozások, továbbá az általa választott, így számára kötelezővé váló tanórán kívüli foglalkozások alatt. A közoktatási törvény értelmében a tanórai és tanórán kívüli foglalkozások rendjét az iskola házirendje állapítja meg. A tanulók számára kötelező foglalkozásokat az iskola pedagógiai programján belül a helyi tanterv határozza meg. Ha az iskola a ballagást és az arra való felkészülést a helyi tantervben tanóráként határozta meg, akkor az azon való részvétel kötelező, az arról történő mulasztás tanóráról történő mulasztásnak számít. Fontos azonban megjegyezni, hogy ebben az esetben a ballagás időpontjára és lebonyolítására nézve az iskolának be kell tartania a tanórák szervezésére vonatkozó jogszabályi előírásokat. A közoktatási törvény 53. § alapján az iskola a tanórai foglalkozások mellett tanórán kívüli foglalkozásokat is szervezhet. Tanórán kívüli foglalkozás az iskola pedagógiai programjában rögzített, a tanítási órák keretében meg nem valósítható osztály- vagy csoportfoglalkozás, így például a kulturális rendezvény. Az iskolai ballagást és az arra való felkészülést az iskola tanórán kívüli foglalkozásként is megszervezheti. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 4. § értelmében az iskola szervezeti és működési szabályzata tartalmazza a tanórán kívüli foglalkozások szervezeti formáit. Ha az intézmény a ballagást és az arra való felkészülést tanórán kívüli foglalkozásként szervezi, akkor azon a részvétel nem kötelező. A tanulónak, illetve szülőjének a választásától függ, hogy részt kíván-e venni rajta. Felhívtuk a panaszos figyelmét, hogy az általa felvetett kérdések további részleteiről az iskola nyilvános helyi szabályzataiból (szervezeti és működési szabályzat, pedagógiai program, házirend) tud tájékozódni. (OK-K-OJOGB-14/2010.); (K-OJOGB-162/2010.)

Minden családot érint az a kérdés, hogy mikor van szünet az óvodákban és iskolákban. A gyermekek és a szülők programjainak tervezését elsősorban a nyári szünetek időtartama befolyásolja. A szülők számára gyakran okoz gondot a gyermek elhelyezése a nyári szünet időtartamára, amennyiben nem áll rendelkezésükre elegendő szabadság. Ebben az évben is több panasz érkezett az óvodai nyári nyitvatartásra vonatkozóan. A kérdésekkel kapcsolatban az alábbiakról tájékoztattuk a hozzánk fordulókat.

Egy szülő azzal a panasszal fordult hozzánk, hogy az óvoda, ahová kisebbik gyermeke jár, szünnapokon nem biztosít ügyeletet, valamint a nyári időszakban 1 hónapra be fog zárni és tekintettel arra, hogy az egyik szülő dolgozik, a másikat pedig beiskolázta a munkaügyi hivatal, ezért nem tudják megoldani a gyermek elhelyezését. A panaszos megkereste az önkormányzatot, kérve, hogy oldják meg az óvodai ügyeleti időszakot, de elutasító választ kapott. A beadvánnyal kapcsolatban tájékoztattuk a szülőt a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekről. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 121. § (1) bekezdésének 24. pontja meghatározza az óvodai nevelési év fogalmát. E szerint az óvodában a nevelési év a szeptember 1-jétől a következő év augusztus 31-éig tartó időszak. Az óvoda heti és éves nyitvatartási idejének meghatározásáról a fenntartó dönt. Az óvoda nyári zárva tartásáról viszont legkésőbb február tizenötödikéig tájékoztatni kell a szülőket. A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 41. § (1) bekezdése szerint a gyermekek napközbeni ellátásaként a családban élő

gyermek életkorának megfelelő nappali felügyeletét, gondozását, nevelését, foglalkoztatását és étkeztetését kell megszervezni azon gyermekek számára, akiknek szülei, nevelői, gondozói munkavégzésük, munkaerőpiaci részvételt elősegítő programban, képzésben való részvételük, betegségük vagy egyéb ok miatt napközbeni ellátásukról nem tudnak gondoskodni. A napközbeni ellátás keretében biztosított szolgáltatások időtartama lehetőleg a szülő munkarendjéhez igazodik. A fentiek alapján tehát a fenntartónak kell meghatározni az óvodák nyári nyitva tartását, ugyanakkor erre az időszakra is gondoskodnia kell a zárva tartó óvodába járó gyermekek megfelelő ellátásáról abban az esetben, ha a szülő a fenti okokra hivatkozással igényli. Az ellátás formájáról a fenntartó jogosult dönteni. Ha e kötelességét a fenntartó elmulasztja, és egyetlen intézményben sem gondoskodik a gyermekek napközbeni ellátásáról, úgy fennáll az oktatási jogok megsértésének gyanúja. Ezzel összefüggésben tájékoztattuk a panaszost a jogorvoslati lehetőségekről. (OK-K-OJOGB-45/2010.); (OK-K-OJOGB-117/2010.); (OK-K-OJOGB-140/2010.)

Értékelés, minősítés

A közoktatási törvény 19. § (1) bekezdés e) és f) pontja szerint a pedagógust munkakörével összefüggésben megilleti az a jog, hogy év közben, félévkor és a tanév végén értékelje a tanulók munkáját, minősítse teljesítményüket, azaz a tanuló félévi és tanév végi osztályzatait a pedagógus állapítja meg a diák évközi munkái és érdemjegyei alapján. A tanulók munkájának értékelésekor, minősítésekor a pedagógust széleskörű szabadság illeti meg akár az értékelés módszereiben, akár az érdemjegyek megállapításában. A pedagógus ezen autonómiája azonban nem korlátlan, határait a törvény más rendelkezései, többek között a szülők és tanulók jogai, valamint az intézmény működésére és belső rendjére vonatkozó szabályzatokban foglaltak jelölik ki.

Amikor a közoktatási törvény 70. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a pedagógus a tanuló teljesítményét, előmenetelét tanítási év közben rendszeresen érdemjeggyel értékeli, akkor egyben azt is kimondja, hogy az érdemjeggyel a pedagógus kizárólag a tanuló teljesítményét, előmenetelét értékeli. Törvényi előírás továbbá, hogy az érdemjegy, illetőleg az osztályzat megállapítása a tanuló teljesítményének, szorgalmának értékelésekor, minősítésekor nem lehet fegyelmezési eszköz. Minden esetben jogsértő az, ha az érdemjegy nem a tanuló teljesítményét, hanem a tanuló kötelezettségeinek teljesítésével kapcsolatos egyéb körülményt értékeli.

A közoktatási törvény alapján a pedagógus - a minőség, típus és ár megjelölése nélkül - olyan ruházati vagy más felszerelés beszerzését kérheti a tanulótól, amely nélkülözhetetlen az általa tartott tanórai foglalkozáson való részvételhez, illetve a tanított tananyag elsajátításához, és amelyet a tanórai foglalkozáson egyidejűleg minden tanulónak rendszeresen alkalmaznia kell. Az e körbe nem tartozó felszerelések biztosítása az iskola feladata.

Egy tanuló arról érdeklődött, hogy a tanórai felszerelés hiánya értékelhető-e elégtelen érdemjeggyel. A tanórai felszerelés hiányát álláspontunk szerint annyiban lehet figyelembe venni, amennyiben

a tanítási órán történő számonkérésben rögzített feladat teljesítéséhez az szükséges. Amennyiben a számonkérésben meghatározott feladatot a tanuló nem tudja teljesíteni - akár a felszerelés hiánya miatt - úgy akár elégtelenre is értékelhető. De a számonkérés esetétől eltekintve a felszerelés hiánya miatt a tanulóknak elégtelen nem adható. A pedagógiai módszereken felül a tanulói kötelezettségszegések szankcionálása csak az intézmény házirendjében meghatározott fegyelmezési eszközökkel történhet, az érdemjegy nem lehet fegyelmezési eszköz. (OK-K-OJOGB-21/2010.)

Egy tanuló sérelmezte, hogy matematika tanára elégtelen osztályzatot adott azoknak a tanulóknak, akiknek nem volt kész a házi feladata. A házi feladatokkal kapcsolatban a jogszabályok nem tartalmaznak konkrét előírásokat. A közoktatási törvény 48. § (4) bekezdése szerint az iskola pedagógiai programjában meg kell határozni az iskolai írásbeli beszámoltatások formáit, rendjét, korlátait, a tanulóknak tudásának értékelésében betöltött szerepét, súlyát, valamint az otthoni (napközis és tanulószobai) felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározásának elveit és korlátjait. (K-OJOGB-344/2010.)

A szervezeti és működési szabályzat, valamint a pedagógiai program számos értékeléssel kapcsolatos kérdésben tartalmaz kötelező rendelkezést. A pedagógus az értékelés, minősítés során kialakíthat egyedi módszereket, alkalmazhat sajátos értékelési, számonkérési technikákat, de ezeknek természetesen összhangban kell lenniük a jogszabályi előírásokkal, illetve az intézmény pedagógiai programjával.

Az egyéni értékelési módszerek alkalmazásánál nagyon fontos, hogy a diákok és a szülők alapos ismeretekkel rendelkezzenek a pedagógus szempontjairól, értékelési elveiről, azonban a kellő időben adott, részletes és érdemi tájékoztatás mellett sem alkalmazható olyan értékelési módszer, amely a tanulói jogviszonyra vonatkozó szabályoknak ellentmond. Az értékeléssel összefüggő panaszok jelentős részében a helyi szabályok megismerésére hívtuk fel a panaszosok figyelmét, hiszen a jogszabályok e körben csak keretet adnak az intézményi rendelkezések kialakításához.

Egy szülő sérelmezte, hogy érettségi előtt álló középiskolás gyermeke matematikából írt dolgozatra kapott érdemjegye - amelyet a matematika tanárok érettségi feladatlapként állítottak össze - négy jegynek felelt meg. Javasoltuk, hogy tanulmányozzák az intézmény pedagógiai programját valamint szervezeti és működési szabályzatát annak érdekében, hogy kiderüljön, jogszerűen járt-e el a pedagógus. (K-OJOGB-355/2010.)

A panaszos szülő szerint gyermeke matematikatanára a tanulók értékelése során az osztályok túlnyomó részét megbuktatja. Olyan tanulók is elégtelen osztályzatot kapnak, akik jól szerepelnek különböző matematika versenyeken. Az értékelés során előfordul, hogy bizonyos dolgozatok érdemjegyeit duplán írja be a naplóba.

Az igazgató nyilatkozatában előadta, hogy nem tud olyan tanulóról, aki matematika versenyen jól szerepelt, ám elégtelen osztályzatot kapott. Azt elismeri, hogy vannak olyan osztályok, ahol a bukás aránya magasabb, ám a legtöbb - a tanár által tanított - osztályban ez az arány nem kirívó. Az igazgató vizsgálatot indított annak érdekében, hogy megtudja, mi az oka a bukások magas számának egyes osztályokban, különösen ott, ahol a bukási arány 64 % lett. Ennek keretében meghallgatta a szü-

lőket, tanulókat, megvizsgálta a tanulók által írt dolgozatokat. Megállapítása szerint a tanulók súlyos hiányosságokkal küzdenek, amit tanári útmutatás mellett önállóan kell megszüntetniük. Ám meglátása szerint a tanulók hozzáállása a tanórai munkához nem megfelelő, többen felszerelést sem hoznak az órára. Ugyanakkor jogosnak találta azt a kérést, hogy a tanárnő lassabban magyarázzon, a megfelelő órai munkát pedig gyakrabban értékelje pozitívan. A témazáró dolgozat kétszeres súllyal számításáról a tanárnő állítása szerint a pedagógiai programnak megfelelően tájékoztatta a tanulókat. A lemaradó tanulók hátrányainak csökkentése érdekében van lehetőség korrepetálásra, ám sajnálatos módon a tanulók nem kellő mértékben élnek e lehetőséggel. Ugyanakkor a tanárnő és az osztályfőnök véleménye szerint az elmúlt hónapban érezhetően változott a tanulók szorgalma. Az igazgatónő csatolta az ügyben keletkezett dokumentumokat, az óralátogatások tapasztalatait. A keletkezett feljegyzések azt tanúsítják, hogy az intézmény vezetője megismerte a problémát, körbejárta azt, és saját hatáskörében megtette a szükséges intézkedéseket annak orvoslására. A tanárnővel konzultálva kidolgozták azokat a módszereket, amelyeket használva a jövőben lehetőség lenne a diákok eredményeinek javítására. A feljegyzésekből ugyanakkor az is kiderült, hogy szükség van a tanulók szorgalmának javulására is. Álláspontunk szerint a matematika oktatás során keletkezett konfliktusok, valamint a tantárgy tanulmányi átlagának javítása érdekében az igazgatónő saját hatáskörben megtette a szükséges intézkedéseket, így az ügyet kezdeményezés megfogalmazása nélkül lezártuk. (K-OJOGB-114/2010.)

A közoktatásra vonatkozó jelenleg hatályos szabályozás értelmében a jogalkotó már nem tesz kivételt a készségi tárgyakból való évfolyamisméltésre vonatkozóan, így a tanuló, amennyiben nem teljesíti a tanulmányi követelményeket, évfolyamisméltésre kötelezhető ezen tárgyak tekintetében is.

A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 21. § (8) bekezdése szerint, ha a tanuló a tanév végén - a tantárgyak számától függetlenül - elégtelen osztályzatot kapott, javítóvizsgát tehet. Ezen rendelkezés szerint tehát amennyiben a tanuló a tanév végén elégtelen osztályzatot kap, az nem jelenti azt, hogy az adott tanévet automatikusan meg kell ismételnie, mivel az érintett tárgy tekintetében javítóvizsgát tehet. Javítóvizsga letételére az iskolának az augusztus 15-től augusztus 31-ig terjedő időszakban kell a vizsgaidőszakot kijelölni.

Egy szülő arról érdeklődött, van-e arra lehetőség, hogy gyermeke a magasabb évfolyamon folytassa tanulmányait annak ellenére, hogy történelemből a múlt tanév végén elégtelen osztályzatot szerzett, és a javítóvizsgálja sem sikerült. A rendelet 27. § (1) bekezdése értelmében, ha a tanuló nem teljesítette az évfolyamra előírt tanulmányi követelményeket, tanulmányait az évfolyam megisméltésével folytathatja. A fentiekre tekintettel nincs arra jogszabályban biztosított lehetőség, hogy a tanuló a szabályosan megtartott javítóvizsgáját a tanév során megisméltelve a magasabb évfolyamon folytassa tanulmányait. (OK-K-OJOGB-287/2010.)

Mulasztás

Ebben az évben is számos beadvány érkezett a mulasztásokkal összefüggésben. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet tartalmazza a mulasztásra vonatkozó rendelkezéseket.

A rendelet 20.§ (2) bekezdése szerint, ha a gyermek az óvodai foglalkozásról, illetve a tanuló a tanítási óráról, a kollégiumi foglalkozásról távol marad, mulasztását igazolnia kell. A mulasztást igazoltnak kell tekinteni, ha a szülő előzetesen bejelentette az óvónőnek, hogy gyermekét nem viszi el az óvodába; ha a tanuló - kiskorú tanuló esetén a szülő írásbeli kérelmére - a házirendben meghatározottak szerint engedélyt kapott a távolmaradásra; illetve ha a gyermek, a tanuló beteg volt, és azt a házirendben meghatározottak szerint igazolja; végül ha a gyermek, a tanuló hatósági intézkedés vagy egyéb alapos indok miatt nem tudott kötelezettségének eleget tenni. A jogszabály szövegéből tehát két dolog következik: egyfelől az, hogy minden esetben, ha a tanuló távol marad az óráról, mulasztásról beszélhetünk, másfelől pedig csak akkor beszélhetünk mulasztásról, ha a tanuló a tanóráról távol marad. Egyéb esetekben, amennyiben a távolmaradást nem igazolják, a mulasztás igazolatlan.

A mulasztásokhoz a jogszabályok súlyos jogkövetkezményeket fűznek - nem tanköteles tanuló esetében a tanulói jogviszony megszűnéséhez is vezethetnek - ezért nagyon fontos a mulasztás fogalmának értelmezése, mivel a jogellenes értelmezés az oktatási jogok megsértéséhez vezet. A tanuló távolmaradásának, mulasztásának igazolására vonatkozó részletszabályokat a nevelési-oktatási intézmény házirendjében kell meghatározni.

Egy nagykorú tanuló beadványában arról érdeklődött, hogy megszüntethető-e a tanulói jogviszonya egy alapítványi iskolában igazolatlan mulasztások miatt. Tájékoztatuk a panaszoszt a mulasztással kapcsolatos jogszabályi rendelkezésekről, valamint arról, hogy az igazolatlan mulasztások a tanulói jogviszony megszűnéséhez is vezethetnek. Megszűnik ugyanis a tanulói jogviszonya - a tanköteles tanuló kivételével - annak, aki igazolatlanul harminc tanítási óránál többet mulaszt, feltéve, hogy az iskola a tanulót, kiskorú tanuló esetén a szülőt legalább kétfő alkalommal, írásban figyelmeztette az igazolatlan mulasztás következményeire. A tanulói jogviszony megszűnéséről az iskola írásban értesíti a tanulót, kiskorú tanuló esetén a szülőt, továbbá minden esetben a tanuló állandó lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes fővárosi, megyei egészségbiztosítási pénztárat. (OK-K-OJOGB-412/2010.)

A mulasztások kapcsán garanciális jellegű rendelkezés, hogy az iskola köteles a szülőt értesíteni a tanköteles tanuló első igazolatlan mulasztásakor, illetve, ha a nem tanköteles kiskorú tanuló igazolatlan mulasztása a tíz órát eléri. Az értesítésben fel kell hívni a szülő figyelmét az igazolatlan mulasztás következményeire. Ha az iskola értesítése eredménytelen

maradt, és a tanuló ismételten igazolatlanul mulaszt, az iskola a gyermekjóléti szolgálat közreműködését igénybe véve megkeresi a tanuló szülőjét.

A szülő gyermeke igazolatlan mulasztásaival kapcsolatos intézményi eljárással, az értesítés elmaradása miatt élt panasszal. Beadványában foglaltakkal kapcsolatban tájékoztattuk a szülőt a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekről. Tájékoztattuk továbbá a panaszost, hogy a mulasztással kapcsolatos intézményi értesítési kötelezettségnek garanciális jelentősége van, hiszen tanköteles tanuló esetén a tanulói mulasztások miatt indított eljárás akár a szülővel szembeni szabálysértési eljárást, míg a nem tanköteles tanulók esetében végső soron a tanulói jogviszony megszűnését is eredményezheti. (OK-K-OJOGB-195/2010.)

A panaszos beadványában a nevelési-oktatási intézményből történő mulasztás részletes szabályairól érdeklődött, mivel a települési jegyző szabálysértési eljárást indított vele szemben a gyermeke igazolatlan mulasztása miatt. A szülő tudomása szerint a mulasztások egy része testnevelés órához kapcsolódik, ami tudomása szerint más megítélés alá esik. A panaszos sérelmezte továbbá, hogy a mulasztások miatti értesítést csak az utolsó pillanatban, a szabálysértési feljelentés előtt kapta meg. Kérdéseivel kapcsolatban informáltuk a hozzánk fordulót a mulasztással kapcsolatos jogszabályi rendelkezésekről. Tájékoztattuk továbbá a panaszost arról, hogy a 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet által meghatározott esetekben a tanórától történő távolmaradást a jogszabály erejénél fogva igazoltnak kell tekinteni. Ilyen eset az, ha a gyermek, tanuló beteg volt, és azt a házirendben meghatározottak szerint igazolja. Az intézmény szabályozási jogköre ebben az esetben az orvosi igazolás benyújtásának eljárási rendelkezéseinek nem terjed túl. A rendelet értelmében ugyanis a beteg tanuló az orvos által meghatározott időben nem látogathatja az intézményt. A jogszabály nem ad arra lehetőséget, hogy a nevelési-oktatási intézmény az orvosi igazolásban foglaltakat megkérdőjelezze, vagy egy orvosi igazolást ne fogadjon el. A mulasztást akkor is igazoltnak kell tekinteni, ha a tanuló hatósági intézkedés, vagy egyéb alapos ok miatt nem tud kötelezettségének eleget tenni. Álláspontunk szerint alapos oknak kell tekinteni a különleges időjárásból, vagy egyéb előre nem látható eseményből adódó közlekedési akadályokat, továbbá azt az esetet is, amikor a tanuló középiskolai felvételi vizsgán vesz részt. Ezzel ellentétes döntés még a házirend rendelkezéseire alapozva sem hozható. Ugyancsak igazoltnak kell tekinteni a mulasztást, ha a tanuló - kiskorú tanuló esetén a szülő írásbeli kérelmére - a házirendben meghatározottak szerint engedélyt kapott a távolmaradásra. Egyéb esetekben, amennyiben a távolmaradást nem igazolják, az igazolatlan mulasztás jogkövetkezményeit kell alkalmazni.

A jogszabályok azonban nem tesznek különbséget aszerint, hogy testnevelés vagy más tanóra vonatkozásában valósul-e meg a mulasztás. Ha a tanuló tanórától való távolmaradását nem igazolják, a mulasztás igazolatlan. Az iskola köteles a szülőt értesíteni a tanköteles tanuló első igazolatlan mulasztásakor, illetve, ha a nem tanköteles kiskorú tanuló igazolatlan mulasztása a tíz órát eléri. Az értesítésben fel kell hívni a szülő figyelmét az igazolatlan mulasztás következményeire. Ha az iskola értesítése eredménytelen maradt, és a tanuló ismételten igazolatlanul mulaszt, az iskola a gyermekjóléti szolgálat közreműködését igénybe véve megkeresi a tanuló szülőjét. Mindezekon felül - a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 20. § (4) bekezdése alapján - ha a tanköteles tanuló egy tanítási évben tíz óránál igazolatlanul többet mulaszt, az iskola igazgatója értesíti a gyermek lakóhelye szerint illetékes jegyzőt is. A jegyző az egyes szabálysértésekről szóló 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet 141. § (1) bekezdésének c) pontja értelmében szabálysértési eljárást indíthat az ellen a szülő vagy törvényes képviselő ellen, akinek a szülői felügyelete vagy gyámsága alatt álló gyermeke

ugyanabban a tanévben az iskolai kötelező tanórai foglalkozásokról igazolatlanul a jogszabályban meghatározott mértékünél többet mulaszt. (K-OJOGB-42/2010.); (K-OJOGB-430/2010.)

A rendelet 20. § (6) bekezdése szerint, ha a tanulónak egy tanítási évben az igazolt és igazolatlan mulasztása együttesen az iskolai nevelés-oktatás általános műveltséget megalapozó középfokú nevelés-oktatás szakaszában a kettőszázötven tanítási órát, az iskolai nevelés-oktatás szakképesítés megszerzésére felkészítő szakaszában az elméleti tanítási órák húsz százalékát, egy adott tantárgyból a tanítási órák harminc százalékát meghaladja és emiatt a tanuló teljesítménye tanítási év közben nem volt érdemjeggyel értékelhető, a tanítási év végén nem osztható, kivéve, ha a nevelőtestület engedélyezi, hogy osztályozóvizsgát tegyen. A nevelőtestület az osztályozóvizsga letételét akkor tagadhatja meg, ha az igazolatlan mulasztások száma meghaladja az igazolt mulasztások számát, és az iskola eleget tett értesítési kötelezettségének. Ha a tanuló a tanítási év végén nem osztható, tanulmányait évfolyamismétléssel folytathatja. Ha a tanuló mulasztásainak száma már az első félév végére meghaladja a meghatározott mértéket, és emiatt teljesítménye nem volt érdemjeggyel értékelhető, félévkor osztályozóvizsgát kell tennie.

A tanuló levelében azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, hogy kötelezheti-e arra az iskola, hogy kiiratkozzon az iskolából tekintettel arra, hogy a betegsége miatt összegyűlt igazolt hiányzásainak száma meghaladta a 250 órát. A panasszal összefüggésben tájékoztattuk a tanulót a mulasztásra vonatkozó fentiekben ismertetett jogszabályi rendelkezésekről. Felhívtuk a figyelmét arra, hogy amennyiben mulasztásainak száma eléri a jogszabályban meghatározott mértéket és emiatt a teljesítménye tanítási év közben nem volt érdemjeggyel értékelhető, ebben az esetben a tanítási év végén nem osztható, kivéve, ha a nevelőtestület engedélyezi, hogy osztályozó vizsgát tegyen. A nevelőtestület azonban az osztályozó vizsga letételét csak akkor tagadhatja meg, ha az igazolatlan mulasztások száma meghaladja az igazolt mulasztások számát, és az iskola eleget tett értesítési kötelezettségének. Lényeges szabály, hogy a gyakorlati képzésről és a beszámoltató rendszerű oktatásról való hiányzás következményeit a szakképzésre vonatkozó jogszabályok határozzák meg (11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 20. § (7) bekezdése). (K-OJOGB366/2010.)

Egy igazgató kérte hivatalunk tájékoztatását egy az osztályozó vizsgán meg nem jelent tanulóval kapcsolatos teendőkről. Tájékoztattuk az intézményvezetőt a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekről. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 21. § (3) bekezdése értelmében a tanuló osztályzatait évközi teljesítménye és érdemjegyei vagy az osztályozó vizsgán, a különbözeti vizsgán, a javítóvizsgán nyújtott teljesítménye alapján kell megállapítani. A (4) bekezdés c) pontja szerint a félévi és a tanév végi osztályzat megállapításához a tanulónak osztályozó vizsgát kell tennie, ha a 20. § (6) bekezdésében meghatározott időnél többet mulasztott, és a nevelőtestület döntése alapján osztályozó vizsgát tehet. A (8) bekezdés értelmében, ha a tanuló a tanév végén - a tantárgyak számától függetlenül - elégtelen osztályzatot kapott, javítóvizsgát tehet. A (9) bekezdés szerint javítóvizsga letételével folytathatók a tanulmányok akkor is, ha a tanuló az osztályozó vizsgáról, a különbözeti vizsgáról igazolatlanul távol maradt, vagy azt nem fejezte be, illetve az előírt időpontig nem tette le. (OK-K-OJOGB-278/2010.)

Több esetben fordultak hozzánk tanulók, szülők azért, mert az oktatási intézményben általuk kifogásolt módon regisztráltak mulasztást. A korábban már kifejtettek szerint kiemelten fontos a mulasztás fogalmának helyes értelmezése, mivel a jogellenes értelmezés az oktatási jogok megsértéséhez vezet. Így például az igazolatlan óra fegyelmezési eszközként való alkalmazása is oktatási jogokat sért.

Egy 12. osztályos tanuló azzal kapcsolatban élt panasszal hivatalunknál, hogy a nevelési oktatási intézmény házirendje a tanórai felszerelés hiányát igazolatlan mulasztásként értékeli, illetve az iskola házirendje a jogszabályban meghatározottaktól szigorúbb előírásokkal szankcionálja a mulasztásokat. A kérdésekkel kapcsolatban tájékoztattuk a panaszost a mulasztásra vonatkozó jogszabályi rendelkezésekről, valamint arról, hogy ezen szabályok tükrében a tanuló igazolatlan mulasztást nem kaphat, ha a tanítási órán megjelent, így nem alkalmazhatóak az igazolatlan mulasztás jogkövetkezményei abban az esetben sem, ha a tanuló a tanórán jelen van, de a tanórai felszerelés hiánya miatt nem tud érdemben részt venni a tanórán. A mulasztás fogalmának jogellenes értelmezése oktatási jogokat veszélyeztet. Az igazolatlan mulasztásokhoz a jogszabályok ugyanis igen súlyos jogkövetkezményeket fűznek. A tanórai felszerelés hiányát álláspontunk szerint annyiban lehet figyelembe venni, amennyiben a tanítási órán történő számonkérésben rögzített feladat teljesítéséhez az szükséges. Amennyiben a számonkérésben meghatározott feladatot a tanuló nem tudja teljesíteni - akár a felszerelés hiánya miatt - úgy akár elégtelenre is értékelhető. De a számonkérés esetétől eltekintve a felszerelés hiánya miatt a tanulónak elégtelen nem adható. A pedagógiai módszereken felül a tanulói kötelezettségsszegések szankcionálása csak az intézmény házirendjében meghatározott fegyelmezési eszközökkel történhet, az érdemjegy nem lehet fegyelmezési eszköz. Tájékoztattuk a panaszost az általa felvetett kérdésekkel kapcsolatos jogorvoslati lehetőségekről. (K-OJOGB-12/2010.); (OK-K-OJOGB-176/2010.)

A nevelési-oktatási intézmények mindennapi gyakorlatában a mulasztásokhoz kapcsolódó kérdéskör a késések szabályozása. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 20. § (8) bekezdése értelmében, ha a tanuló a tanórai foglalkozás kezdetére nem érkezik meg, késik, amit igazolnia kell. A késések ideje - a házirendben foglaltak szerint - összeadható. Amennyiben ez az idő eléri a tanórai foglalkozás idejét, a késés egy igazolt vagy igazolatlan órának minősül. Az elkéső tanuló nem zárható ki a tanóráról.

Egy általános iskola igazgatója a tanulói késések megakadályozására született házirendi szabályozás jogszerűségéről érdeklődött. Tájékoztatása szerint a késések orvoslására a diákönkormányzat javaslatára azt a házirendi szabályozást alkalmazta, miszerint az első tanórára későn érkező tanulók nem léphetnek be az iskolába, mivel az épület kapuját 8.00-tól 8.45-ig, tehát a teljes tanóra időtartama alatt zárva tartják. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 20. § (8) bekezdése értelmében, ha a tanuló a tanórai foglalkozás kezdetére nem érkezik meg, késik, amit igazolnia kell. A késések ideje - a házirendben foglaltak szerint - összeadható. Amennyiben ez az idő eléri a tanórai foglalkozás idejét, a késés egy igazolt vagy igazolatlan órának minősül. Az elkéső tanuló nem zárható ki a tanóráról. Az intézményvezető által említett házirendi szabályozás értelmében tehát a késés szükségképpen a tanulónak a teljes tanóráról való kizárását eredményezi, ez pedig ellentétes a 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet fentiekben idézett rendelkezésével. Álláspontunk szerint a késés miatt azért sem

lehet a tanulót az egész tanítási órától távol tartani, mivel az sérti a diák tanuláshoz való jogát. Az ezzel ellentétes gyakorlat akkor sem jogszerű, ha azt a házirendben szabályozzák. Kérdéses továbbá, hogy az iskolából kizárt tanulók vonatkozásában az iskola milyen módon tudja teljesíteni a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvényben rögzített felügyeleti kötelezettségét. A fentiekre tekintettel álláspontunk szerint a diákönkormányzat által kezdeményezett házirendi szabály nem jogszerű megoldás a tanulói késések megakadályozására. (OK-K-OJOGB-283/2010.)

Egy igazgatóhelyettes az iskolába érkezés időpontjának házirendi szabályozásával kapcsolatban érdeklődött. A beadvány szerint a középiskola házirendje úgy szabályozza az iskolába érkezés időpontját, hogy a tanóra kezdete 8 óra, viszont az iskolába érkezés ideje: 7 óra 50 perc. Az intézményvezető kérdése arra irányult, hogy jogszerű-e ez a házirendi szabályozás, valamint hogy szankcionálható-e a késés, továbbá hogy a késés milyen fegyelmező intézkedést von maga után. Az intézményvezetőt tájékoztattuk a vonatkozó jogszabályokról, valamint a hivatal kérdéssel kapcsolatos álláspontjáról. A rendelkezés értelmében a késések időtartama összeadható, de ehhez az szükséges, hogy az iskola házirendje tartalmazza ezt a szabályt. A rendelet azt is kimondja, hogy mely esetekben kell igazoltnak tekinteni a késést, így ha a tanuló - kiskorú tanuló esetén a szülő írásbeli kérelmére - a házirendben meghatározottak szerint engedélyt kapott a távolmaradásra; a tanuló beteg volt, és azt a házirendben meghatározottak szerint igazolja; vagy ha a tanuló hatósági intézkedés vagy egyéb alapos indok miatt nem tudott kötelezettségének eleget tenni a késést a mulasztásra vonatkozó rendelkezések alapján igazoltnak kell tekinteni. Ezen rendelkezések értelmében az igazolt késések miatt hátrányos jogkövetkezmény a tanulóval szemben nem alkalmazható. A közoktatásról szóló törvény 12. § (1) bekezdése értelmében a tanuló kötelessége, hogy részt vegyen a kötelező és a választott foglalkozásokon és szakmai gyakorlatokon; továbbá, hogy megtartsa az iskolai, kollégiumi szervezeti és működési szabályzatban, továbbá a házirendben foglaltakat. Amennyiben a tanuló a fent meghatározott foglalkozásokról és szakmai gyakorlatokról igazolatlanul késik, akkor nem tesz eleget maradéktalanul ezen kötelezettségeinek, köteleességszegést követ el. A tanuló köteleességszegő magatartása pedig többféle jogkövetkezményt vonhat maga után. Súlyos és vétkes kötelezettségszegés esetén fegyelmi eljárásnak van helye, amennyiben pedig a tanuló cselekménye nem éri el a fegyelmi eljárás megindításához szükséges szintet, más fegyelmező intézkedések alkalmazhatóak. A tanulók fegyelmi felelősségéről a közoktatási törvény 76. §-a, míg a fegyelmi eljárásról a fent említett MKM rendelet 32. §-a és az 5. számú melléklete rendelkezik. A fegyelmező intézkedéseket és azok alkalmazásának feltételeit pedig az iskola házirendjében kell szabályozni. Tehát amennyiben a tanuló igazolatlanul késik, köteleességszegést követ el, amely esetén – az eset összes körülményének mérlegelését követően – fegyelmező intézkedés is alkalmazható az adott tanulóval szemben, a házirendben foglaltak figyelembevételével. A rendelet szerint ugyanakkor késésnek az minősül, ha a tanuló a tanórai foglalkozás kezdetére nem érkezik meg. Amennyiben a tanóra 8 órakor kezdődik, a késés is csak 8 órától kezdve regisztrálható, ha tehát a tanuló 7.50 és 8 óra között érkezik meg az iskolába, nem késik el. (OK-K-OJOGB-376/2010.)

A mulasztással kapcsolatos jogszabályi rendelkezésekben 2010-ben lényeges változások történtek. A beszámoló időszakára eső évben hivatalunk részéről nem készült a jogszabályi változásokat bemutató tájékoztató jellegű állásfoglalás, mindamelllett az előforduló ügyek ismertetése mellett fontosnak tartjuk a jogszabályi változások közlését.

A mulasztás jogkövetkezményeire vonatkozó rendelkezéseket továbbra is a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 20. §-a szabályozza. A 20. § (3)-(5) bekezdésében foglaltak szerint, ha a távolmaradást nem igazolják, a mulasztás igazolatlan. Az iskola köteles a szülőt és a tanuló kollégiumi elhelyezése esetén - amennyiben a kollégium nem az iskolával közös igazgatású intézmény - a kollégiumot is értesíteni a tanköteles tanuló első alkalommal történt igazolatlan mulasztásakor, illetve ha a nem tanköteles, kiskorú tanuló igazolatlan mulasztása a tíz órát eléri. Az értesítésben fel kell hívni a szülő figyelmét az igazolatlan mulasztás következményeire. Ha az iskola értesítése eredménytelen maradt, és a tanuló ismételten igazolatlanul mulaszt, az iskola a gyermekjóléti szolgálat közreműködését igénybe véve megkeresi a tanuló szülőjét.

Ha a tanköteles tanuló igazolatlan mulasztása egy tanítási évben eléri a tíz órát, az iskola igazgatója - a gyermekvédelmi és gyámügyi feladat- és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről szóló 331/2006. (XII. 23.) Korm. rendeletben foglaltakkal összhangban - értesíti a gyermek tényleges tartózkodási helye szerint illetékes jegyzőt és a gyermekjóléti szolgálatot. Az értesítést követően a gyermekjóléti szolgálat az iskola és szükség esetén a kollégium bevonásával haladéktalanul intézkedési tervet készít, melyben a mulasztás okának feltárására figyelemmel meghatározza a tanulót veszélyeztető és az igazolatlan hiányzást kiváltó helyzet megszüntetésével, a tanulói tankötelezettség teljesítésével kapcsolatos, továbbá a gyermek, tanuló érdekeit szolgáló feladatokat.

Ha a tanköteles tanuló igazolatlan mulasztása egy tanítási évben eléri a harminc órát, az iskola ismételten tájékoztatja a gyermekjóléti szolgálatot, amely közreműködik a tanuló szülőjének az értesítésében. Ha a tanköteles tanuló igazolatlan mulasztása egy tanítási évben eléri az ötven órát, az iskola igazgatója értesíti a gyermek tényleges tartózkodási helye szerint illetékes jegyzőt, aki - amennyiben a védelembe vétel még nem áll fenn - elrendeli a gyermek védelembe vételét.

2010. augusztus 30-ai hatályba lépésével a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvénynek, valamint a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvénynek a tankötelezettség teljesítésével összefüggő módosításáról szóló 2010. évi LXVI. törvény lényegesen megváltoztatta a családi pótlék folyósítására vonatkozó egyes jogszabályokat. Amennyiben ugyanis a tanköteles tanuló az adott tanévben ötven kötelező tanórai foglalkozásról igazolatlanul mulaszt, akkor esetében a jegyző felfüggeszti a tankötelesek után járó családi pótlék - az iskoláztatási támogatás - folyósítását.

Fenntartói irányítás

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény hatálya kiterjed az óvodai nevelésre, az iskolai nevelésre-oktatásra, a kollégiumi nevelésre-oktatásra, függetlenül attól, hogy azt milyen intézményben, szervezetben látják el, illetve ki az intézmény fenntartója. A közoktatási törvény 86. § (1) bekezdése kimondja, hogy a községi, a városi, a fővárosi kerületi és a megyei jogú városi önkormányzat köteles gondoskodni az óvodai nevelésről, az általános iskolai oktatásról, továbbá a nemzeti és etnikai kisebbség által lakott településen a nemzeti vagy etnikai kisebbséghez tartozók óvodai neveléséről és az általános iskolai neveléséről és oktatásáról. Az önkormányzatok a közoktatás feladatait intézmény létesítésével, fenntartásával, társulásban való részvétellel vagy más önkormányzattal, illetve fenntartóval kötött megállapodás útján láthatják el. A nem helyi önkormányzatok által fenntartott közoktatási intézményekre vonatkozóan a közoktatási törvény külön szabályokat tartalmaz.

A közoktatási törvény rendelkezései szerint a fenntartónak számos jogosítványa van a közoktatási intézmények irányításával kapcsolatban. Ezen jogosítványok gyakorlása során azonban be kell tartania a jogszabályokban előírt tartalmi és eljárási korlátozásokat. A fenntartói irányítás részletes szabályait a közoktatási törvény 102-106. §-ai tartalmazzák.

A fenntartó - többek között - dönt a közoktatási intézmény létesítéséről, átszervezéséről, megszüntetéséről, meghatározza az intézmény költségvetését, az adott nevelési, tanítási évben indítható csoportok, osztályok számát, engedélyezi a maximális létszámtól való eltérést, ellenőrzi a közoktatási intézmény gazdálkodását, működésének törvényességét, hatékonyságát.

Hivatalunkhoz ebben az évben is érkeztek megkeresések az intézményátszervezéssel kapcsolatban. A panaszosok kérdései részben arra irányultak, hogy jogszerű-e a fenntartó bezárásról, átszervezésről hozott döntése, részben pedig arra, hogy mit tehetnek az érintettek, amennyiben ilyen jellegű döntésről értesülnek. A korábbi években kialakított állásfoglalásunk alapján tájékoztattuk a panaszosokat a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekről, felhívva arra a figyelmüket, hogy amennyiben a fenntartó betartja a vonatkozó garanciális szabályokat, ez esetben önmagában nem tekinthető jogellenes magatartásnak egy intézmény átszervezése, összevonása, megszüntetése. Az intézménymegszüntetés törvényességének ellenőrzése a vonatkozó garanciális szabályok megtartásának megvizsgálásából állhat, célszerűségi szempontokat nincs mód felülbírálni. A kérdéskörrel kapcsolatban kialakított állásfoglalásunk a következő.

A művelődéshez való jog az Alkotmányban biztosított alapjogok második generációjaként ismert jogok csoportjának része, olyan társadalmi konszenzuson alapuló érték, amely államcélként fogalmazódik meg. Az állam törvényekben vállalt feladatának ellátását részben

az önkormányzatok útján valósítja meg azáltal, hogy biztosítja - többek között - az ingyenes és kötelező általános iskola igénybevételenek lehetőségét. Az önkormányzat, mint fenntartó - a jogszabályok keretei között - nagyfokú önállósággal rendelkezik az intézményi struktúra kialakításában, szervezésében. A közszolgáltatás megvalósítására hozott döntéseit kizárólag törvényességi okokból vizsgálhatjuk felül, célszerűségi szempontból felülbírálni azokat egyetlen szervezetnek sincs joga. A nevelési-oktatási intézmények országosan tapasztalható átszervezései, összevonásai és megszüntetési gazdasági és demográfiai okok természetes következményei. Önmagában nem tekinthető jogellenes magatartásnak egy intézmény átszervezése, összevonása, megszüntetése, ha a fenntartó betartja az arra vonatkozó garanciális szabályokat. Az intézménymegszüntetés törvényességének ellenőrzése e garanciális szabályok megtartásának megvizsgálásából állhat.

Egy település lakossága számára az oktatási feltételek kiemelkedő fontosságúak, ugyanakkor a körülmények változása, a folyamatos szolgáltatás miatt az intézményrendszer megváltoztatása, szűkítése olykor elkerülhetetlen. Ez pedig az intézmény dolgozói, tanulói és szülei körében bizonyos sérelmet mindig okoz. Az érintettek jogainak védelmét ebben az esetben egyrészt egy kötelező eljárási szabály, a véleményük beszerzése jelenti (közoktatási törvény 102. § (3) bekezdése szerint), másrészt az a törvényi követelmény, hogy az oktatásról továbbra is megfelelő színvonalon kell gondoskodni oly módon, hogy annak igénybevétele a tanulónak, szülőnek ne jelentsen aránytalan terhet (a 4. § (7) bekezdés a) pontja szerint). Annak eldöntéséhez, hogy az intézmény átszervezése aránytalan teherrel jár-e, a fenntartónak be kell szereznie a fővárosi, megyei önkormányzat - fejlesztési tervre épített - szakvéleményét. A közoktatási törvény 88. § (6) bekezdés alapján a helyi önkormányzat közoktatási szakértő véleményét is köteles beszerezni tervezett intézkedésének véleményezése céljából. Az iskolabezárással kapcsolatos döntéseknek érvényességi kelléke a szakértői vélemény beszerzése. A szakértőnek abban a kérdésben kell állást foglalnia, hogy a javasolt megoldás biztosítja-e az adott tevékenység, szolgáltatás megfelelő színvonalon történő további ellátását. A szakértő véleményét a fővárosi, megyei önkormányzat részére - a szakvélemény megkérésével egyidejűleg - meg kell küldeni. A független szakértőre - a helyi önkormányzat megkeresésére - a közoktatási feladatkörében eljáró oktatási hivatal tesz javaslatot.

A fenntartói döntések további korlátja, hogy a közoktatási törvény 102. § (9) bekezdése alapján tanítási évben (szorgalmi időben), továbbá - a július-augusztus hónapok kivételével - nevelési évben a fenntartó iskolát nem indíthat, továbbá iskolát, kollégiumot, óvodát nem szervezhet át, nem szüntethet meg, fenntartói jogát nem adhatja át; iskolai osztályt, kollégiumi csoportot, óvodai csoportot nem szervezhet át, és nem szüntethet meg; az iskola, kollégium, óvoda feladatait nem változtathatja meg. A korábbiakhoz képest lényeges jogszabályi változás a döntés meghozatalának határidejéről rendelkező szabály. A 102. § (11) bekezdése értelmében ugyanis a fenntartó legkésőbb az intézkedés tervezett végrehajtása éve májusá-

nak utolsó munkanapjáig hozhat döntést a nevelési-oktatási intézmény fenntartói jogának átadásával, átalakításával, megszüntetésével, az alapfokú művészetoktatási intézményben a tanszak indításával és megszüntetésével kapcsolatban, az egyéb átszervezésre vonatkozó döntések határideje július utolsó munkanapja. Amennyiben a nevelési-oktatási intézmény fenntartói jogának átadására helyi önkormányzat és olyan kistérségi társulás között kerül sor, melynek az önkormányzat tagja, akkor az erre vonatkozó döntés meghozatalának határideje július utolsó munkanapja.

A törvény 102. § (10) bekezdése kivételeket fogalmaz meg a fent említett korlátok alól, így a fenntartói jog átadásának tilalmára vonatkozó rendelkezéseket nem kell alkalmazni a fenntartó jogutódlással történő megszűnésekor, az önkormányzatok szétválásával összefüggő vagyonmegosztáskor, az egyéni vállalkozó halálakor, ha van, aki a tevékenység folytatására jogosult. Az átszervezés tilalmára vonatkozó rendelkezést nem kell alkalmazni, ha a székhely, telephely megváltoztatására azért kerül sor tanítási évben (szorgalmi időben), nevelési évben, mert a már meglévő épületet, helyiséget, területet megfelelő időben nem lehetett birtokba venni, vagy a nevelési-oktatási intézmény által használt épület, helyiség, terület váratlanul alkalmatlanná vált a rendeltetészerű használatra. Nem állami, nem helyi önkormányzati intézményfenntartó részére a jegyző, főjegyző engedélyezheti a székhely, telephely változását tanítási évben (szorgalmi időben), nevelési évben más, előre nem látható okból is. Ha a nem állami, nem helyi önkormányzati intézményfenntartó három éven belül másodszor kéri előre nem látható okból a székhely-, telephelyváltozás engedélyezését, a jegyzőnek, főjegyzőnek le kell folytatnia az e törvény 80. §-ában szabályozott törvényességi ellenőrzést.

A közoktatási törvény a fenntartói döntés ellen jogorvoslati lehetőséget is biztosít. A törvény 84. § (12) bekezdése szerint, ha jogszabály a fenntartói irányítás körébe tartozó valamely döntés meghozatalát előzetes vélemény, egyetértés, szakvélemény beszerzéséhez köti, az ennek elmulasztásával hozott döntés megtámadható. A sikeresen megtámadott döntés a meghozatalának időpontjától kezdődő hatállyal érvénytelenné válik. Megtámadásra a sérelmet szenvedett fél és az jogosult, akinek a megtámadáshoz törvényes érdeke fűződik. A megtámadást három hónapon belül írásban kell közölni, majd a közlés eredménytelensége esetében tizenöt napon belül érvényesíteni. A megtámadást tehát a fenntartóval kell közölni, az érvénytelenség megállapítását pedig a helyi önkormányzatok törvényességi ellenőrzéséért felelős szerv (fővárosi és megyei kormányhivatal) vezetőjének címzett beadvánnyal lehet érvényesíteni. A három hónapos határidő a döntésnek az érdekelt részére történő közlésének napján kezdődik. Ha ez a nap nem állapítható meg, a közlés napja a döntés meghozatalát követő tizenötödik munkanap. A megtámadáshoz biztosított határidő jogvesztő, igazolásnak helye nincs. Ha a helyi önkormányzatok törvényességi ellenőrzéséért felelős szerv vezetőjének eljárása eredménytelen, a fenntartói döntést bíróság előtt lehet megtámadni.

Amennyiben tehát a fenntartó betartja a vonatkozó garanciális szabályokat, döntése nem lesz jogsértő, ugyanakkor számos érintett tanuló, szülő, pedagógus számára komoly érdeksérelmet okozhat. A vonatkozó jogszabályi rendelkezésekben biztosított jogaikkal élve a tanulók és a szülők mind egyénileg, mind kollektív módon kinyilváníthatják fenntartásait, javaslattal élhetnek, kérdéseket, kezdeményezéseket fogalmazhatnak meg, s ezek mind hatással lehetnek az önkormányzat átszervezéséről meghozandó döntésére.

A szülők egy gimnázium átszervezésével, illetve egy másik gimnáziummal történő összevonásával kapcsolatban keresték meg hivatalunkat. A beadvánnyal kapcsolatban tájékoztattuk a szülőket a hivatalunkba érkezett hasonló tárgyú panaszok nyomán kialakított fenti álláspontunkról. (OK-K-OJOGB-392/2010.)

Egy középiskola szülői munkaközösségének képviselői kérték hivatalom állásfoglalását az alapító okirat módosításával kapcsolatban. A beadvány alapján a fenntartó az alapító okirat módosítása kapcsán előzetesen kikérte a nevelőtestület, a diákönkormányzat és a szülői szervezet tervezett döntéssel kapcsolatos véleményét. Panaszukban azt sérelmezték, hogy a módosítással kapcsolatos elutasító véleményeket a fenntartó nem vette figyelembe, sőt még válaszra sem méltatta. Kérdéseikkel kapcsolatban tájékoztattuk a szülőket a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekről. Továbbá arról, hogy a véleményezési jog azt jelenti, hogy a fenntartó döntése jelen esetben csak a jogszabályban meghatározott vélemények bekérésével lesz érvényes. Ezek a tartalmukban akár ellentétes vélemények azonban a fenntartót nem kötik a döntés meghozatalában. A véleményezési jog tulajdonképpen a döntés befolyásolására biztosít lehetőséget, de a döntés joga, felelőssége a fenntartóé. A beadvány szerint a kérdéses esetben a döntés megelőzően megtörtént a véleménykérés, ezért a fenntartó e tekintetben nem követett el mulasztást. Amennyiben azonban ugyanis a fenntartó betartja a vonatkozó szabályokat, döntése nem lesz jogsértő, ugyanakkor számos érintett tanuló, szülő, pedagógus számára komoly érdeksérelmet okozhat. (K-OJOGB-17/2010.)

Ebben az évben több beadvány érkezett az igazgatóválasztás kérdéskörével kapcsolatban. A hozzánk fordulóknak többnyire azt sérelmezték, hogy az igazgatóválasztás kapcsán véleményüket a fenntartó nem vette figyelembe. A panaszosokat tájékoztattuk a kérdéssel kapcsolatos alábbi álláspontunkról.

A közoktatási törvény 102. § (2) bekezdésének e) pontja szerint az iskola vezetőjének kinevezése a fenntartó jogkörébe tartozik. A közoktatási törvény 102. § (3) bekezdése értelmében a fenntartó ugyanakkor köteles a közoktatási intézmény vezetőjének megbízásával és megbízásának visszavonásával összefüggő döntése előtt beszerezni az intézmény alkalmazotti közösségének, az iskolaszéknek, az iskolai szülői szervezetnek (közösségnek), az iskolai diákönkormányzatnak, a nemzeti vagy etnikai kisebbségi nevelésben-oktatásban részt vevő intézmény esetén - ha nem rendelkezik egyetértési joggal - a fenntartótól függően a települési vagy a területi kisebbségi önkormányzat, illetőleg ennek hiányában az adott kisebbség helyi egyesületének, szakközépiskola és szakiskola esetén a fővárosi, megyei gazdasági kamara véleményét. A vélemény kialakításához minden olyan információt hozzáférhetővé kell tenni a véleményezési joggal rendelkezők részére,

amely a fenntartói döntés meghozatalához rendelkezésére áll. A vélemény kialakításához - az információk hozzáférhetővé tételének napjától számítva - legalább tizenöt napot kell biztosítani az érdekeltek részére. Lényeges kiemelni, hogy a véleményezési eljárásban résztvevők álláspontja azonban nem köti a képviselő-testületet a döntés meghozatalában. Amennyiben azonban a fenntartó betartja a vonatkozó szabályokat, vagyis döntése előtt beszerzi az érintettek véleményét, ez esetben döntése nem lesz jogsértő, ugyanakkor számos érintett tanuló, szülő, pedagógus számára érdeksérelmet okozhat.

Egy pedagógus a nevelőtestület tagjainak képviseletében kérte hivatalunk segítségét az igazgatóválasztás körülményeivel kapcsolatban. Kérdéseivel kapcsolatban a fenti állásfoglalásról tájékoztattuk a beadványozót. (OK-K-OJOGB/153/2010.)

A fenntartói döntéshozatalban a véleményezési jogon kívül az érintettek döntésalkotásban való részvételének más formája is megjelenik. Ilyen esetkör például a kisebbségi nevelési-oktatási intézményen belül a vezető megbízása és megbízásának megszüntetése, amely döntés előtt a közoktatási törvény 102. § (12) bekezdésében foglalt munkamegosztás szerint be kell szerezni a kisebbségi önkormányzat egyetértését. Az egyetértési jog - természeténél fogva - sem a döntési joggal rendelkező, sem az egyetértési jog címzettje számára nem biztosít önálló döntési lehetőséget.

Egy intézményvezető azzal kapcsolatban kérte segítségünket, hogy a tagintézmény óvoda vezetőjének kinevezése lejárt, és az új intézményvezető kinevezéséhez nem sikerül megszerezniük a cigány kisebbségi önkormányzat egyetértését. Az alábbiakról tájékoztattuk a hozzánk fordulót. A közoktatási törvény 102. § (12) bekezdése szerint a fenntartó helyi önkormányzat, az alapító okirata szerint nemzeti, etnikai kisebbségi óvodai nevelésben, iskolai nevelésben és oktatásban, kollégiumi nevelésben közreműködő nevelési-oktatási intézmény, továbbá az érintett gyermekek, tanulók ellátásában közreműködő pedagógiai szakszolgálatot ellátó intézmény létesítéséhez, megszüntetéséhez, tevékenységi körének módosításához, nevének megállapításához; költségvetésének meghatározásához és módosításához; az intézményben folyó szakmai munka értékeléséhez; a szervezeti és működési szabályzat jóváhagyásához; nevelési programjának, pedagógiai programjának, pedagógiai-művelődési programjának, intézményi minőségirányítási programjának jóváhagyásához és végrehajtásának értékeléséhez beszerzi fenntartótól függően az érintett települési, vagy területi kisebbségi önkormányzat, térségi és országos feladatot ellátó közoktatási intézmény esetén az országos kisebbségi önkormányzat egyetértését. Kisebbségi nevelési-oktatási intézményben - az előzőekben meghatározott munkamegosztás szerint - be kell szerezni a kisebbségi önkormányzat egyetértését a vezető megbízása és megbízásának megszüntetése előtt is. A (13) bekezdés értelmében a (12) bekezdésben meghatározott ügyekben - a fenntartó megkeresésétől számított - harminc napon belül kell nyilatkozni. A határidőt egy alkalommal további harminc nappal meg lehet hosszabbítani. A meghosszabbított határidő elmulasztása jogvesztő. Ha a kisebbségi önkormányzat az egyetértését nem adta meg, és további tizenöt napon belül az érdekeltek közötti egyeztetés nem vezetett eredményre, kilenc tagból álló bizottságot kell létrehozni. A bizottságba három-három tagot delegál a kisebbségi önkormányzat, az, akinek az egyetértési jog megadásához érdeke fűződik, továbbá a közoktatási törvény 98. §-ának (1) bekezdésében szabályozott Országos Kisebbségi Bizottság. Az Országos Kisebbségi Bizottság a közoktatási szakértők közül választhatja ki a jelölteket (a továbbiakban:

jelölt tagok). A bizottság maga határozza meg működésének rendjét, azzal a megkötéssel, hogy döntését egyszerű szótöbbséggel hozza. A döntés az egyetértést pótolja. A bizottság működési költsége azt terheli, akinek az egyetértés megszerzéséhez érdeke fűződik. A jelölt tagokat - a közoktatási szakértőkre vonatkozó rendelkezések szerint - díjazás illeti meg, melynek összegét az Országos Kisebbségi Bizottság határozza meg, és az fizeti, akinek az egyetértés megszerzéséhez érdeke fűződik. A törvény 98. § (1) bekezdése szerint az oktatásért felelős miniszternek a nemzeti, etnikai kisebbségi óvodai neveléssel, iskolai oktatással, kollégiumi neveléssel kapcsolatos döntéseinek előkészítésében Országos Kisebbségi Bizottság vesz részt. Az Országos Kisebbségi Bizottságba egy-egy tagot delegál minden országos kisebbségi önkormányzat. Az Országos Kisebbségi Bizottság jogállása - ha a közoktatási törvény másképp nem rendelkezik - megegyezik az Országos Köznevelési Tanács jogállásával. Mindezekre tekintettel javasoltuk, hogy az egyetértés hiányában a fentiekben ismertetett szabályok szerint szervezzék meg a kilenc tagból álló bizottságot, amelynek döntése az egyetértést pótolja. (OK-K-OJOGB-343/2010.)

A közoktatási törvény szerint a fenntartónak számos jogosítványa van a közoktatási intézmények ellenőrzése tekintetében. A törvény 85. § (7) bekezdése szerint a helyi önkormányzati intézményfenntartó elkészíti az önkormányzati közoktatási intézményrendszer működésének minőségirányítási programját (a továbbiakban: önkormányzati minőségirányítási program). Az önkormányzati minőségirányítási program az önkormányzati közoktatási rendszer egészére határozza meg a fenntartó elvárásait az egyes intézményeknek a fenntartói elvárásokkal kapcsolatos feladatait, a fenntartói irányítás keretében tervezett szakmai, törvényességi, pénzügyi ellenőrzések rendjét. Az intézményi minőségirányítási programnak összhangban kell állnia az önkormányzati minőségirányítási programmal. A közoktatási törvény 102. § (2) bekezdése értelmében a fenntartó a minőségirányítási programban meghatározottak szerint működteti a minőségfejlesztés rendszerét, továbbá rendszeresen - ha jogszabály másképp nem rendelkezik, négyévenként legalább egy alkalommal - ellenőrzi a közoktatási intézmény gazdálkodását, működésének törvényességét, hatékonyságát, a szakmai munka eredményességét, értékeli a nevelési-oktatási intézmény foglalkozási, illetve pedagógiai programjában meghatározott feladatok végrehajtását, a pedagógiai-szakmai munka eredményességét.

A közoktatási törvény 104. § (4) bekezdése szerint a fenntartó a nevelési, illetve pedagógiai program végrehajtását, a közoktatási intézményben folyó szakmai munka eredményességét többek között közoktatási szakértő által készített szakértői vélemény alapján értékelheti. A 107. § értelmében a közoktatási intézmény szakmai ellenőrzésében közoktatási szakértő vehet részt. Az intézmény szintjén a fenntartó szakmai ellenőrzést a helyi oktatáspolitikai célkitűzések előkészítése, vagy a célkitűzések megvalósulásának megismerése, illetve az egyes intézményekben végzett nevelő és oktató munka színvonalának értékelése céljából is indíthat.

Egy intézményvezető beadványában azt sérelmezte, hogy az általa vezetett intézményben a fenntartó ellenőrzést folytatott le, amelynek célja az volt, hogy felmérje, mennyire elégedettek a szülők az

intézmény által nyújtott szolgáltatással. A beadványt megvizsgáltuk, és ennek alapján a fentiekről tájékoztattuk a panaszost. Álláspontunk szerint az önkormányzat, mint a közoktatási feladatok ellátásának kötelezettje mérheti azt, hogy a közszolgáltatás igénybevevői mennyire elégedettek a szolgáltatás színvonalával. A fenntartói ellenőrzés alkalmas eszköz annak megismerésére, hogy a nevelési-oktatási intézmény hogyan látja el feladatait. A rendelkezésre bocsátott dokumentumokból kiderült, hogy a kérdőíveket a szülők név nélkül, önkéntes alapon töltötték ki, a szakértő ezen kérdőívek feldolgozása nyomán fogalmazta meg megállapításait. A közoktatási törvény vonatkozó rendelkezéseinek megtartása mellett az ellenőrzés lefolytatása az érintettek számára nem okozott oktatási jogsérelmet. Nem okozott jogsérelmet az sem, hogy az ellenőrzés megállapításait a fenntartó nyilvánosságra hozta, hiszen indokolt, hogy azok hozzáférhetőek legyenek a közszolgáltatás igénybevevői számára. (K-OJOGB-426/2010.)

Az oktatási szereplők jogainak garanciái

Az oktatási szereplők jogainak érvényesüléséhez nélkülözhetetlen, hogy az intézmények betartsák a garanciális jellegű jogszabályi rendelkezéseket. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény, valamint a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet számos garanciális szabályt rögzít.

Kiemelkedő jelentőségű garanciális jellegű előírások az oktatási szereplők tájékoztatásával kapcsolatos rendelkezések. Álláspontunk szerint érdemes különös hangsúlyt fektetni az oktatási szereplők közötti hatékony információáramlásra, a rendszeres tájékoztatásra, mert ezzel számos konfliktus megelőzhető. A tájékoztatáshoz való jog az egyes oktatási szereplők jogai között általános elvként szerepel. A közoktatási törvényben foglaltak szerint a szülő joga különösen, hogy gyermeke fejlődéséről, magaviseletéről, tanulmányi előmeneteléről rendszeresen részletes és érdemi tájékoztatást, neveléséhez tanácsokat, segítséget kapjon. Ez a jog a szülői jogok között különleges szerepet játszik, valamennyi további joguk gyakorlásának biztosítója.

A szülő tájékoztatáshoz való joga tehát a közoktatási törvény által biztosított, kiemelt szülői jog. A tájékoztatás, kapcsolattartás rendjét, formáit részletesen az iskola belső szabályzata határozza meg. A tanulmányokkal kapcsolatos tájékoztatás alapvetően megvalósulhat részben személyesen, részben pedig az érdemjegyeknek a naplóba és ellenőrzőbe történő rendszeres rögzítésével. A napló és az ellenőrző azonban csak abban az esetben nyújthatnak valós képet a tanuló tanulmányi teljesítményéről, ha az érdemjegyek megállapításukat követően a lehető legrövidebb időn belül bejegyzésre kerülnek a megfelelő helyre. A rendszeres tájékoztatás elmulasztása ezért a jogszerűen megállapított érdemjegytől függetlenül jogsérelmet okozhat. (OK-K-OJOGB-262/2010.)

Egy tanuló kérte hivatalunk segítségét, sérelmezve a gimnázium tantestületének döntését, amiben a szaktanár javaslata alapján az évközi hiányzásokra hivatkozással a tantestület megtagadta a tanuló év végi osztályozhatóságát matematika tantárgyból. A döntésről az intézményvezető a tanuló és szüleit a

ballagás napján, az ünnepség előtt 30 perccel átadott, iktatószám nélküli értesítőben tájékoztatta, amely körülmény a panaszost mind lelkileg, mind egészségileg nagyon megviselte. A tanuló sérelmesnek érzi a tantestületi döntést, mivel a döntést megelőzően semmilyen figyelmeztetést nem kapott sem a mulasztások, sem pedig az osztályozhatatlanság vonatkozásában, sőt az érettségire tekintettel más tantárgyakból a tanuló előrehozott osztályozó vizsgára kapott lehetőséget. A panaszos jogorvoslattal élt az intézményi döntéssel szemben, amely felülbírálati kérelmet a fenntartó elutasított.

Az ügyben a hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendelet alapján vizsgálatot indítottunk és nyilatkozatot kértünk a panasszal érintett intézmény vezetőjétől, aki előadta, hogy a tanuló iskolába járási fegyelme ellen már a 12. évfolyamot megelőzően is komoly kifogások merültek fel, amellyel kapcsolatban az osztályfőnök rendszeresen próbált a szülőkkel együttműködve megoldást keresni. A nyilatkozat alapján iskolájukban elektronikus naplót vezetnek a tanulók előmeneteléről. E naplóhoz (a saját adatokhoz és a haladási napló részhez) minden diáknak és minden szülőnek hozzáférési kódja van. A belépések dátumát és a számítógép azonosítóját a rendszer rögzíti. Tájékoztatása szerint, ha egy diák mulasztása eléri egy adott tárgyból az éves óraszám 30%-át, a rendszer jelez. (A 30%-ot megelőző órán villog, azt meghaladón pedig piros színnel jelez.) Ha pedig a tanuló összes mulasztása eléri a törvény által meghatározott 250 órát, akkor a hiányzás rovat bepirosodik. Válaszában az igazgatónő informált továbbá arról, hogy amellet, hogy az elektronikus naplóban mindenki nyomon követheti a mulasztását, az érintett tanuló esetében az osztályfőnök a félévi értesítővel egyidőben egy levelet is átadott a tanulóknak, amiben figyelmeztette a tanulókat a mulasztások várható jogkövetkezményeire. Az elektronikus napló a 2009/2010-es tanévben 110 alkalommal dokumentálta az édesanya nevével a betekintések számát és időpontját, vagyis a szülőnek az elektronikus naplóban szereplő valamennyi adatról tudomása volt. Tájékoztatása szerint a tanuló a tanévi összes (93) matematika órából 31 órát mulasztott (ebből 21 igazolatlan). A tanuló mulasztása másik három tantárgyból is meghaladta az összes óraszám 30 %-át, de ezen tárgyakból korábban (két, illetve három héttel az év vége előtt) következett be, így a kollégának lehetősége volt osztályozó vizsga keretében beszámoltatni és év végi jegyet adni. Matematika tantárgyból azonban erre már nem volt lehetőség. Tekintettel a korábbi évek előzményeire a nevelőtestület nem látta indokoltnak, hogy a jogszabályi előírásoktól bármilyen, akár méltányossági okból eltérjen.

A vizsgálat nyomán az alábbi álláspontot alakítottuk ki. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 20. §-a tartalmazza a mulasztásra vonatkozó rendelkezéseket. A rendelet 20. § (6) bekezdése szabályozza azon eseteket, amikor a tanuló teljesítménye a tanítási év közbeni mulasztások miatt nem volt érdemjeggyel értékelhető. Annak megállapításához, hogy a tanuló teljesítménye a tanítási év közben mulasztások miatt nem volt érdemjeggyel értékelhető, a hivatkozott rendelet együttes feltételként támasztja egyrészt az igazolt és igazolatlan mulasztások törvényben előírt mértékét, másrészt azon kitélt, hogy a tanuló teljesítménye a tanítási év közben a mulasztások miatt nem volt érdemjeggyel értékelhető. Ezen feltételek együttes fennállta esetén a tanuló a tanítási év végén nem osztályozható, kivéve, ha a nevelőtestület engedélyezi, hogy osztályozóvizsgát tegyen. Az osztályozóvizsga letételének megtagadását a jogalkotó ismét kettős feltételhez köti, miszerint a nevelőtestület az osztályozóvizsga letételét csak akkor tagadhatja meg, ha az igazolatlan mulasztások száma meghaladja az igazolt mulasztások számát, és az iskola eleget tett a 20. § (3) bekezdésben meghatározott értesítési kötelezettségének (részletesen lásd a mulasztás című fejezet alatt). A rendelkezésre álló információk alapján megállapítottuk, hogy a félévi értesítő, valamint az azzal együtt átadott, a mulasztások magas számára figyelmeztető levél vonatkozásában ellentmondóak a panaszosi és az intézményi előadások, amely ellentmondás feloldására nincs lehetőség, miután az iskola ezen figyelmeztető levél másolatát nem tudta a hivatal részére megküldeni. Megállapítottuk, hogy az iskola nem tett eleget a tanulói mulasztások vonatkozásában a házirendjében foglalt, 2.7. 1) pont alatti írásos értesítési kötelezettségének.

Mindazonáltal megállapítható volt az is, hogy az intézményt terhelő tájékoztatási és értesítési kötelezettség megvalósulhat az elektronikus naplózási rendszeren keresztül is, az iskola és a szülő közötti kapcsolattartás, tájékoztatás megszokott módjaként, mivel az elektronikus rendszer naplózási és egyéb funkciói révén ez a tájékoztatási mód ugyanúgy egyértelmű lehet a szülő számára. Tekintettel azonban a mulasztásokkal kapcsolatos jogszabályban és házirendben is meghatározott intézményi értesítési kötelezettség garanciális jelentőségére, valamint a mulasztások lehetséges súlyos jogkövetkezményeire, felhívtuk az intézményvezető figyelmét, hogy a jövőben fokozott hangsúlyt helyezzen az értesítési kötelezettség maradéktalan érvényesülésére, mivel az a szülői és tanulói joggyakorlás teljesülésének elengedhetetlen feltétele. A fentiekre, valamint arra tekintettel, hogy a kialakult helyzet orvoslására nem volt mód, jelen ügyben kezdeményezést nem fogalmaztunk meg, és ügyet lezártuk. (OK-K-OJOGB-142/2010.)

Az oktatási szereplők jogainak és kötelezettségeinek nemcsak a jogszabályok, hanem a helyi szabályzatok is forrásai. A nevelési-oktatási intézmények belső szabályzataira vonatkozó előírásokat garanciális rendelkezéseknek tekintjük, mivel e szabályzatok számos kérdésben kiegészítik a jogszabályokban foglaltakat. Ezen kérdésekben a részletszabályozás joga az intézményt illeti meg.

Egy 12. évfolyamos tanuló beadványában leírta, hogy a nevelési oktatási intézmény házirendje olyan szabályozást tartalmaz, amely szerint, ha egy tanuló igazoltan és igazolatlanul mulasztott óráinak a száma egy adott tantárgyból a tanítási órák 20 %-át meghaladja, tanulmányait csak sikeres osztályozóvizsga letételével vagy évfolyamismétléssel folytathatja. Az iskola házirendjének az előírásaival kapcsolatban az alábbiakról tájékoztattuk a panaszost. A közoktatási törvény 40. § (8) bekezdése értelmében az iskola házirendje állapítja meg a jogszabályban meghatározott tanulói jogok és köteleességek gyakorlásával, az iskolai tanulói munkarenddel, a tanórai és tanórán kívüli foglalkozások rendjével, az iskola helyiségei és az iskolához tartozó területek használatával kapcsolatos szabályokat. A házirend rendelkezései azonban csak a jogszabályokban előírt köteleességeket részletezhetik, azok teljesítésének módját határozhatják meg. Nincs arra lehetőség, hogy a házirend jogszabályokkal ellentétes vagy jogszabályi felhatalmazás hiányában a jogszabályban leírtaktól eltérő rendelkezéseket fogalmazzon meg. Jogszabály ugyanis csak azonos vagy magasabb szintű jogszabállyal módosítható, illetve jogszabálytól való eltérésre csak azonos vagy magasabb szintű jogszabály adhat felhatalmazást. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 20. § (6) bekezdése értelmében, ha a tanulónak egy tanítási évben az igazolt és igazolatlan mulasztása együttesen egy adott tantárgyból a tanítási órák harminc százalékát meghaladja és emiatt a tanuló teljesítménye tanítási év közben nem volt érdemjeggyel értékelhető, a tanítási év végén nem osztályozható, kivéve, ha a nevelőtestület engedélyezi, hogy osztályozóvizsgát tegyen. A nevelőtestület az osztályozóvizsga letételét akkor tagadhatja meg, ha az igazolatlan mulasztások száma meghaladja az igazolt mulasztások számát, és az iskola eleget tett értesítési kötelezettségének. Ha a tanuló a tanítási év végén nem osztályozható, tanulmányait évfolyamismétléssel folytathatja. Mindezekre tekintettel a panaszos által jelzettek felvethetik oktatási jogok sérelmének gyanúját, ezzel összefüggésben tájékoztattuk a tanulót a jogorvoslati lehetőségekről. (K-OJOGB-12/2010.)

Egy középiskola tantestületének, szülői munkaközösségének, diákönkormányzatának, pedagógus szakszervezetének, valamint közalkalmazotti tanácsának tagjaitól beadvány érkezett hivatalunkba. A panaszosok szerint az intézményben hónapok óta zajlik a Pedagógiai Program módosításának munkálata. A panaszosok a tervezett szöveggel nem értettek egyet, szerintük az óraszámok nem felelnek meg a

közoktatási törvényben előírtaknak, valamint nem tartalmazza a program a csoportbontás lehetőségét sem, melyre pedig az iskolában tanuló diákoknak a beadványozók szerint nagy szüksége van, így a pedagógiai program jóváhagyását megtagadták. Ennek ellenére a fenntartóhoz benyújtott pedagógiai program mellé egy nem erre a célra készített jóváhagyó aláírást igazoló dokumentumot csatolt az iskola vezetése. A panaszosok előadták, hogy a fentiek okán a tantestület és az iskolai szervezetek nem élhetek a törvényben biztosított véleményezési, egyeztetési és jóváhagyási jogukkal, úgy gondolják, hogy aláírásukkal visszaélt az intézmény vezetése. A panasz nyomán megkerestük a megyei önkormányzat főjegyzőjét, és nyilatkozattételre kértük fel. A fenntartó nyilatkozata nyomán megállapítást nyert, hogy a fenntartó elé nem a nevelőtestület által elfogadott pedagógiai program került jóváhagyás céljából felterjesztésre. Ezzel a tantestület közoktatási törvényben biztosított döntési jogköre sérült. Az esetet követően a fenntartó tájékoztatása szerint az intézmény vezetőjével szemben munkáltatói intézkedés kezdődött meg. A főjegyző úr tájékoztatott arról is, hogy az intézmény később benyújtotta átdolgozott pedagógiai programját, melynek a jogszabályi előírásoknak megfelelően részét képezi a nevelőtestület elfogadó határozata. Tekintettel arra, hogy a jogsérelem orvoslása a fenntartó tájékoztatása szerint megtörtént, az ügyet lezártuk. (OK-K-OJOGB-121/2010.)

Ebben az évben több kérdés érkezett a tanügyi dokumentumok vezetésével, javításával kapcsolatban. A korábban már kifejtettek szerint a tanügyi dokumentumok rendszeres vezetése szintén garanciális jelentőségű. A nevelési-oktatási intézmények ügyintézésének, iratkezelésének általános szabályairól és a tanügyi nyilvántartásokról a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 4. számú melléklete rendelkezik.

Beadványában egy pedagógus hivatalom tájékoztatását kérte azon intézkedés jogszerűségével kapcsolatban, hogy az egyik tanuló már kiállított bizonyítványát szülői reklamáció nyomán, igazgatói utasításra át kell javítaniuk. A panaszban foglaltakkal kapcsolatban az alábbiakról tájékoztattuk a pedagógust. A nevelési-oktatási intézmények ügyintézésének, iratkezelésének általános szabályairól és a tanügyi nyilvántartásokról a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 4. számú melléklete rendelkezik. A tanügyi nyilvántartások vezetése kapcsán a bejegyzések átírásának lehetőségét a jogalkotó a hibás bejegyzésekhez köti. A hivatkozott 4. számú melléklet 11. a) pontja alapján a hibás bejegyzéseket a tanügyi nyilvántartásokban áthúzással kell érvényteleníteni, oly módon, hogy az olvasható maradjon, és a hibás bejegyzést helyesbíteni kell. A javítást aláírással, keltezéssel és az iskola körbélyegzőjének lenyomatával kell hitelesíteni. A 11. c) pontban pedig úgy rendelkezik, hogy ha a bizonyítvány kiadását követően derül ki, hogy az iskola hibás adatokat vezetett be a bizonyítványba, a hibás bizonyítványt ki kell cserélni. A cseréért díjat nem kell fizetni. A tanügyi dokumentumok bejegyzéseinek javítása tehát ezen fenti esetekben lehetséges. Tájékoztattuk a panaszost, hogy azon kérdésére, hogy az igazgató jogszerűen járt-e el a bizonyítvány átírása kapcsán, hivatalomnak csak az ügyben lefolytatott eljárást követően van lehetősége állást foglalni. Egyébiránt a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 54. § (1) bekezdésében foglaltak szerint a közoktatási intézmény vezetője felelős az intézmény szakszerű és törvényes működéséért. Tájékoztattuk továbbá, hogy amennyiben az intézményvezető eljárását sérelmesnek érzi, ez esetben lehetősége van panasszal élni az iskola fenntartójánál, valamint az Oktatási Hivatalnál, mivel a közoktatási feladatkörében eljáró oktatási hivatal hatósági ellenőrzés keretében vizsgálhatja a kötelező tanügyi dokumentumok vezetésére és valódiságára vonatkozó rendelkezések megtartását. (OK-K-OJOGB-174/2010.)

Az oktatási szereplők jogai érvényesülésének fontos garanciája a közoktatási törvény által meghatározott eljárási rendelkezések betartása. A közoktatási törvény 83. § (2) bekezdése szerint a tanuló, a szülő, az óvoda, az iskola, a kollégium döntése vagy intézkedése, illetve intézkedésének elmulasztása ellen - a közléstől, ennek hiányában a tudomására jutásától számított tizenöt napon belül - a gyermek, tanuló érdekében eljárást indíthat. A tanulói és szülői panaszok kivizsgálása a közoktatási törvény 83. § (3) és (5) bekezdései alapján történik. Az eljárást megindító kérelem, ha egyéni érdeksérelemre hivatkozással nyújtják be, felülbírálati kérelem, ha jogszabálysértésre hivatkozással nyújtják be, törvényességi kérelem. A törvényességi kérelmek ügyében a fenntartó képviselője jár el és hoz másodfokú döntést. Ugyanezen eljárási rend vonatkozik a tanulói jogviszony létesítésével, megszüntetésével és a fegyelmi eljárással kapcsolatos felülbírálati kérelmekre. Az egyéb tárgyban benyújtott felülbírálati kérelmeket az iskolaszék, valamint, ha az intézményben iskolaszék nem működik, akkor a nevelőtestület tagjaiból álló, legalább három tagú bizottság vizsgálja meg. Ezen rendelkezések biztosítják, hogy a jogorvoslati eljárás során az adott ügyet a döntéshozón kívül más is megvizsgálhassa.

Garanciális jellegűnek tekintjük azon rendelkezéseket is, amelyekkel a közoktatási törvény meghatározza a tanulói jogviszony megszűnésének, megszüntetésének lehetőségeit. A törvény 75. §-a rendelkezik a tanulói jogviszony megszűnéséről, illetve megszüntetéséről. A jogszabály taxatívum tartalmazza ennek eseteit, amely azt jelenti, hogy csak a jogszabályban meghatározott esetben és módon szűnhet, illetve szüntethető meg a jogviszony.

A tanulói jogviszony megszűnésével, illetve megszüntetésével összefüggő problémakör az eltanácsolás esete. Az ilyen jellegű igazgatói döntések háttérben gyakran az áll, hogy az iskola nem tartja elegendőnek a rendelkezésére álló pedagógiai eszközöket egy-egy nehezen kezelhető, problémás magatartású tanulóval szemben. Az eltanácsolás, bár semmiféle jogi kötőerővel nem bír, mégis komoly hatást tud gyakorolni a szülőre. A szülő és az iskola képviselőjében eljáró igazgató helyzete ugyanis rendkívül eltérő. A szülő ilyenkor nincs alkupozícióban, hiszen nem kíván gyermekének rosszat, nem akarja, hogy egy esetleges ellenséges környezetben legyen kénytelen tanulni. Az iskola részéről érkező hasonló felszólítás nyomán látszólag a szabad iskolaválasztás jogával él, amikor elviszi gyermekét más intézménybe, valójában azonban nyomásnak enged, mert úgy érzi, nincs más lehetősége. Ezzel a megoldási móddal az iskola jogilag szabályozott eljárásokon kívüli útra tereli az ügyet, amelynek pedig jogilag szigorúan kötött rendben kellene zajlania. Így megfosztják a tanulót azoktól a garanciáktól, amelyek a fegyelmező intézkedések alkalmazásához, illetve a fegyelmi eljárás lefolytatásához kapcsolódnak. Azonban minden ilyen típusú ügyben komoly bizonyítási nehézségeket jelenthet annak megállapítása, hogy az iskola ráhatására hagyta-e el a tanuló az adott intézményt. Álláspontunk szerint az eltanácsolás kényszerrel párosuló megoldásának nem szabad előfordulnia a közoktatási intézményekben. (K-OJOGB-287/2010.; OK-K-OJOGB-397/2010.; OK-K-OJOGB-133/2010.; K-OJOGB-7/2010.; K-OJOGB-170/2010.; OK-K-OJOGB-262/2010.; OK-K-OJOGB-209/2010.; OK-K-OJOGB-226/2010.)

Egy szülő azt sérelmezve fordult hozzánk, hogy gyermekét magatartási problémák miatt el akarják távolítani a magániskolából. Tájékoztattuk a panaszost a hivatalnak az eltanácsolással kapcsolatos fenti állásfoglalásáról. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 75. §-a garanciális jelleggel szabályozza a tanulói jogviszony megszüntetésének, megszüntetésének lehetőségeit. A jogszabály taxatív tartalmazza ennek eseteit, amely azt jelenti, hogy csak a jogszabályban meghatározott esetben és módon szűnhet, illetve szüntethető meg a jogviszony. A tanulói jogviszony megszüntetésének, megszüntetésének esetei között nem szerepel, hogy az iskola eltanácsolás keretében javasolja a tanulónak a jogviszony megszüntetését. A törvényi felsorolás kimerítő jellegű, tehát az itt nem szereplő esetek mind jogszerűtlennek minősülnek, így az eltanácsolás is. Álláspontunk szerint az eltanácsolás kényszerrel párosuló megoldásának nem szabad előfordulnia a közoktatási intézményekben. Tanulói kötelezettségszegés, magatartásprobléma tehát nem alapozhatja meg a tanköteles tanuló iskolából történő elküldését, ilyen esetben az iskola a házirendben meghatározott fegyelmező intézkedéseket alkalmazhatja a tanulóval szemben, vagy ha a tanulói kötelezettségszegés olyan mértékű, akkor a nevelőtestület fegyelmi eljárást indíthat a tanulóval szemben. A fegyelmi eljárás során a tanköteles tanulóval szemben hozható legsúlyosabb fegyelmi büntetés az áthelyezés másik osztályba, tanulócsoportba vagy iskolába. Ennek alkalmazásához a tankötelezettség teljesítésének biztosítása érdekében a jogalkotó garanciális feltételt szab, miszerint tanköteles tanulóval szemben ez a fegyelmi büntetés csak akkor alkalmazható, ha az iskola igazgatója a tanuló átvételéről a másik iskola igazgatójával megállapodott. Tájékoztattuk továbbá a szülőt, hogy gyermeke tanulói jogviszonyának megszüntetésével kapcsolatban lehetősége van jogorvoslattal élni az iskola fenntartójánál. A fenntartó esetleges elutasítása esetén, tekintettel arra, hogy az érintett nevelési-oktatási intézmény nem önkormányzati fenntartású, a közoktatási törvény 80. § (1) bekezdése alapján további jogorvoslati lehetőségeként megkeresheti a jegyzőt, aki ellátja a nem helyi önkormányzat által fenntartott nevelési-oktatási intézmény fenntartói tevékenységének törvényességi ellenőrzését. (OK-K-OJOGB-466/2010.);

Több panaszos érdeklődött beadványában arról, hogy bukás miatt eltanácsolható-e az iskolából a tanuló. Kérdéseikkel kapcsolatban tájékoztattuk a hozzánk fordulókat az eltanácsolással kapcsolatos állásfoglalásunkról. (OK-K-OJOGB-288/2010.), (K-OJOGB-288/2010.)

A tanulók kötelezettségszegő magatartása többféle jogkövetkezmenyt vonhat maga után, a kötelezettségszegő magatartás szankcionálására az iskolának rendelkezésére állnak a jogszabályokban rögzített lehetőségek, indokolt esetben fegyelmező intézkedések alkalmazására, fegyelmi eljárás megindítására kerülhet sor.

Súlyos és vétkes kötelezettségszegés esetén fegyelmi eljárásnak van helye, amennyiben pedig a tanuló cselekménye nem éri el a fegyelmi eljárás megindításához szükséges szintet, más fegyelmező intézkedések alkalmazhatók. Lényeges, hogy ezeket az intézkedéseket csak a tanulói jogviszonnal összefüggő kötelezettségszegések szankciójaként lehet alkalmazni. A tanulók fegyelmi felelősségéről a közoktatási törvény 76. §-a, míg a fegyelmi eljárások lefolytatásának szabályairól a 11/1994. MKM rendelet 5. számú melléklete rendelkezik garanciális jelleggel. A fegyelmező intézkedések formáit és azok alkalmazásának elveit az intézmények házirendjében kell rögzíteni. Azonban a tanulók kötelezettségszegő magatartásának következményeként oktatási jogokat sértő fegyelmező intézkedéseket a házirend sem tartalmazhat. A pedagógusok, illetve az iskola akkor teljesítik a jogszabályokban lefektetett kötelezettsé-

geiket, ha a kötelességszegő gyermekkel szemben a jogszabályok által szabályozott eljárás szerint járnak el, ennek garانتálása a közoktatási intézmény szakszerű és törvényes működésének biztosításáért felelős intézményvezető feladatkörébe tartozik. (K-OJOGB-74/2010.)

Egy pedagógus a tanulók iskolán kívüli, internetes magatartásának szankcionálása kapcsán kérte a hivatalom segítségét, mivel a tanulók egy internetes közösségi portálon társaikat és tanáraikat sértő, rágalmozó, trágár megjegyzéseket tettek közzé. Tájékoztattuk a pedagógust, hogy az általa leírtak bűncselekmény gyanúját is felvethetik, hiszen akár a rágalmozás és a becsületsértés is megvalósulhat, így első körben azt javasoltuk, hogy az érintett személyek fontolják meg, hogy feljelentést tesznek a rendőrségen. Másodsorban tájékoztattuk, hogy a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 14. §-ának (1) bekezdése b) pontja értelmében a szülő joga különösen, hogy gyermeke fejlődéséről, magaviseletéről, tanulmányi előmeneteléről rendszeresen részletes és érdemi tájékoztatást, neveléséhez tanácsokat, segítséget kapjon. Ennek megfelelően a pedagógus oldaláról ez kötelezettséget is jelent, ezért álláspontom szerint további megoldást jelenthet a szülők tájékoztatása arról, hogy a gyermekek magaviselete kapcsán mit tapasztalnak. Javasoltuk továbbá, hogy az iskolai nevelés keretében (akár osztályfőnöki óra tananyagába beépítve) hívjanak meg olyan szakembereket, aki tud a tanulókkal beszélni erről a témáról, mert úgy látjuk, hogy a gyermekek nincsenek tisztában tettük súlyával és kockázatával. Ennek eredményeképpen a diákokkal közösen gondolkodhatnak el azon is, hogy milyen formában módosítják a házirendet, de felhívtuk a figyelmét arra, hogy a házirend kizárólag az iskolai élet vonatkozásban fogalmazhat meg kötelező érvényű szabályokat. A tanulók fegyelmi felelősségéről a közoktatásról szóló törvény 76. §-a, míg a fegyelmi eljárásról a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 32. §-a és az 5. számú melléklete rendelkezik. A tanulók kötelességszegő magatartása a vonatkozó rendelkezésekben foglaltak szerint többféle jogkövetkezményt vonhat maga után. A közoktatási törvény 76. § (1) bekezdése alapján, ha a tanuló a kötelességeit vétkeesen és súlyosan megszegi, fegyelmi eljárás alapján, írásbeli határozattal fegyelmi büntetésben részesíthető. A fent említett kötelesség alatt azonban a gyermek tanulói jogviszonyával kapcsolatos kötelezettségeket kell érteni, amelyeket a Ktv. 12. §-a határoz meg. Fegyelmi eljárás ezen kötelességek súlyos és vétkes megszegése esetén indítható, így nem indítható eljárás a pedagógiai programban nem szereplő – iskolán kívüli – cselekmények miatt. Végző soron azt javasoltuk, hogy a tanulókat is bevonva kezdjenek el egy párbeszédet arról, hogy hogyan lehetne a kérdést helyben megoldani úgy, hogy mindenki számára megfelelő megoldás szülessen. (OK-K-OJOGB-456/2010.)

A közoktatási törvény 76. § (2) bekezdése határozza meg a fegyelmi eljárásban hozható fegyelmi büntetéseket. A törvény 76. § (3) bekezdése garanciális jelleggel rögzíti, hogy a tanköteles tanulóval szemben nem alkalmazható az eltiltás az adott iskolában a tanév folytatásától, valamint a kizárás az iskolából fegyelmi büntetés. A 76. § (2) bekezdés d) pontjában meghatározott, a tanköteles tanulóval szemben hozható legszigorúbb fegyelmi büntetés, az áthelyezés másik osztályba, tanulócsoportha vagy iskolába fegyelmi büntetés alkalmazásához a jogalkotó garanciális feltételt szab, miszerint tanköteles tanulóval szemben ez a fegyelmi büntetés csak akkor alkalmazható, ha az iskola igazgatója a tanuló átvételéről a másik iskola igazgatójával megállapodott. E rendelkezésből következik, hogy ennek a fegyelmi büntetésnek az alkalmazásánál a határozatot hozó intézmény vezetőjének kell fogadó intézményt találnia és annak igazgatójával megállapodnia a tanuló átvételéről. Amennyiben

ilyen megállapodás nem jön létre, abban az esetben az intézmény eljárása nem tekinthető jogszerűnek.

Beadványában egy szülő az áthelyezés másik iskolába fegyelmi büntetés jogszerűségével kapcsolatosan érdeklődött. Tájékoztattuk a panaszost a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekről, miszerint az áthelyezés másik iskolába fegyelmi büntetés akkor alkalmazható, ha az iskola igazgatója a tanuló átvételéről a másik iskola igazgatójával megállapodott. A tanulót tehát fegyelmi büntetésként jogszerűen át lehet helyezni másik iskolába. A fenti rendelkezésből következik azonban, hogy ennek a büntetésnek az alkalmazásánál határozatot hozó intézmény vezetőjének kell fogadó intézményt találnia, és annak igazgatójával megállapodnia a tanuló átvételéről. Amennyiben ilyen megállapodás nem jön létre, abban az esetben az intézmény eljárása nem tekinthető jogszerűnek. Az áthelyezésnek nem feltétele a szülő beleegyezése, a fegyelmi döntés ellen ugyanakkor lehet jogorvoslattal élni. A fegyelmi eljárás szabályait tartalmazó 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 5. számú melléklete rendelkezik a fegyelmi határozat elleni fellebbezésről, az eljárást megindító kérelemről. (OK-K-OJOGB-508/2010.; (OK-K-OJOGB-512/2010.)

Egy igazgatónő kérte tájékoztatásunkat a fegyelmi eljárással kapcsolatos jogszabályi rendelkezésekről, mivel tehetetlennek érzik magukat a már nagykorú, de még tanköteles tanulók motiválatlansága miatt. Az alábbiakról tájékoztattuk a hozzánk fordulót. A közoktatási törvény 12.§ (1) bekezdése értelmében a tanuló kötelessége, hogy részt vegyen a kötelező és a választott foglalkozásokon, továbbá eleget tegyen - rendszeres munkával és fegyelmezett magatartással, képességeinek megfelelően - tanulmányi kötelezettségének. Amennyiben a tanuló nem tesz eleget kötelezettségeinek, ez esetben vele szemben indokolt lehet fegyelmező eszköz alkalmazása. A közoktatási törvény és végrehajtási rendeletei (e tekintetben elsősorban a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet az irányadó) szabályozzák, hogy milyen eszközökkel rendelkezik egy iskola a tanulók nem megfelelő viselkedésének szankcionálására. A pedagógiai módszerek alkalmazásán felül a közoktatási intézmény alkalmazhat ún. fegyelmező intézkedéseket (figyelmeztetés, intő, rovó, stb.), illetve indíthat fegyelmi eljárást. A fegyelmező intézkedések konkrét formáit, illetve alkalmazásuk feltételeit, szabályait az adott közoktatási intézmény belső szabályzata határozza meg. A tanulók fegyelmi felelősségéről a közoktatási törvény 76. §-a, a fegyelmi eljárások lefolytatásának részletszabályairól pedig a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 5. számú melléklete rendelkezik. A tanuló fegyelmi felelősségére vonatkozó szabályozás a tanuló védelme érdekében meghatározza azokat a garanciális szabályokat, amelyek alapján a fegyelmi eljárást le lehet folytatni. A közoktatási törvény 76. § (1) bekezdése szerint, ha a tanuló a kötelességeit vétkesen és súlyosan megszegi, fegyelmi eljárás alapján, írásbeli határozattal fegyelmi büntetésben részesíthető. A (2) bekezdés értelmében a fegyelmi büntetés lehet megrovás; szigorú megrovás; meghatározott kedvezmények, juttatások csökkentése, illetőleg megvonása; áthelyezés másik osztályba, tanulócsoportha vagy iskolába; eltiltás az adott iskolában a tanév folytatásától; kizárás az iskolából. A (6) bekezdés értelmében a fegyelmi büntetés megállapításánál a tanuló életkorát, értelmi fejlettségét, az elkövetett cselekmény súlyát figyelembe kell venni. A fegyelmi büntetést a nevelőtestület hozza. Az iskolai, kollégiumi diákönkormányzat véleményét a fegyelmi eljárás során be kell szerezni. Minden konkrét esetben a fegyelmi jogkör gyakorlójának kell mérlegelnie, hogy a tanulói kötelességszegés milyen súlyú, azaz eléri-e azt a szintet, hogy indokolt legyen a fegyelmi eljárás megindítása. Ennek során vizsgálandó az a közoktatási törvényben rögzített konjunktív feltétel, hogy a tanuló vétkesen és súlyosan szegte-e meg valamelyik kötelességét. (OK-K-OJOGB-258/2010.)

A fegyelmi eljárás szabályait tartalmazó 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 5. számú melléklete rendelkezik a fegyelmi határozat elleni fellebbezésről, az eljárást megindító kérelemről. Az elsőfokú határozat ellen a tanuló, kiskorú tanuló esetén a szülő nyújthat be eljárást megindító kérelmet. A kérelmet a határozat kézhezvételétől számított tizenöt napon belül kell az elsőfokú fegyelmi jogkör gyakorlójához benyújtani, amit az nyolc napon belül köteles továbbítani a másodfokú fegyelmi jogkör gyakorlójához. A felterjesztéssel együtt, az ügy valamennyi iratát továbbítani kell, az elsőfokú fegyelmi jogkör gyakorlójának az ügyre vonatkozó véleményével ellátva. A közoktatási törvény 83. § (4) bekezdése értelmében a fenntartó képviselője jár el, és hoz másodfokú döntést, amelyben a kérelmet elutasíthatja, illetve a döntést jogszabálysértés vagy egyéni érdeksérelem esetén megváltoztathatja, vagy megsemmisítheti, és a nevelési-oktatási intézményt új döntés meghozatalára utasíthatja. Végrehajtani csak jogerős fegyelmi határozatot lehet. A nevelési-oktatási intézmény döntése jogerős, ha annak közlésétől, ennek hiányában a tudomására jutásától számított tizenöt napon belül nem nyújtottak be eljárást megindító kérelmet, vagy az eljárást megindító kérelem benyújtásáról lemondtak. A jogerős döntés végrehajtható, kivéve, ha bírósági felülvizsgálatát kérték. A másodfokú döntés azonnali végrehajtását rendelheti el a döntéshozó, ha azt a nevelési-oktatási intézménybe járó többi tanuló nyomós érdeke indokolja.

A sajátos nevelési igényű, valamint a beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel küzdő tanulók jogainak érvényesülése

Ebben az évben is számos beadvány érkezett hivatalunkhoz a sajátos nevelési igényű, valamint a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő gyermekek, tanulók jogaival összefüggésben. A beszámoló időszakában a pedagógiai szakszolgáltatokról szóló szabályozásban módosulás történt, 2010. augusztus 1-én hatályba lépett a pedagógiai szakszolgáltatokról szóló 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet. E rendelet hatálybalépésével egyidejűleg a képzési kötelezettségről és a pedagógiai szakszolgáltatokról szóló 14/1994. (VI. 24.) MKM rendelet - meghatározott rendelkezések kivételével - hatályát veszítette. A jelen fejezet alatt ismertetett ügyekben a hivatalunk által kiadott jogszabály-értelmezések minden esetben a hatályos szövegállapot alapján készültek.

Hivatalunkhoz érkezett beadványokkal kapcsolatos tapasztalataink azt mutatják, hogy az érintett tanulók és szülei könnyen kerülnek kiszolgáltatott helyzetbe, amelyben nem tudnak megfelelően élni az őket megillető jogokkal. A hozzánk érkező jelzések és vizsgálati tapasztalataink alapján azt állapítottuk meg, hogy az érintett tanulók joga sok esetben az információk hiánya miatt nem tud érvényesülni, mivel sem a tanulók/szüleik, sem a velük kapcsolatos közoktatási feladatot ellátó személyek és szervek nem rendelkeznek kellő jogi tájékozottsággal. Ezért kiemelten fontosnak tartjuk a fokozott odafigyelést mindazok részéről, akik a közoktatásban velük kapcsolatos feladatot látnak el.

A Gyermek jogairól szóló New York-i Egyezményben (Magyarországon kihirdette az 1991. évi LXIV. törvény) részes államok elismerik a fogyatékos gyermek különleges gondozáshoz való jogát, és kötelezettséget vállalnak arra, hogy a gyermek állapotához alkalmazkodó segítséget biztosítanak a szülőnek, gondozónak (23. cikk). A segítség - a gyermek szüleinek vagy gondviselőinek anyagi erőforrásait figyelembe véve - lehetőség szerint ingyenes, és úgy kell alakítani, hogy a fogyatékos gyermek valóban részesülhessen oktatásban, képzésben. Mindezek érvényesüléséhez azonban fontos, hogy a szülő is elismerje gyermeke különleges gondozáshoz való jogát. Ez a jog csak abban az esetben érvényesülhet, ha a gyermekkel olyan szakemberek foglalkoznak, akik birtokában vannak annak a tudásnak és tapasztalatnak, amely a fogyatékos gyermekek neveléséhez szükséges.

A fenti célokkal összhangban rendelkezik az Egyesült Nemzetek keretében 2006. december 13-án New Yorkban elfogadott a Fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló egyezmény (az Egyezmény és hozzá kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv Magyarországon a 2007. évi XCII. törvénnyel került kihirdetésre). Az Egyezményben részes államok elismerik a fogyatékosággal élő személyek oktatáshoz való jogát (24. cikk). E jog hátrányos megkülönböztetés nélküli, az egyenlő esélyek alapján történő megvalósítása céljából a részes államok befogadó oktatási rendszert biztosítanak minden szinten, továbbá élethosszig tartó tanulási lehetőséget nyújtanak. E jog érvényesítése során a részes államok garantálják, hogy a fogyatékosággal élő személyeket fogyatékoságuk alapján nem zárják ki az általános oktatási rendszerből, vagyis a fogyatékosággal élő gyermekeket fogyatékoságuk alapján nem zárják ki az ingyenes és kötelező alapfokú oktatásból, valamint a középfokú oktatásból. Biztosítják továbbá, hogy a fogyatékosággal élő személyek a lakóközösségükben élő többi személlyel azonos alapon férjenek hozzá a befogadó, minőségi és ingyenes alapfokú oktatáshoz, valamint a középfokú oktatáshoz. Gondoskodnak az egyén igényeihez történő ésszerű alkalmazkodásról; arról, hogy a fogyatékosággal élő személyek megkapják a hatékony tanulásukat előmozdító szükséges támogatást az általános oktatási rendszerben.

A közoktatási törvény értelmező rendelkezései szerint sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló az, aki a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján testi, érzékszervi, értelmi, beszéd-fogyatékos, autista, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra visszavezethető tartós és súlyos rendellenességével küzd (SNI A - Kt. 121. § (1) bekezdésének 29. a) pont), illetőleg aki a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra vissza nem vezethető tartós és súlyos rendellenességével küzd (SNI B - Kt. 121. § (1) bekezdésének 29. b) pont).

A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló esetében a nevelési tanácsadó rendelkezik hatáskörrel. Ezen gyermekek, tanulók a nevelési tanácsadó által kiállított szakvéleményben foglaltak szerint jogosultak fejlesztő foglalkoztatásra.

Abban a kérdésben, hogy a gyermek, tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő, vagy sajátos nevelési igényű, a nevelési tanácsadó megkeresésére a szakértői és rehabilitációs bizottság dönt. (OK-K-OJOGB-14/2010.)

A szakértői bizottságoknak és a nevelési tanácsadóknak kettős szerepük van. Egyrészt a konkrét ellátásokra való jogosultság a szakértői vélemény kibocsátásával keletkezik, ami azt jelenti, hogy szakértői vélemény nélkül a tanuló nem tarthat igényt a különleges szolgáltatásokra. Másrészt a speciális szakértelem, és az általuk hozzáférhető információk birtokában javaslatot tesznek azokra a konkrét ellátásokra, amik a gyermek, tanuló fejlődését szolgálják. A vizsgálat legfőbb célja, hogy megállapítsa vagy kizárja, hogy a tanuló valamely fogyatékoságban szenved, illetve, hogy a tanuló fejlődése szempontjából legmegfelelőbb oktatási módra javaslatot fogalmazzon meg. Emellett a szakértői javaslat számos más pontban orientálja a szülőt, a pedagógust és az intézményvezetőt, amikor állást foglal olyan kérdésekben, mint például az alkalmazandó pedagógiai módszerek, bizonyos tantárgyak, tantárgyrészek esetében az értékelés és minősítés alóli mentesítés vagy a magántanulói jogviszony.

A közoktatási törvény 30. § (1) bekezdése kimondja, hogy a sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges gondozás keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges gondozást a szakértői és rehabilitációs bizottságok szakértői véleményében foglaltak szerint a korai fejlesztés és gondozás, az óvodai nevelés, az iskolai nevelés és oktatás, a fejlesztő felkészítés keretében kell biztosítani.

A szakértői és rehabilitációs bizottság tájékoztatja a szülőt azokról a lehetőségekről, amelyek alapján gyermeke a korai fejlesztésben és gondozásban, az óvodai nevelésben részt vehet, tankötelezettségének, illetve a fejlesztő felkészítésének eleget tehet. A kijelölt intézményt a szülő választja ki a szakértői és rehabilitációs bizottság által javasolt intézmények közül. A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló ugyanis csakis abba az intézménybe vehető fel, amely rendelkezik azokkal a személyi és tárgyi feltételekkel, amelyek a speciális oktatáshoz szükségesek. A szülő ezért a szabad iskolaválasztási jogának gyakorlása során kötve van azokhoz az iskolákhoz, amelyek e sajátos feltételekkel rendelkeznek. A szülők számára természetesen rendkívül fontos, hogy sajátos nevelési igényű gyermeküknek a szóba jöhető lehetőségek közül megtalálják a legmegfelelőbb megoldást.

Sok esetben a szakértői bizottság azért nem tud a gyermek számára megfelelő oktatási intézményt találni, mert a rendelkezésre álló intézményi jegyzék nem tartalmaz ilyet. A közoktatási törvény 86. § (1) bekezdése (összhangban a helyi önkormányzatról szóló 1990. évi LXV. törvény 8. § (4) bekezdésével) rögzíti, hogy a települési önkormányzat köteles gondoskodni az óvodai nevelésről, az általános iskolai oktatásról és nevelésről. Ez a kötelezettség magában foglalja a sajátos nevelési igényű tanulók ellátását is, amennyiben azok a többi tanulóval együtt nevelhetők, oktathatók (integráltan oktathatók).

Az integráltan nem oktatható gyermekek, tanulók sem maradhatnak ellátatlanul. A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 70. § (1) bekezdés b) pontja szerint a megyei önkormányzat kötelező feladatként gondoskodik különösen az egészségügyi intézményekben tartós gyógykezelés alatt álló gyermekek oktatásáról, a többi tanulóval együtt nem foglalkoztatható fogyatékos gyermekek oktatásáról, neveléséről, gondozásáról [...], amennyiben azt a külön törvény szerint ellátásra kötelezett települési önkormányzat nem vállalja (ezt a közoktatási törvény 87. § (1) bekezdés e) pontja megismétli). A települési önkormányzat tehát maga dönti el, hogy önállóan kíván-e gondoskodni a jelzett közszolgáltatásról, avagy a feladat teljesítését nem vállalja, s ez esetben nyilatkozatot tesz a megyei önkormányzatnak, amelynek ezáltal kötelességévé válik az ellátás megszervezése, működtetése.

A szülő 4. osztályos Asperger-szindrómás gyermeke ügyében kérte hivatalunk intézkedését, mivel közel másfél éve nem találnak a gyermek számára megfelelő nevelési-oktatási intézményt. Beadványban foglaltakkal kapcsolatban tájékoztattuk a szülőt, hogy hivatalunk nem rendelkezik hatáskörrel a gyermek, tanuló számára megfelelő oktatási intézmény kijelölésére. Tájékoztattuk a panaszost, hogy a gyermek, tanuló fogyatékoságának megfelelő intézmény kijelöléséről a szakértői és rehabilitációs bizottságnak kell rendelkeznie az általa kiállított szakértői véleményben. A kijelölt intézményt a szülő választja ki a szakértői és rehabilitációs bizottság által javasolt intézmények közül, a fenntartó adatszolgáltatása alapján összeállított intézményi jegyzékből. A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló ugyanis csakis abba az intézménybe vehető fel, amely rendelkezik azokkal a személyi és tárgyi feltételekkel, amelyek a speciális neveléséhez, oktatáshoz szükségesek. A szülő ezért a szabad iskolaválasztási jogának gyakorlása során köteve van azokhoz az iskolákhoz, amelyek e sajátos feltételekkel rendelkeznek. Ha a gyermeket esetlegesen a kijelölt nevelési-oktatási intézmény nem tudja felvenni, a szakértői véleményt adó intézmény megkísérel másik, a sajátos neveléshez és oktatáshoz szükséges személyi és tárgyi feltételekkel rendelkező nevelési-oktatási intézményt találni. Ha így sem oldható meg a gyermek, a tanuló elhelyezése, a szakértői véleményt adó intézmény meghatározza, hogy a gyermek, a tanuló milyen módon kapcsolódhat be a nevelésbe és az oktatásba, és a gyermeket, a tanuló előjegyzésbe veszi mindaddig, ameddig felvételt nem sikerül megoldani. A fentiek alapján tehát nem a szülő feladata a gyermek számára megfelelő iskola találása, hanem arról a szakértői és rehabilitációs bizottságnak kell rendelkeznie az általa kiállított szakértői véleményben. Erre tekintettel javasoltuk, hogy a gyermeke számára megfelelő intézmény választása érdekében kérje a szakértői és rehabilitációs bizottság segítségét. Javasoltuk továbbá, hogy a megfelelő intézmény megtalálása, illetve a feltételek megteremtése érdekében a szülő kérje a megyei főjegyző, illetve a település polgármesterének segítségét. (OK-K-OJOGB-362/2010.), (OK-K-OJOGB-404/2010.)

A szakértői vizsgálattal kapcsolatban fontos kiemelni továbbá, hogy annak befejezését követően a szülőt tájékoztatni kell a szakértői vizsgálat megállapításairól, a szakértői vélemény várható tartalmáról, a szülői jogokról és kötelezettségekről. A tájékoztatás tényét, a tájékoztatási kötelezettség teljesítését írásba kell foglalni, és a szülővel alá kell íratni. A szakértői véleményben a szülőt tájékoztatni kell arról, hogy a gyermek, tanuló különleges gondozás keretében történő ellátására a szakértői véleményben foglaltak szerint akkor kerülhet sor, ha az abban foglaltakkal egyetért. Amennyiben a szülő a szakértői véleményben foglaltak-

kal nem ért egyet, a szakértői és rehabilitációs bizottság köteles erről a tényről a gyermek lakhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes jegyzőt tájékoztatni. A szülő közvetlenül is eljárást indíthat az illetékes jegyzőnél a szakértői vélemény felülvizsgálatát kezdeményezve. A szülőnek a szakértői véleményben foglaltakkal kapcsolatos egyetértését vagy egyet nem értését írásban kell közölnie. Amennyiben ugyanis a szakértői vélemény kézhezvételétől számított tizenöt napon belül nem tesz nyilatkozatot és nem indítja meg a jegyzői eljárást, az egyetértését megadottnak kell tekinteni.

Annak érdekében, hogy a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló megkapja az állapotának megfelelő pedagógiai és rehabilitációs célú segítséget, elengedhetetlenül szükséges, hogy a gyermek megjelenjen a szakértői és rehabilitációs bizottság vizsgálatán, valamint hogy a szakértői és rehabilitációs bizottság által hozott szakértői javaslatok megvalósuljanak.

A szakértői bizottság vizsgálatának megindítása alapesetben a szülő kérésére, illetve egyetértésével indul. A vizsgálaton való részvétel tehát alapvető feltétele a gyermek különleges gondozáshoz való jogának érvényesülésének. A szülő és a szakértői bizottság együttműködése hatékonyan segítheti a tanuló fejlődését és felzárkózását. A sajátos nevelési igény fennállásának megállapítására vonatkozó szakértői vélemény készítését a szülő bármikor kérheti. Ha a szülő kéri, az óvoda, az iskola köteles közreműködni a kérelem elkészítésében.

Másik esetkör, ha a nevelési tanácsadó vagy a családvédelmi intézmény megítélése szerint szükséges a gyermek, tanuló szakértői vizsgálata, akkor az indok közlésével javasolja a szülőnek a szakértői vizsgálaton való megjelenést és részvételt, a szülő egyetértése esetén gondoskodik arról, illetve közreműködik abban, hogy a vizsgálati kérelem öt napon belül kiállításra kerüljön, illetve a javaslattétellel egyidejűleg köteles a szülőt tájékoztatni a vizsgálatok eredményeinek lehetséges következményeiről, a szülőnek a vizsgálatról és annak megállapításaival kapcsolatos jogairól.

A szülő egyetértésének szükségessége alól kivételt tesz a közoktatási törvény 30. § (4) bekezdése, amelynek értelmében a gyermek érdekében a jegyző kötelezheti a szülőt, hogy gyermekével jelenjen meg szakértői vizsgálaton, illetve a szakértői vélemény alapján gyermekét a megfelelő nevelési-oktatási intézménybe írassa be.

Lényeges változást jelent a korábbi szabályozáshoz képest a pedagógiai szakszolgálatokról szóló 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 18-19. §-ban foglalt, a felülvizsgálati eljárásra vonatkozó részletszabályok rendezése. A sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók vonatkozásában ugyanis a szakértői és rehabilitációs bizottság hivatalból, hatósági megkeresésre vagy szülői kérelemre felülvizsgálati eljárást folytat le. Ha a rendelet másképp nem rendelkezik, a szakértői és rehabilitációs bizottság szakértői véleményét a végrehajthatásának megkezdéséig

követő első nevelési év, tanév eltelte után hivatalból felül kell vizsgálni. A szülő - az első, hivatalból történő felülvizsgálattól számított egy év eltelte után - a felülvizsgálati eljárást bármikor kezdeményezheti. A szakértői és rehabilitációs bizottság a szülő kérelmére akkor köteles lefolytatni a felülvizsgálati eljárást, ha a hivatalból történő felülvizsgálat óta több mint hat hónap telt el, és a soron következő, hivatalból történő felülvizsgálat időpontjáig több mint hat hónap van hátra.

Egy szülő beadványában a gyermeke vonatkozásában a szakértői és rehabilitációs bizottság által kiadott szakértői véleményben foglaltakkal kapcsolatban élt panasszal. Beadványában foglaltakat megvizsgálva tájékoztattuk a hozzánk fordulót arról, hogy a sajátos nevelési igény megállapítása, valamint a gyermek, tanuló állapotának megfelelő különleges gondozás keretei között érvényesülő ellátás meghatározása szakértői kérdés, annak megítélése a szakértői és rehabilitációs bizottság hatáskörébe tartozik. A szakértői véleményben foglalt felülvizsgálatára ugyanakkor a jogszabály a 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 18-19. §-ban foglalt jogorvoslati lehetőséget biztosítja. (OK-K-OJOGB-230/2010.)

Ha a felülvizsgálati eljárás során a szakértői és rehabilitációs bizottság szakértői véleménye alapján a tanuló sajátos nevelési igényének megfelelő ellátására a továbbiakban nincs szükség, a tanuló a következő tanévet a kötelező felvételt biztosító vagy a választott iskolában kezdi meg.

A szakértői és rehabilitációs bizottság, ha a felülvizsgálati eljárás során vagy az értékelő lap alapján indokoltnak tartja, akkor kezdeményezi az Oktatási Hivatalnál a közoktatási intézmény hatósági, a fenntartónál pedig szakmai ellenőrzését.

Több megkeresés érkezett hivatalunkhoz a sajátos nevelési igényű tanulók magántanulóságával kapcsolatban is. A 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 14. § (1) bekezdés e)-f) pontjai szerint a szakértői és rehabilitációs bizottság által készített szakértői véleménynek tartalmaznia kell annak megállapítását, hogy a fogyatékos tanuló tankötelezettségét kizárólagosan iskolába járással vagy a szülő választása szerint iskolába járással, illetve magántanulóként, illetőleg kizárólagosan magántanulóként teljesítheti. Ha a szakértői vélemény alapján a tanuló a tankötelezettségét kizárólagosan magántanulóként teljesítheti, akkor a szakértői és rehabilitációs bizottság a szakértői véleményben rendelkezik a heti foglalkoztatás idejéről és a felkészüléshez szükséges szakemberekről. Amennyiben tehát a sajátos nevelési igény természete ezt indokolja, a szakértői bizottság javaslatot tesz arra, hogy a gyermek magántanulóként folytassa tanulmányait; ebben az esetben viszont az intézményvezető nem rendelkezik döntési jogosultsággal a magántanulóság engedélyezésének kérdésében. (OK-K-OJOGB-217/2010.)

Beadványában a szülő azzal kapcsolatban élt panasszal, hogy első osztályos gyermekét magatartás-problémája miatt az iskola magántanulói státuszba kényszerítette. Annak ellenére, hogy az intézmény

a szakértői és rehabilitációs bizottság által kijelölt intézmény, és a szakértői bizottság a tanuló vonatkozásában nem rendelkezett magántanulói státuszra vonatkozó javaslatról, mivel a tanuló integráltan oktatható, számára kiemelt fontosságú a közösség. Ezirányú szakértői javaslat hiányában a szülő az intézményi nyomásra tekintettel egyezett bele a magántanulói státuszba. Jelenleg a tanuló nem hivatalosan magántanuló, heti 10 óra, plusz két óra fejlesztésben foglalkoznak vele, továbbá napköziben van 11.45-15.00-ig.

Vizsgálatunk során az intézményvezető arról tájékoztatott, hogy a sajátos nevelési igényű tanulóval a szakértői vélemény javaslatai alapján a tanulóval gyógypedagógus és fejlesztő pedagógus is foglalkozott egyénileg, továbbá a pedagógiai munkát segítő pedagógus egyéni fejlesztésben részesítette. Nyilatkozata szerint nagyon sok jelzés érkezett a tanuló verbális és fizikai agresszivitásával kapcsolatban, az érintett osztály szülői szervezete megkereste és petíciót nyújtottak át a tanuló eltávolítása érdekében. A pedagógusok megkísérelték megkeresni a megoldást annak érdekében, hogy a tanulót továbbra is az osztály közösségében nevelhessék. Ugyanakkor az intézményvezetőnek mérlegelnie kellett a többi tanuló tanuláshoz való jogának biztosítását is, ezért úgy ítélte meg, hogy a tanuló sajátos, egyéni helyzetére tekintettel az a legjobb megoldás, ha diplomás pedagógus napi két órában nyugodt és kiegyensúlyozott légkörben foglalkozik a tanulóval a tantervi követelményeknek megfelelően. Ezzel a megoldással a délelőtt folyamán továbbra is fejlesztő pedagógus és gyógypedagógus foglalkozott a kislánnyal, a délutáni napközis, valamint a gyógytestnevelési foglalkozáson, fociedzésen pedig kapcsolatban marad a közösséggel. A kompromisszumos megoldás segítségével az osztály közösségében egészséges harmónia, egyensúly alakult ki. A panaszos szülő által rendelkezésre bocsátott, a gyermekkel foglalkozó segítő pedagógus által 2010 májusában írt fejlesztési tervben a pedagógus beszámol a tanulóval kapcsolatos, minden téren jelentkező pozitív irányú változásokról.

Jelen ügyben hivatalunk megkereste a szakértői véleményt kiállító a megyei pedagógiai szakszolgálat és pedagógiai szakmai szolgáltató intézetet is, melynek vezetője arról informált, hogy tájékoztatták az iskolát a magántanulóság jogszabályi lehetőségeiről, valamint arról, hogy ahhoz a szülő beleegyezése is szükséges, márpedig az intézmény ezirányú kezdeményezése nem a szülő beleegyezésével történt.

Az ügyben lefolytatott vizsgálat nyomán az alábbi álláspontot alakítottuk ki. A közoktatási törvény 30. § (1) bekezdése alapján a sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges gondozás keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges gondozást - a gyermek, tanuló életkorától és állapotától függően, a szakértői és rehabilitációs bizottságok szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani. A gyermek, tanuló fogyatékoságának megfelelő intézmény kijelöléséről is a szakértői és rehabilitációs bizottság rendelkezik a tanuló vizsgálata alapján kiállított szakértői véleményben. A pedagógiai szakszolgálatokról szóló 4/2010. (I. 19.) OKM rendeletben foglaltak szerint, a szakértői és rehabilitációs bizottság a tanuló vizsgálata nyomán kiállított szakértői véleményben rendelkezik többek között arról, hogy a tanuló integráltan oktatható-e, továbbá a tankötelezettség teljesítésének módjáról is. A rendelkezésre álló szakértői vélemény alapján jelen esetben a szakértői és rehabilitációs bizottság nem tett javaslatot a tanuló magántanulóságára vonatkozóan, megállapításai szerint a tanuló integráltan oktatható. A jelenlegi kijelölt iskolát a szakértői bizottság az iskola befogadó nyilatkozata alapján jelölte ki. A rendelkezésre álló információk alapján az iskolában adottak a tanuló különleges gondozási igényének megfelelő személyi és tárgyi feltételek, továbbá az intézményben a szakértői bizottság által javasolt kisebb létszámú osztályba történő beiskolázás is megvalósítható volt. Mindezek alapján megállapítható volt, hogy a tanuló vonatkozásában fennálló helyzet nem felel meg a gyermek vizsgálata nyomán a szakértői és rehabilitációs bizottság által kiállított szakértői véleményben foglaltaknak, továbbá a sajátos nevelési igényű gyermekekre, tanulóakra vonatkozó fent hivatkozott jogszabályi rendelkezéseknek sem. Ez alapján az iskola jogszerűtlen módon alkalmazza a tanulóval

szembeni speciális, tulajdonképpen magántanulói státuszt megvalósító nevelési-oktatási formát, és ezzel a tanuló oktatási jogsérelmét okozza.

A fentiekre tekintettel kezdeményezéssel éltünk az iskola igazgatója felé, hogy a tanuló tankötelezettségét a szakértői véleményben foglalt javaslatoknak és a jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően, integrált oktatási keretek között teljesíthesse. Az igazgató az ügyben tett kezdeményezésemet elfogadta, és annak megfelelően a tanulót visszahelyezte az osztályba, hogy a tanuló tankötelezettségét a szakértői véleményben foglalt javaslatoknak és a jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően, integrált oktatási keretek között teljesíthesse. (OK-K-OJOGB-35/2010.), (OK-K-OJOGB-56/2010.)

Sok panasz érkezett hivatalunkba a beilleszkedési, magatartási, tanulási nehézséggel küzdő gyermekek jogaival kapcsolatban is. A pedagógiai szakszolgálatokról szóló 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet szerint a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség vizsgálata a nevelési tanácsadás hatáskörébe tartozik. A nevelési tanácsadás feladata annak megállapítása, hogy a gyermek, a tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd-e. A nevelési tanácsadás keretében, a pedagógus és a szülő bevonásával kell szakvéleményt készíteni a beilleszkedési zavarral, tanulási nehézséggel, magatartási rendellenességgel küzdő gyermek, tanuló iskolai nevelésével és oktatásával kapcsolatos feladatok meghatározása céljából. A nevelési tanácsadó eljárásáról a fenti hivatkozott rendelet 20-24. §-ai tartalmazzak szabályozást. Abban a kérdésben, hogy a tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő vagy sajátos nevelési igényű, a közoktatási törvény 30. § (8) bekezdése alapján a nevelési tanácsadó megkeresésére a szakértői és rehabilitációs bizottság dönt. Ha a nevelési tanácsadó megítélése szerint a gyermeknél a sajátos nevelési igény valószínűsíthető, javasolja a szülőnek, hogy gyermekével jelenjen meg a szakértői és rehabilitációs bizottság vizsgálatán, saját vizsgálatának eredményeit és a rendelkezésre álló egyéb iratokat pedig megküldi a szakértői és rehabilitációs bizottság részére. Ha a szakértői és rehabilitációs bizottság a vizsgálatának eredménye alapján arra a következtetésre jut, hogy a gyermek, tanuló ellátása nem tartozik a feladatkörébe, az iratokat részletes indokolásával, kiegészítő vizsgálatainak eredményeivel együtt - a szülő egyidejű értesítése mellett - visszaküldi a nevelési tanácsadónak. A szakértői és rehabilitációs bizottság, illetve a nevelési tanácsadó közötti vitában - bármelyik fél megkeresésére - az Oktatási Hivatal által felkért, a közoktatásról szóló törvény 101. §-a szerinti szakértőkből álló bizottság dönt. Az Oktatási Hivatal a Szakmai Szolgáltató Intézményt is felkérheti a döntésre.

Egy szülő gyermeke ügyében kérte hivatalunk segítségét az iskola eljárásával kapcsolatban. Tájékoztatása alapján az iskola a tanuló magatartásproblémája miatt megkülönböztető módon bánik a gyermekkel, úgy érzi, hogy az iskola nem teszi meg a szükséges intézkedéseket a gyermek közösséggé történő beilleszkedésének segítése érdekében, hanem inkább a tanuló iskolából történő eltávolítására törekednek. A rendelkezésre álló információk alapján tájékoztattuk a panaszost a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekről. Jelen esetben a nevelési tanácsadó megkeresése nyomán a szakértői és rehabilitációs bizottság vizsgálatában megállapítást nyert, hogy a tanuló sajátos nevelési igényű. A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló különleges gondozását a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság által kiállított szakértői vélemény alapján kell megvalósítani. A gyermek, tanuló fogyatékosságának megfelelő intézmény kijelöléséről is a szakértői és rehabilitációs bizottság

rendelkezik az általa kiállított szakértői véleményben. A beadványhoz mellékelte 2010. február 15-én kelt szakértői vélemény alapján a tanuló integráltan oktatható, jelenlegi iskolája a számára kijelölt intézmény. A szakértői véleményben foglaltak végrehajtására egyébiránt csak abban az esetben kerülhet sor, ha az abban foglaltakkal a szülő egyetért, és egyetértését aláírásával igazolja. Innentől kezdve a szakértői véleményben foglaltak mind a szülőre, mind pedig a kijelölt intézményre nézve kötelező érvényűek. A tanulói jogviszony megszüntetésére kizárólag a közoktatási törvény 75. §-ában szabályozott esetekben és az ott előírt módon van lehetőség, ezért magatartásproblémájára hivatkozással az iskola nem küldheti el a tanulót. Panaszával összefüggésben tájékoztattuk a panaszost a rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőségekről. (OK-K-OJOGB-14/2010.)

Számos panasz és kérdés érkezett hivatalunkba a sajátos nevelési igényű tanulók és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulók tantárgyak értékelése alól való mentességével kapcsolatban is. A közoktatási törvény a kötelező tanórai foglalkozás alóli felmentések, illetve az egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből való mentesítések rendszerével biztosítja a sajátos nevelési igényű tanulóknak, és a tanulási, beilleszkedési nehézséggel küzdő tanulóknak, hogy tudásukat képességeiknek megfelelően értékelhessék.

Az eltérő tanulmányi követelmények megállapítása az igazgató döntési jogosultsága. A közoktatási törvény e tárgyban az igazgató döntési jogköre szempontjából két eltérő jogintézményt hozott létre. Az egyik ilyen intézmény, a kötelező tanórai foglalkozáson való részvétel alóli felmentés. Az erre vonatkozó kérelmet a tanuló terjeszti az igazgató elé. Ebben a kérdésben az igazgató mérlegelhet. A közoktatási törvény 69. §-ának (2) bekezdése rögzíti, hogy a felmentés az igazgató hatáskörébe tartozik. Az igazgató - a gyakorlati képzés kivételével - a tanulót kérelmére - részben vagy egészben - felmentheti az iskolai kötelező tanórai foglalkozásokon való részvétel alól, ha a tanuló egyéni adottságai, sajátos nevelési igénye, továbbá sajátos helyzete ezt indokoltá teszi. Akit felmentettek, az igazgató által meghatározott időben és a nevelőtestület által meghatározott módon ad számot tudásáról. A másik lehetőség az értékelés és minősítés alóli mentesítés. Erről szintén az oktatási intézmény vezetője dönt, de az előbbiekkal ellentétben nincs mérlegelési jogköre.

Egy szülő beadványában nevelési tanácsadó által kiállított szakvélemény mentesítésre vonatkozó javaslatának értelmezésével kapcsolatban kérte hivatalunk segítségét, mivel tájékoztatása szerint azt eltérő módon értelmezi az iskola és a nevelési tanácsadó. Az iskola tájékoztatása szerint ugyanis a szakértői bizottság javaslatára is szükség van, míg a nevelési tanácsadó szerint az iskola igazgatójának mérlegelési jog nélkül el kellene fogadnia a tanuló mentesítésére vonatkozó javaslatot. A jogszabályi rendelkezések ismertetése mellett tájékoztattuk a hozzánk fordulót, hogy a sajátos nevelési igényű tanulók esetén a szakértői és rehabilitációs bizottság véleménye szükséges, míg a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek esetében a nevelési tanácsadónak kell javaslatot tennie szakvéleményében a mentesítésre. Ahhoz azonban, hogy a gyermek ezt a számára megfelelő speciális lehetőséget igénybe vehesse, a szakvélemény nélkülözhetetlen. Ez alapján tehát amennyiben a nevelési tanácsadó által kiállított szakvélemény a közoktatási törvény 30. § (9) bekezdésére hivatkozva, értékelés és minősítés alóli mentesítést javasol az adott tantárgy tekintetében, ez esetben a szakértői véleményben

foglalt kedvezményeket és mentességeket az intézménynek biztosítani kell a tanuló számára. A mentesítés megadásáról az igazgató dönt, viszont e tekintetben az intézményvezető nem bír mérlegeléssel. A nevelési tanácsadó véleményében javasoltak megvalósulása érdekében a pedagógiai szakszolgálatokról szóló 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet ellenőrzési lehetőséget biztosít. A rendelet 22. § (1) bekezdésének értelmében ugyanis a nevelési tanácsadó a szakvéleményében foglaltak végrehajtásának ellenőrzése keretében feltárja a gyermek, tanuló fejlődését segítő, illetve hátráltató körülményeket, hiányosságokat. A hiányosságok megszüntetése érdekében szükség szerint tájékoztatást nyújt az érintett nevelési-oktatási intézmény vezetőjének, pedagógusainak, nevelőtestületének, közreműködik a megoldási javaslatok kidolgozásában, felhívja a fenntartó figyelmét, ha intézkedés megtétele érdekében azt indokoltnak tartja. A fentiek alapján javasoltuk, hogy a szakvélemény végrehajtásának ellenőrzése érdekében kérje a nevelési tanácsadó segítségét. Tájékoztattuk továbbá, hogy amennyiben a fentiek ismeretében sérelmesnek érzi az iskola eljárását, ez esetben panaszával megkeresheti az intézmény fenntartóját is és kérheti a sérelmezett helyzet megszüntetését. (OK-K-OJOGB-476/2010.), (OK-K-OJOGB-406/2010.), (K-OJOGB-352/2010.)

A hozzánk forduló szülők az értékelés és minősítés alóli mentesítés vonatkozásában, a legtöbb esetben azzal kapcsolatban éltek panasszal, hogy az iskola, illetve a pedagógusok nem veszik figyelembe a nevelési tanácsadó vagy a szakértői és rehabilitációs bizottság által kiállított szakértői véleményben foglalt javaslatot, ilyen módon a kedvezmények vagy a szükséges fejlesztések nem biztosítottak a tanulók számára.

Beadványában egy szülő azt sérelmezte, hogy az iskola pedagógusai nem veszik figyelembe a tanuló vonatkozásában a nevelési tanácsadó által készített szakvélemény javaslatait. Az alap és a kiegészítő szakvéleményben foglaltak szerint a tanuló tekintetében megállapításra került a diszkalkulia, és erre tekintettel a szakvélemény javaslata szerint a matematika tantárgy vonatkozásában a tanulót mentesíteni kell az értékelés alól. A kiegészítő vélemény értelmében ezen mentesítés a fizika, kémia, informatika óra vonatkozásában is alkalmazandó a matematikával összefüggő feladatok minősítése tekintetében. Mindkét szakvélemény 2012. augusztus 31-éig érvényes. A szülő tájékoztatása szerint a szakvéleményt minden évben benyújtotta az iskolába, ám az intézmény nem vette figyelembe az abban foglaltakat. A szülőt ezzel összefüggésben arról tájékoztatták, hogy az iskola abban az esetben tudja a szakvéleményt figyelembe venni, ha azt a szülő írásos kérelem formájában szeptember 15-éig kérelmezi, továbbá azt ajánlották, hogy keressen egy másik iskolát, mivel ebben az iskolában nagyon nehezen tudnák a tanuló számára biztosítani, hogy az érettségi során más tárgyakból vizsgázzon.

Vizsgálatunk során az igazgató nyilatkozatában tájékoztatta hivatalunkat, hogy a szülő 2008 novemberében fordult felmentési kérelemmel az intézményhez, amihez csatolta a nevelési tanácsadó által 2008. szeptember 16-án készített szakvéleményt. A szakvélemény javaslata szerint a nevelési tanácsadó a Kt. 30. § (9) bekezdése alapján javasolta a tanuló matematika tantárgy minősítése alóli mentesítését, továbbá hogy a tanuló a dolgozatírásnál számológépet használhasson. Tájékoztatása szerint ezt követően a szülővel személyes megbeszélés történt, melynek keretében tájékoztatták a szülőt arról, hogy jogában áll gyermeke vonatkozásában minősítés alóli mentesítést kérni matematika tantárgyból, de véleményük szerint jobb lenne, ha differenciált értékelésben minősülne, mivel a tanuló szorgalmát figyelembe véve a matematika tantárgyból való mentesülés súlyosbítaná a többi tantárggyal kapcsolatos problémákat (fizika, informatika stb.). Továbbá a mentesülés érettségiben való érvényesítése miatt matematika helyett másik tárgyat kellene választania, illetve a szabadon választható tárgyként még egyet, ami tekintettel a

szakközépiskola műszaki jellegére nehezen kivitelezhető. A megbeszélés nyomán a szülő úgy döntött, hogy a 2008/2009. tanévre differenciált értékelést kér gyermeke részére. Ez alkalommal felhívták a szülő figyelmét arra, hogy a kérelemre hozott határozat 1 tanévre szól, továbbá hogy következő tanévre lehetősége van újra differenciált értékelést vagy minősítés alóli mentesítést kérni vagy amennyiben úgy értékeli, hogy a probléma már nem áll fenn, akkor akár jogában áll nem beadni kérelmet a szakértői vélemény ellenére is. Ezt követően a tanuló teljesítménye tovább romlott matematikából. A tanuló vonatkozásában a nevelési tanácsadó 2010. május 18-ával adta ki kiegészítő szakvéleményét, amelyben tekintettel a fizika, kémia, informatika tantárgy tekintetében egyaránt jelentkező számolási nehézségre, ezen tantárgyak vonatkozásában is a matematikával összefüggő feladatok minősítése alóli mentesítést javasoltak. Ezt követően 2010. június elején a szülő szóban jelezte, hogy a kiegészítő szakvélemény alapján a szakvéleményben szereplő tantárgyakból kéri gyermekének minősítés alóli felmentését. Ennek kapcsán az intézmény részéről tájékoztatták a szülőt a felmentési kérelmek beadási határidejéről, ami minden tanév szeptember 15-e, továbbá arról, hogy amennyiben gyermeke az érintett tantárgyakból menetesítve lesz, akkor az iskolában csak 4 tantárgyból fog tudni érettségizni. A matematika érettségit kiválthatja földrajz érettségivel, de ötödik tárgyat a fennmaradó lehetőségek közül nem fog tudni választani. A rendelkezésre álló információk alapján a tanuló a 2009/2010. tanév végén elégtelen osztályzatot kapott matematika, fizika és biológia tantantárgyból.

A vizsgálat nyomán az alábbi álláspontot alakítottuk ki. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 35. § (4) bekezdésében foglaltak szerint a nevelési tanácsadás feladata annak megállapítása, hogy a gyermek, a tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, valamint ennek alapján szakvélemény készítése. Ez alapján tehát a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanuló iskolai nevelésével és oktatásával kapcsolatos feladatokról, a szükséges fejlesztésekről a nevelési tanácsadó által készített szakvéleményben kell rendelkezni. Amennyiben a szakvélemény valamely tantárgy tekintetében értékelés és minősítés alóli mentesítésről rendelkezik, akkor ezen javaslatra tekintettel a tanuló az adott tantárgy tekintetében nem osztályozható és ebből következően évfolyamisméltésre nem kötelezhető. Az érintett tanuló esetében ezen kitétel vonatkozik a matematika tantárgyra, vagyis a tanuló a mentesítésre vonatkozó javaslatra tekintettel ezen tárgyból nem zárható le elégtelenre. A kiegészítő véleményre tekintettel pedig a tanuló az adott tantárgyak esetében jogosult a matematikával összefüggő feladatok minősítése alóli mentesítésre. Ezen szakértői javaslat azonban nem jelenti a fizika, kémia és informatika tantárgy értékelése alóli teljes mentesítést, hanem pusztán a matematikával összefüggő feladatok minősítése alóli mentesítésre terjed ki. A fent hivatkozott jogszabályi rendelkezések tükrében a szakvéleményben foglalt mentesítések, kedvezmények megadása nem lehet intézményi mérlegelés függvénye, miután a közoktatási törvény ezen mentesítések rendszerével biztosítja a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulók számára, hogy tudásukat képességeiknek megfelelően értékelhessék. Ezen kedvezményekre való jogosultság időtartama - ellenkező rendelkezés hiányában - a szakvélemény érvényességéhez, a következő felülvizsgálat időpontjához kötődik, amely jelen esetben az alap- és kiegészítő szakvélemény vonatkozásában is 2012. augusztus 31. Ehhez kapcsolódóan megállapítható, hogy jogszabályilag nem megalapozott az az intézményi gyakorlat, miszerint a mentesítés csak a tanév elején, meghatározott határidőig érvényesíthető, mivel a mentesítést a szülő bármikor kérvényezheti az iskola igazgatójától.

A fentiekre tekintettel kezdeményezéssel fordultunk az igazgatóhoz, hogy a szakvéleményben foglaltak alapján, a matematika tantárgy vonatkozásában a tanuló kapcsán tekintsenek el a javítóvizsgátló matematikából, mivel a jogszabályi rendelkezések alapján a tanuló évfolyamisméltésre nem kötelezhető. A fizika tantárgy tekintetében pedig a javítóvizsgán vegyék figyelembe a szakvéleményben foglalt javaslatokat. Mindazonáltal tekintettel az iskola szakirányú jellegére, valamint azon körülményre, hogy a tanuló tanulási nehézsége hangsúlyosan érinti a szakirányú tárgyak elsajátítását és ezáltal az érettségi

teljesítését is, javasoltuk, hogy a tanuló lehetőségeit és érdekeit figyelembe véve a szülő az iskolával és a nevelési tanácsadóval közösen egyeztetve válasszon egy másik iskolát. Az igazgató az ügyben tett kezdeményezésünket elfogadta és tájékoztatása szerint annak megfelelően megtette a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a tanuló vonatkozásában a szakvéleményben foglalt javaslatok a jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően, maradéktalanul érvényesüljenek. Ez alapján a tanuló esetében eltekintettek a matematika pótvizsga letételétől, a biológia és fizika tantárgyakból pedig a tanuló sikeres javítóvizsgát tett, így a 2010/2011. tanévet a 10. évfolyamon folytathatta. (OK-K-OJOGB-49/2010.)

A szakértői véleményben foglaltak alapján értékelés, minősítés alóli mentesítésben részesülő tanulók középiskolában való továbbtanulási lehetőségei felől is többen érdeklődtek hivatalunknál.

A hozzánk forduló szülő tanulási nehézséggel küzdő gyermeke középiskolai továbbtanulásával kapcsolatban kérte hivatalunk tájékoztatását. A beadványában foglaltakkal kapcsolatban tájékoztattuk a szülőt, hogy a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 30. § (9) bekezdése szerint, amennyiben szakértői vélemény alapján a tanulót mentesítik egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből a tanuló részére a felvételi vizsgán, az osztályozó vizsgán, a modulzáró vizsgán, a szintvizsgán, a különbözeti vizsgán, a javítóvizsgán, az érettségi vizsgán, a szakmai vizsgán biztosítani kell a hosszabb felkészülési időt, az írásbeli beszámolón lehetővé kell tenni az iskolai tanulmányok során alkalmazott segédeszköz (írógép, számítógép stb.) alkalmazását, szükség esetén az írásbeli beszámoló szóbeli beszámolóval vagy a szóbeli beszámoló írásbeli beszámolóval történő felváltását. Ez azt jelenti, hogy ha a szakértői vélemény a közoktatási törvény 30. § (9) bekezdésére hivatkozva könnyítéseket javasol a gyermeknek bizonyos tantárgyak értékelésénél, akkor a felvételi vonatkozásában is biztosítani kell a fent idézett kedvezményeket. A tanulmányok alatti vizsgákra vonatkozó kedvezményekkel kapcsolatos részletszabályokat a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 9. számú mellékletének 2.10. és 3.12. - 3.14. pontjai konkretizálják. A középiskolai felvételi kérelmet az általános iskolai tanulói jogviszony fennállása alatt az általános iskola útján, aki nem áll tanulói jogviszonyban, az közvetlenül nyújtja be a középiskolába. A felvételi jelentkezést az e célra forgalomba hozott felvételi jelentkezési lapon kell benyújtani, amelyen fel kell tüntetni a tanuló iskolai törzslapján szereplő nevét és tanulói azonosító számát, továbbá a felvételi eljáráshoz szükséges - az iskola által nyilvántartott - személyes adatait. A közoktatási törvény 2. számú melléklete alapján az oktatási intézmény által nyilvántartott adatok körébe tartoznak a sajátos nevelési igényre vonatkozó adatok, illetve beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló rendellenességére vonatkozó adatok is. Ezen adatok - a törvényben meghatározott célból, a személyes adatok védelmére vonatkozó célhoz kötöttség megtartásával - továbbíthatók a tanuló iskolai felvételével kapcsolatosan az érintett iskolához. A közoktatási törvény 42. § (1) bekezdése értelmében az iskola - jogszabályban meghatározottak szerint - állapíthatja meg a tanulói jogviszony létesítésének tanulmányi feltételeit (a továbbiakban: felvételi követelmények). Az iskola a felvételi követelményeket a tanév rendjéről szóló rendelet által meghatározott időben, minden év október 31-éig a felvételi tájékoztatóban köteles nyilvánosságra hozni. A felvételi tájékoztatónak kell tartalmaznia a középfokú iskola felvételi eljárásának rendjét, továbbá, ha az iskola felvételi vizsgát tart, a vizsgára történő jelentkezés módját, a vizsga követelményeit, a vizsga időpontját és helyét, a vizsgázó teljesítményének értékelését, a jelentkezők rangsorolásának módját, külön megjelölve a közoktatási törvény 30. § (9) bekezdésében meghatározott tanulók esetében alkalmazott speciális értékelési szabályokat. (OK-K-OJOGB-500/2010.), (K-OJOGB-124/2010.), (K-OJOGB-83/2010.)

Ebben az évben is több szülő kért tájékoztatást az őket megillető kedvezményekről, juttatásokról. Beadványaikban elsősorban az utazás költségeire vonatkozóan kértek információkat.

A szülő sajátos nevelési igényű gyermeke által az iskolába utazás költségeivel kapcsolatban igénybe vehető kedvezményről kért tájékoztatást. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 120. § (2) bekezdése a) pontja úgy rendelkezik, hogy meg kell téríteni a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelését és oktatását végző intézmény eléréséhez szükséges helyközi utazás költségeit, a gyermeknek, tanulónak és kísérőjének. A szülőt ez a térítés az egészségügyi szolgáltatások igénybevételével felmerülő utazási költségek megtérítésére vonatkozó rendelkezések szerint, a szolgáltatást nyújtó intézmény igazolása alapján illeti meg, melyet a társadalombiztosítási igazgatóság, illetőleg a társadalombiztosítási kifizetőhely fizet ki. Ezen rendelkezés részletszabályát a képzési kötelezettségről és a pedagógiai szakszolgáltatokról szóló 14/1994. (VI. 24.) MKM rendelet 25. §-a tartalmazza, ami szerint a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók részére a pedagógiai szakszolgálat, illetve a nevelési-oktatási intézmény igénybevételével összefüggő utazási költség megtérítéséhez szükséges igazolást központilag kiadott nyomtatvány felhasználásával kell kiállítani. Az utazás szükségességét és úti célját a szakértői és rehabilitációs bizottság állapítja meg a bizottság által kiadott beutalón. Az igénybevétellel összefüggő utazás tényét az ellátást nyújtó intézmény igazolja. Az ellátást nyújtó intézmény a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló és kísérője részére a közforgalmú személyszállítási utazási kedvezmény igénybevételére jogosító, központilag kiadott igazolást és utazásnyilvántartó-lapot ad ki, amelyekről - az átadás időpontját és az átvevő aláírását tartalmazó - nyilvántartást vezet. Az utazási költségtérítés további részleteiről javasoltuk a szülőnek, hogy kérjen tájékoztatást a szakértői és rehabilitációs bizottságtól. (K-OJOGB-33/2010.)

FELSŐOKTATÁS

A felsőoktatási területen hozzánk érkezett panaszokat hagyományosan három nagy csoportba osztjuk: az első csoportba a felvétellel és – immár szintén hagyományosan – az érettségivel kapcsolatos ügyek kerülnek, a második csoportot a tanulmányi kötelezettségek teljesítésének gyakorlatát taglaló ügyek alkotják, míg a harmadik csoportba a tanulmányok finanszírozásának kérdéseit érintő ügyek tartoznak.

ÉRETTSÉGI — FELVÉTELI A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEKBE

Az érettségik lebonyolításának elsődleges felelőse az Oktatási Hivatal. Volt olyan beadványozó, aki érettségi jelentkezését szerette volna visszavonni, és miután az Oktatási Hivatal nem teljesítette ezt a kérését, hozzánk fordult.

Hivatalunkhoz érkezett elektronikus levelére arról tájékoztattuk a beadványozót, hogy az Oktatási Hivaltól kapott információja pontos, az érettségi vizsga vizsgaszabályzatáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet 12. § (9) bekezdése harmadik mondata szerint az elfogadott jelentkezést visszavonni, illetve megváltoztatni – szűk kivételektől eltekintve – valóban nem lehet. A vizsgadíj-fizetési kötelezettség a rendelet 12. § (7) bekezdésére való tekintettel a közoktatásról szóló 1993. LXXIX. törvény 116. § (1) bekezdés e) pontja alapján keletkezik. A megjelölt jogszabályhelyeknek megfelelően a vizsgadíj nem jár vissza és nem is mérsékelhető. (K-OJOGB-303/2010.)

Az MA szintű képzésre nem érettségivel, hanem valamely korábban megszerzett diplomával lehet bejutni.

A beadványozó hivatalunkhoz érkezett elektronikus levelében arról érdeklődött, hogy korábbi diplomája milyen feltételekkel vehető figyelembe a mostani rendes felvételi eljárásban, ha pszichológia szakra szeretne jelentkezni. Tájékoztattuk, hogy a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény határozza meg a felsőoktatásban folyó képzés rendszerét. A jelenlegi felvételi rendszer az ún. „bolognai rendszerhez” igazodik, ez azt jelenti, hogy alapesetben két ciklusban indulnak szakok: alapképzési (BA, BsC) és mesterképzési (MA, MsC) szinten. A törvény 32. § (5) bekezdése értelmében az alapképzésben alapfokozat (baccalaureus, bachelor) és szakképzettség szerezhető. Az alapfokozat az első felsőfokú végzettségi szint, amely feljogosít a mesterképzés megkezdésére. Ugyanezen § (6) bekezdése szerint pedig a mesterképzésben mesterfokozat (magister, master) és szakképzettség szerezhető. A mesterfokozat a második felsőfokú végzettségi szint. Tehát jelenleg egy kétszintű rendszer működik, amelyben az alapképzési szakok alapvetően érettségizettek számára indulnak, akik még nem rendelkeznek felsőfokú végzettséggel, míg a mesterképzések kizárólag a felsőfokú végzettséggel rendelkezők számára állnak rendelkezésre. Természetesen azok a személyek, akiknek már van diplomájuk szintén jelentkezhetnek

alapképzésre, arról nincsenek kizárva, azonban ezen körülmény miatt nem élvezhetnek előnyt, rájuk ugyanazok a szabályok vonatkoznak, mint az érettségivel rendelkezőkre, hiszen a mesterképzésre történő jelentkezésnél automatikusan előnyt élveznek. Ugyanis a felsőoktatási felvételi eljárásról elsősorban a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény (a továbbiakban: Ftv.) és a felsőoktatási intézmények felvételi eljárásairól szóló 237/2006. (XI. 27.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) rendelkezik. Az Ftv. értelmében alapvetően megváltozott a felsőoktatási intézmények és középiskolák kapcsolata, megszűnt a felsőoktatási intézményekben folyó felvételi eljárás. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 9. §-ának (8) bekezdése szerint az érettségi bizonyítvány középiskolai végzettséget tanúsít, és a felsőoktatási törvényben meghatározottak szerint felsőoktatási intézménybe való felvételre jogosít. Az alapképzés esetén a felsőoktatási intézmény határozza meg, hogy a felvételhez az érettségi vizsga egyes vizsgatárgyaiból milyen szintű követelményekre épülő vizsgát és vizsgaeredményeket kell teljesíteni. A felvételi eljárást 2005-től kezdődően ezen rendelkezések alapján kell megszervezni. Mindezek alapján az alapképzésben a felsőoktatási felvételi eljárás során az érettségi eredmény alapján számolják ki a felvételi pontszámot. Az érettségi eredmény soha el nem évül, tehát bárki akár évtizedekkel az érettségi után is felvételizhet az eredeti eredménye alapján. Ez azonban csak az egyik lehetőség. Abban az esetben ugyanis, ha valaki bármely okból nem elégedett az érettségien szerzett jegyeivel, vagy abból a tárgyból, amely most a felvételhez kellene, egyáltalán nem is tett érettségi vizsgát annak idején, a felvételhez újra vizsgázhat. Az újonnan leteendő vizsga lehet akár szintemelő is, vagyis, ha valaki eredetileg csak középfokon vizsgázott, most emelt szinten is tehet vizsgát. Ez az új vizsga az eredeti érettségi bizonyítvánnyal nem változtatja meg, ezt kizárólag a felvételi eljárás során veszik figyelembe, és a felvételi pontokat már az új eredmények alapján számolják. A fentieknek megfelelően a beadványozónak is lehetősége nyílik arra, hogy korábbi érettségi vizsgája alapján jelentkezzen alapképzésre felsőoktatási intézménybe, vagy a korábbi eredményei helyett most tegyen vizsgát, és felvételi eljárás során az új eredményeket vegyék figyelembe. A mesterképzési szakok esetén más a helyzet, ugyanis ezek azok a szakok, amelyek kifejezetten felsőfokú végzettséggel rendelkezők számára indulnak. A képzések egymásra épülnek, ebben az esetben a jogszabályok meghatározzák azokat a végzettségeket, amelyeket akár teljes mértékben vagy ún. kreditismertetési eljárás keretében elfogadnak bemeneti követelményként. Tehát itt sincs a korábbi értelemben vett felvételi vizsga, a már megszerzett végzettség jelenti a pontszámok kiszámításának alapját. Emellett lehetőség van arra, hogy a felsőoktatási intézmény további követelményeket állítson, így például szakmai és motivációs elbeszélgetést tarthat a jelentkezők számára. Tehát a fentiek alapján amennyiben a beadványozó pszichológia alapképzési szakra szeretne jelentkezni, akkor nem áll rendelkezésre olyan eszköz, amely alapján a korábbi diplomája plusz pontot érhetne, de arra lehetőséget ad, hogy bizonyos mesterképzésekre az érettségi pontok számítása nélkül, a korábbi végzettsége alapján bekerülhessen. A pszichológia mesterképzési szak a beadványozó esetében nem elérhető, ugyanis arra a bemeneti követelmény az alap- és mesterképzési szakok képzési és kimeneti követelményeiről szóló 15/2006. (IV. 3.) OM rendelet értelmében teljes kreditérték beszámításával a pszichológia alapképzési szak, valamint a felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény szerinti egyetemi szintű pszichológia szak. További követelményeket a rendelet nem fogalmaz meg, így csak az ezzel a végzettséggel rendelkezők jelentkezhetnek ide sikeresen. Azonban sok más olyan mesterképzési szak van, ahová a beadványozó végzettsége megfelelő. Ezekről, az induló szakokról és a hozzájuk tartozó felvételi követelményekről a Felvételi Tájékoztatóból informálódhat. A Tájékoztató minden évben, a februárban induló képzésekre vonatkozóan a képzés indítását megelőző év október 15. napjáig, a szeptemberben induló képzésekre vonatkozóan a képzés indítását megelőző év december 15. napjáig megjelenik. (K-OJOGB-196/2010.)

Több panasz érkezett hivatalunkba, amelyek az alap- és mesterképzési szakok képzési és kimeneti követelményeiről szóló 15/2006. (IV. 3.) OM rendelet (a továbbiakban: OM rendelet) azon rendelkezését sérelmezték, amely szerint az idegen nyelv műveltségi területhez tartozó, egyes nyelvtanári szakképzettségek második szakképzettségként való megválasztásának egyik feltétele az adott idegen nyelvből tett, felsőfokú, C típusú, államilag elismert nyelvvizsga. Mindkét ügyben az Oktatási Hivatalhoz fordultunk tájékoztatásért.

Az egyik panaszos 2010 februárjában jelentkezett az Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Karára tanár-olasztanár és tanár-portugáltanár mesterképzésre. A Kar a jelentkezését azzal az indokkal utasította el, hogy a tanár-portugáltanár modul tekintetében nem rendelkezik a bemeneteli követelményként előírt felsőfokú, C típusú, államilag elismert nyelvvizsgával. A jelentkező azért érezte sérelmesnek a felvételi döntést, mert portugál nyelvből jelenleg Magyarországon akkreditált nyelvvizsga nem tehető; vagyis a vonatkozó jogszabályok lehetetlen követelményt írnak elő számára. Az Oktatási Hivatal vezetője arról tájékoztatta hivatalunkat, hogy a panaszos fellebbezésének helyt adtak, és a lehetetlen követelménytől eltekintve, besorolták őt a választott szakra. (OK-K-OJOGB-187/2010.)

Egy másik esetben az alapképzésben germanisztika szakon orosz minorral kiegészített diplomát szerző panaszos sérelmezte, hogy az orosz mesterképzés megkezdéséhez felsőfokú C típusú nyelvvizsgával kell rendelkeznie. Tekintettel arra, hogy tudomása szerint a tárgyban jogszabály-módosítás van folyamatban, aziránt érdeklődött, hogy méltányossági jogkörben eljárva van-e mód a jogorvoslati kérelem elutasításának felülvizsgálatára és megváltoztatására. Az Oktatási Hivatal álláspontja szerint, mivel a jogszabály a felvételiző jelentkezésekor már hatályban volt, és orosz nyelvből a nyelvvizsga letételének az előző esethez hasonló akadálya nincsen, ezért nem tudták besorolni a jelentkezőt. (OK-K-OJOGB-340/2010.)

Egy beadványozó arról érdeklődött, hogy a felsőoktatásba történő jelentkezéskor miért nem számít hátrányos helyzetűnek az a jelentkező, akinek a szülei csak általános iskolai végzettséggel rendelkeznek, de nem került soha jegyzői védelem alá.

Tájékoztattuk, hogy a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény 70/F. § (1)-(2) bekezdése szerint a Magyar Köztársaság biztosítja az állampolgárok számára a művelődéshez való jogot. A Magyar Köztársaság ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező általános iskolával, képességei alapján mindenki számára hozzáférhető közép- és felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők anyagi támogatásával valósítja meg. Ezen rendelkezés alapján a felsőoktatási törvény meghatározza azt az eljárási rendet, amely szerint a felsőoktatási intézménybe be lehet jutni. Általános alapelv, hogy a felsőoktatási intézményekbe történő jelentkezésből nem zárható ki senki, aki megfelel a törvényben meghatározott feltételeknek. Abból következően, hogy a felsőoktatási intézményekbe történő jelentkezésből senki nem zárható ki, és képességei alapján mindenki számára hozzáférhető a felsőoktatás, a törvényben felhatalmazást kap a Kormány az előnyben részesítés követelményeinek meghatározására a hátrányos helyzetű hallgatók, a gyermekük gondozása céljából szabadságon lévők, illetve támogatásban részesülők, valamint a fogyatékkal élő hallgatók csoportjainak tekintetében azzal, hogy az előnyben részesítés nem vezethet a végzettségi szint és szakképzettség megszerzéséhez szükséges alapvető tanulmányi követelmények alóli felmentéshez. A fentieknek megfelelően a jelenleg hatályos, felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 39. § (7) bekezdése szerint a Kormány előnyben részesítési követelményt állapíthat meg a jelentkezők több csoportjára nézve, így

a hátrányos helyzetű hallgatói csoportra is, azzal a kikötéssel, hogy az előnyben részesítés kizárólag az előnyben részesítés alapjául szolgáló körülménnyel összefüggésben biztosítható, és nem vezethet alap- és mesterképzésben az oklevél által tanúsított szakképzettség, illetve felsőfokú szakképzésben a bizonyítvány által tanúsított szakképesítés megszerzéséhez szükséges alapvető tanulmányi követelmények alóli felmentéshez. A felsőoktatási törvény meghatározza azt is, hogy mely hallgatókat/jelentkezőket tekint hátrányos helyzetűnek. Így a 147. § 10. pontja szerint e törvény alkalmazásában hátrányos helyzetű hallgató (jelentkező): az a beiratkozás időpontjában huszonötödik életévét be nem töltött hallgató (jelentkező), akit középfokú tanulmányai során családi körülményei, szociális helyzete miatt a jegyző védelembe vett, illetve aki után rendszeres gyermekvédelmi támogatást folyósítottak, illetve rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult, vagy állami gondozott volt. Ezzel a támogatással tehát az állam kedvezményt biztosít meghatározott alanyi körnek. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint az állam a kedvezmények biztosítása esetén nagy mérlegelési szabadsággal rendelkezik a kedvezményezettek kiválasztása tekintetében, feltéve, hogy ez a kiválasztás nem önkényes. Tehát a jogalkotót széleskörű mérlegelési jog illeti meg az előnyben részesítésre jogosultak meghatározásánál, érvényre juttathat gazdaságpolitikai, életszínvonal-politikai, szociálpolitikai és egyéb célkitűzéseket is. Mindezek alapján álláspontunk szerint a hátrányos helyzet fogalmának ily módon történő meghatározása egy jogalkotói döntés, amely nem önkényes, hiszen a jogalkotó kizárólag a definícióban meghatározott szűk kört kívánja támogatni. (K-OJOGB-190-1/2010.)

Számos panasz érkezett hivatalunkba, amely a felvételi döntésről szóló értesítés időpontját sérelmezte. Minden esetben tájékoztatást adtunk, amely szerint a felsőoktatási intézmények felvételi eljárásairól szóló 237/2006. (XI. 27.) Korm. rendelet 26. § (1) bekezdés b) pontja értelmében a felsőoktatási intézmény a felvételtől szóló döntését határozatban az általános felvételi eljárásban augusztus 1-jéig közli írásban a jelentkezővel. (OK-K-OJOGB-259/2010., OK-K-OJOGB-260/2010., OK-K-OJOGB-285/2010.)

TANULMÁNYI ÉS VIZSGAÜGYEK

Többen sérelmezték képzésük órabeosztását. Elmondtuk, hogy bár a felvetett probléma valóban jelen van több felsőoktatási intézményben, a tanórák beosztása és ütemezése az intézményi autonómia körébe tartozó kérdés, amelyben elsősorban érdekérvényesítő eszközök igénybevételevel lehet változást elérni. (OK-K-OJOGB-316/2010.)

Egy hallgató azzal a panasszal fordult hozzánk, hogy kurzusai tényleges óraszámja kevesebb a meghirdetettnél. A felsőoktatási tárgyú jogszabályok alábbi, a tanórák számának meghatározására, és a tájékoztatásra vonatkozó garanciális jellegű keretszabályairól tájékoztattuk. A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 33. § (3) bekezdése értelmében a részidős képzés lehet esti vagy levelező képzés munkarendje szerint szervezett képzés. A részidős képzés időtartama a teljes idejű képzés tanóráinak legalább harminc, legfeljebb ötven százaléka lehet. Az 57. § (5) bekezdése alapján a kormány határozza meg a kreditrendszerű képzés általános szabályait, valamint a tanulmányi tájékoztató összeállítására vonatkozó alapelveket. Ennek a kötelezettségének a kormány a felsőoktatási törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 79/2006. (IV. 5.) Korm. rendeletben tesz eleget. A kormányrendelet 23. §

(3) bekezdése kimondja, hogy a tantervben a tantárgyakhoz tanórákat és kreditértékeket kell rendelni (kreditallokáció). A kormányrendelet 22. § (3) bekezdés ba) pontja szerint a tanulmányi tájékoztató szakokra vonatkozó tudnivalókat tartalmazó részét úgy kell összeállítani, hogy a hallgató megismerhesse – többek között – a tanórák számát. (OK-K-OJOGB-372/2010.)

Szintén a felsőoktatási intézmény, és azon belül különösen az oktatói autonómiát érintő kérdés az értékelés.

Egy hallgató az értékelés szabályairól érdeklődött. Tájékoztattuk, hogy a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény (a továbbiakban: Ftv.) 95. § (1) bekezdés d) pontja értelmében az oktatói munkakörben foglalkoztatottat megilleti az a jog, hogy a szervezeti és működési szabályzatban meghatározottak szerint megválassza a hallgatókat, továbbá irányítsa és értékelje a hallgató munkáját. Ez a rendelkezés azzal magyarázható, hogy azokat, akik közreműködnek a felsőoktatás feladatainak megvalósításában, a tanítás, tudományos kutatás szabadságát, a szakmai, módszerbeli önállóságot biztosító egyéni jogok illetik meg. Az oktatókat nem köti egyetlen jogi előírás sem arra nézve, hogy miként értékeljék a hallgatók munkáját, nagyfokú autonómiával rendelkeznek, csupán az egyetemi szabályzatra kell tekintettel lenniük. Erre való tekintettel, az értékeléssel kapcsolatos intézményi döntéseket hivatalom sem vizsgálhatja. Ugyanakkor az Ftv. 73. § (2) bekezdése alapján a hallgató a felsőoktatási intézmény döntése vagy intézkedése, illetve intézkedésének elmulasztása ellen - a közléstől, ennek hiányában a tudomására jutásától számított tizenöt napon belül - jogorvoslattal élhet, kivéve a tanulmányok értékelésével kapcsolatos döntést. Az Ftv. ez alól egy esetben tesz kivételt, ha a tanulmányok értékelésével kapcsolatos döntés nem a felsőoktatási intézmény által elfogadott követelményekre épült, illetve a döntés ellentétes a felsőoktatási intézmény szervezeti és működési szabályzatában foglaltakkal, vagy megszegték a vizsga megszervezésére vonatkozó rendelkezéseket. (OK-K-OJOGB-218/2010.)

Láthatóan az egyik legkomolyabb problémát jelenti az oklevél kiadásának feltételéül támasztott nyelvvizsga-követelmény. A témakörben nagy számú beadvány érkezett hozzánk.

Az előző évekhez képest csökkent, de továbbra is magas maradt azoknak a megkereséseknek a száma, amelyek a 40. életév betöltésével együtt járó nyelvvizsga-mentességre vonatkozó jogi szabályozás értelmezését kérték. Elmondtuk, hogy az ezzel kapcsolatos jogszabályokat többször módosították az elmúlt években. A korábbi felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény 123. § (10) bekezdése kimondta, hogy amennyiben az adott szakra vonatkozó képesítési követelmények általános nyelvvizsgát írnak elő, a követelmény teljesítése alól mentesülnek azok az egyetemi és főiskolai szintű képzésre felvett hallgatók, akik tanulmányaik – első évfolyamon történő – megkezdésének évében legalább a 40. életévüket betöltik. Ezt a rendelkezést 2003-ban, illetve 2004-ben úgy módosították, hogy a kedvezményt kiterjesztették azokra a hallgatókra is, akik a 2003 júliusában folytatott, illetve a 2003/2004. tanévben első évfolyamon megkezdett tanulmányaik során a szak képesítési követelményeiben meghatározott képzési idő alatt töltik be a 40. életévüket. A 2006. március 1-jétől hatályos új felsőoktatási törvény (a továbbiakban: Ftv.) 150. § (1) bekezdése szerint, ha az oklevél, illetve bizonyítvány megszerzésének az előfeltétele az általános nyelvvizsga megléte, a követelmény teljesítése alól

mentesülnek azok a hallgatók, akik tanulmányaiknak első évfolyamon történő megkezdésének évében legalább a negyvenedik életévüket betöltik. A fenti szabályozás alapján tehát az alábbi megállapításokat tehetjük. A főszabály – mind a régi, mind az új Ftv. alapján – az, hogy csak abban az esetben mentesíthető a hallgató a nyelvvizsgatételi kötelezettsége alól, ha 40. életévét a tanulmányainak első évfolyamon történő megkezdésének évében betölti, vagy azt megelőzően betöltötte. Ez alól a szabály alól kivételt képeznek azok a hallgatók, akiknek hallgatói jogviszonya már 2003. július 1-jén fennállt vagy 2003 szeptemberében keletkezett, mert ők abban az esetben is mentesülnek a nyelvvizsga kötelezettség alól, ha 40. életévüket a szakjukra vonatkozó képesítési követelményekben meghatározott képzési idő alatt töltötték be. Mind a főszabály, mind a kivétel esetében fontos kitétel, hogy a szakra vonatkozó képesítési követelmények általános nyelvvizsgát írjanak elő. (OK-K-OJOGB-249/2010., OK-K-OJOGB-266/2010., OK-K-OJOGB-416/2010., OK-K-OJOGB-469/2010., OK-K-OJOGB-521/2010., K-OJOGB-90/2010., K-OJOGB-295/2010., K-OJOGB-351/2010., OK-K-OJOGB-96/2010., OK-K-OJOGB-114/2010., K-OJOGB-446/2010.)

Egy olyan eset kapcsán, amelyben kérdésként merült fel, hogy a beiratkozott, de hallgatói jogviszonyát szüneteltető hallgató esetében mely tanévet kell a fenti törvényi rendelkezésnek megfelelően a tanulmányok megkezdéseként tekinteni, leírtuk, hogy a tanulmányok megkezdésének éve az az év, amikor a hallgatói jogviszony létrejön. Az Ftv. 39. § (4) bekezdése szerint ugyanis az, aki a felsőoktatási intézménybe felvételt nyert, az adott felsőoktatási intézménnyel - a felvételi döntés évében - hallgatói jogviszonyt létesíthet. A hallgatói jogviszony a beiratkozással jön létre. A beiratkozott hallgatóról a felsőoktatási intézmény törzslapot állít ki. Szüneteltetni is csak a már megkezdett tanulmányokat lehet az Ftv. 50. § (1) bekezdése alapján. Megvizsgáltuk a kérdést a hallgatói jogviszony szüneteltetésének lehetősége szempontjából is. Az Ftv. 50. § (1) bekezdése kimondja, hogy a hallgatói jogviszony első szünetelésre – ha a tanulmányi és vizsgaszabályzat eltérően nem rendelkezik – csak az első félév sikeres teljesítése után kerülhet sor. A hallgatói jogviszony szüneteltetésével kapcsolatos további kérdéseket – beleértve az első félév sikeres teljesítése előtti szünetelés lehetőségét – a tanulmányi és vizsgaszabályzat szabályozza. Vagyis az első évfolyam megkezdése előtt csak akkor szüneteltetheti a hallgató a jogviszonyát, ha az adott intézményben erre lehetőség van. Ez az intézményeknek nyújtott szabadság azonban nem vezethet oda, hogy – bizonyos esetben – eltekinthessenek egy, az állam által támasztott fontos követelmény, nevezetesen a diploma kiadásához szükséges nyelvvizsga megszerzésének kötelezettségétől. Amennyiben ez lehetséges lenne, akkor azzal előállhatna az a helyzet, hogy ugyanolyan szakok esetében az egyik felsőoktatási intézmény megköveteli a nyelvvizsgát, a másik pedig nem. Ez a gyakorlat pedig a hallgatók hátrányos megkülönböztetését valósítaná meg. (OK-K-OJOGB-370/2010.)

Az elmúlt évekhez hasonlóan többen érdeklődtek a nyelvvizsgatételi kötelezettség alóli mentesítés egyéb esetei iránt.

Egy konkrét esetben azzal a kérdéssel keresték meg a hivatalt, hogy nyelvvizsga mentesség illeti-e meg a magyarországi kisebbségek valamelyikéhez tartozó hallgatót. Elmondtuk, hogy a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény nem tartalmaz rendelkezést, amely értelmében nemzeti vagy etnikai hovatartozás alapján mentesíthető lenne a hallgató az öt terhelő nyelvvizsgatételi kötelezettség alól. A

törvény ilyen rendelkezést – az esélyegyenlőség biztosítása végett – kizárólag a fogyatékossgal élő hallgatók, valamint – bizonyos feltételek fennállása esetén – a 40. életévükben felsőoktatási tanulmányokra jelentkezők esetében biztosít. (OK-K-OJOGB-394/2010.)

A felsőoktatási törvény 39. § (7) bekezdése értelmében, a Kormány előnyben részesítési követelményt állapíthat meg a hátrányos helyzetű hallgatói csoport és a fogyatékossgal élő jelentkezők csoportjához tartozók részére. Többen érdeklődtek arról, hogy ők a jogosultak körébe tartoznak-e, illetve hogyan vehetik igénybe a jogszabályban biztosított kedvezményt.

Tájékoztattuk a hozzánk fordulót, hogy az Ftv. 61. § (1) bekezdése alapján a fogyatékossgal élő hallgatót szükség esetén mentesíteni kell a nyelvvizsga vagy annak egy része, illetőleg szintje alól. Az úgynevezett előnyben részesítési követelményeket, és a fogyatékossgal igazolásának rendjét az Ftv. egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 79/2006. (IV. 5.) Korm. rendelet 18-20. §-a tartalmazza. Tapasztalatunk szerint gyakran csak a nyelvvizsgatételi kötelezettség teljesítésekor, a nyelvtanulás közben derül ki egy hallgatóról, hogy valamely beszédhiba, például diszlexia miatt nem tudja teljesíteni az idegen nyelvi követelményeket. Érdemes ezért elgondolkozni azon, hogy ha az idegen nyelv tanulása nehézségekre ütközik, nem ilyen jellegű problémáról van-e szó. (OK-K-OJOGB-416/2010.)

Egy másik beadványozó számára részletesen is megírtuk a felsőoktatásról szóló törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 79/2006. (IV. 5.) Korm. rendelet vonatkozó előírásait. A 18. § (1) bekezdése értelmében a fogyatékossgal élő hallgató számára – kérelmére – a felsőoktatási intézmény a tanterv előírásaitól részben vagy egészében eltérő követelményeket állapíthat meg, illetve azok teljesítésétől eltekinthet. Az (5) bekezdés b) pontja értelmében a diszlexiás - diszgráfiás hallgató

- ba) írásbeli vizsga helyett szóbeli vizsgát vagy szóbeli helyett írásbeli vizsgát tehet,
- bb) ha fogyatékossga miatt nem képes az államilag elismert C típusú nyelvvizsga írásbeli követelményeinek teljesítésére, felmentést kaphat a B típusú (írásbeli) nyelvvizsga letétele alól,
- bc) ha fogyatékossga miatt nem képes az államilag elismert C típusú nyelvvizsga szóbeli követelményeinek teljesítésére, felmentést kaphat az A típusú (szóbeli) nyelvvizsga letétele alól,
- bd) a hallgatónak írásbeli vizsga esetén a nem fogyatékossgal élő hallgatók esetében megállapított felkészülési időnél hosszabb felkészülési időt kell biztosítani,
- be) részére az írásbeli beszámolóknál a számítógép használata megengedett,
- bf) részére a vizsga esetén a szükséges segédeszközöket (pl. írógép, helyesírási szótár, értelmező szótár, szinonima szótár) biztosítani kell,
- bg) ha fogyatékossga miatt nem képes az államilag elismert C típusú nyelvvizsga szóbeli és írásbeli követelményeinek teljesítésére, felmentést kaphat a nyelvvizsga letétele alól.

A fogyatékossgal megállapításának és igazolásának rendjét a rendelet 19. §-a szabályozza. E szerint a fogyatékossgal élő hallgató fogyatékossgának típusát és mértékét, annak végleges vagy időszakos voltát szakvéleménnyel igazolja. A szakvélemény kiadására – amennyiben a jelentkező fogyatékossga már a közoktatási tanulmányai során is fennállt, és erre tekintettel tanulmányai és az érettségi vizsga során kedvezményben részesült – a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvényben meghatározott szakértői és rehabilitációs bizottság jogosult. Ebben az esetben a hallgató a felsőoktatási intézmény szabályzatában meghatározott módon nyújtja be azoknak a közoktatási intézmény által kiállított dokumentumoknak – az intézmény által hitelesített – másolatát, melyek igazolják, hogy fogyatékossga a középfokú tanulmányai során fennállt és emiatt kedvezményben részesült. (OK-K-OJOGB-494/2010.)

Egy fogyatékkal élő hallgató beadványában arról érdeklődött, hogy egy igazságügyi orvosszakértő által adott szakvélemény alapján mentesülhet-e a nyelvvizsgatételi kötelezettsége alól. Tájékoztatuk, hogy a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 39. § (7) bekezdése kimondja, hogy a Kormány előnyben részesítési követelményt állapíthat meg a fogyatékkal élő jelentkezők csoportjához tartozók részére azzal, hogy az előnyben részesítés kizárólag az előnyben részesítés alapjául szolgáló körülménnyel összefüggésben biztosítható, és nem vezethet alap- és mesterképzésben az oklevél által tanúsított szakképzettség, illetve felsőfokú szakképzésben a bizonyítvány által tanúsított szakképzés megszerzéséhez szükséges alapvető tanulmányi követelmények alóli felmentéshez. Ezen felhatalmazásnak megfelelően a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 79/2006. (IV. 5.) Korm. rendelet rendelkezik az előnyben részesítési és a fogyatékkal élő hallgatókra vonatkozó részletes szabályokról. A Korm. rendelet 18. §-a kimondja, hogy a fogyatékkal élő hallgató számára - kérelmére - a felsőoktatási intézmény a tanterv előírásaitól részben vagy egészben eltérő követelményeket állapíthat meg, illetve - figyelemmel a felsőoktatási törvény 39. §-ának (7) bekezdésére - azok teljesítésétől eltekinthet. Azonban felhívtuk a figyelmét arra, hogy a Korm. rendelet 19. §-a értelmében a fogyatékkal élő hallgató fogyatékoságának típusát és mértékét, annak végleges vagy időszakos voltát szakvéleménnyel igazolja. A szakvélemény kiadására - amennyiben a jelentkező fogyatékosága már a közoktatási tanulmányai során is fennállt, és erre tekintettel tanulmányai és az érettségi vizsga során kedvezményben részesült, - a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvényben meghatározott szakértői és rehabilitációs bizottság, illetve - amennyiben a fogyatékoságot később állapították meg, - kizárólag az Országos Rehabilitációs és Szociális Szakértői Intézet jogosult. Tehát a hallgató fogyatékoságára tekintettel - a 19. § (1) bekezdése szerinti - szakvélemény alapján kérheti a tanulmányi kötelezettségek teljesítése, illetve a vizsgák alóli részleges vagy teljes felmentését vagy azok más módon történő teljesítésének engedélyezését, így a fentebb felsorolt kedvezmények csak abban az esetben illetik meg őt, amennyiben érvényes és hatályos szakvéleménnyel igazolja erre való jogosultságát. Ezért javasoltuk, hogy keresse fel a fent említett Országos Rehabilitációs és Szociális Szakértői Intézetet, és kérje szakértőik segítségét. (K-OJOGB-34-1/2010.)

Amennyiben a nyelvi követelményt nem teljesítette, a hallgató az oklevelét nem kaphatja meg.

Egyik beadványozónk az iránt érdeklődött, hogy a záróvizsga letételét követően mennyi időn belül kell igazolnia az oklevél kiadásához szükséges nyelvvizsga meglétét. Tájékoztatuk arról, hogy a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 62. § (1) bekezdése értelmében a felsőfokú tanulmányok befejezését igazoló oklevél kiadásának előfeltétele a sikeres záróvizsga, továbbá - ha e törvény másképp nem rendelkezik - az előírt nyelvvizsga letétele. A jelenleg hatályos jogszabályi rendelkezések szerint tehát nincs határidő megszabva a nyelvvizsga-követelmény teljesítésére. 2003. július 1. óta az intézményi szabályzatok sem írhatják elő azt, hogy a hallgatók milyen időtartam alatt kell, hogy eleget tegyenek az oklevelük kiadásához szükséges nyelvvizsga követelménynek. A záróvizsga nem évül el, az arról szóló igazolásról központi nyilvántartást vezetnek. (OK-K-OJOGB-417/2010.)

Szintén az oklevél megszerzésével kapcsolatban érdeklődött az iránt a beadványozó, hogy sikeres záróvizsgát igazoló dokumentum birtokában, de nyelvvizsga hiányában milyen végzettséggel rendelkezik a hallgató. Elmondtuk neki, hogy a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 62. § (7) bekezdése értelmében, ha az oklevél kiadására azért nincs lehetőség, mert a nyelvvizsga-bizonyítványt nem tudták bemutatni, a felsőoktatási intézmény igazolást állít ki. Az igazolás végzettséget és szakképzettséget nem

igazol, tanúsítja a záróvizsga eredményes letételét. A kiadott igazolásokról központi nyilvántartást kell vezetni. Vagyis az ilyen igazolással rendelkező hallgatónak még nincsen végzettsége és szakképzettsége. Végzettséget és szakképzettséget igazoló oklevél csak a nyelvvizsga követelményeinek teljesítését követően adható ki. (OK-K-OJOGB-458/2010.)

A tévesen kiállított diplomát természetesen be kell vonni. Mi számít vajon erre okot adó esetnek?

A beadványozó arról érdeklődött, hogy mit tehet abban az esetben, ha a diplomáját – amelyet munkavállalás során fel kíván használni – a korábbi férjezett nevére állították ki, amely név a bizonyítvány kiállításakor még valóban az ő hivatalos neve volt, ám azóta a neve új házasságkötés következtében már más. A beadványozó esete nem különbözik érdemben bármely más névváltoztatási esettől. A korábbi nevére kiállított oklevél megváltoztatását nem kérheti, az oklevélnek ugyanis a megszerzésekor fennállt tényeket kell tartalmaznia. Ennek ellenére természetesen felhasználhatja az eredeti nevére kiállított okiratokat. Annyit kell csak tennie, hogy igazolja, hogy valóban ugyanaz az ember, mint aki a bizonyítványt annak idején kapta. Ezt pedig a jelenlegi személyi irataival, az eredeti bizonyítvánnyal, és szükség esetén a névváltozásról szóló iratokkal tudja bizonyítani. (OK-K-OJOGB-246/2010.)

Az Oktatási Jogok Biztosa Hivatalába panasz érkezett egy okleveles gyógytornásztól, aki 2008-ban szerzett oklevelet az egyik felsőoktatási intézményben. A panaszos állítása szerint az oklevele hibásan került kiállításra, amelyet később nem megfelelően javítottak ki. A beadványozó előadta, hogy az oklevél átvétele után vette észre, hogy az oklevél minősítése alacsonyabb, mint ahogy a tanulmányi és vizsgaszabályzat alapján előre számítható volt. Ezt a következő munkanapon jelezte is, amikor kiderült, hogy a karon eltértek a dokumentált értékelési mechanizmustól, és többszörös kerekítési hibákat követtek el. Ezt követően a panaszos első fokon kérte a helyesen értékelt, új oklevél kibocsátását, amit a dékán elutasított. Ez ellen a döntés ellen az egyetem szabályzatait betartva jogorvoslattal élt a következő szinten. Másodfokon igazolódott az állításai helyessége, és született egy határozat, amely a jogorvoslati kérelmet helyben hagyta, és jogerőre emelkedett. A másodfokú határozatot azonban a dékán úgy hajtotta végre, hogy bekérte az oklevelet, majd postán küldte ki azt. Tehát a panaszos kész tényként szembesült azzal, hogy az eredeti, hibás oklevelet kapta vissza a belső borítóra tett dékáni bejegyzésekkel. Ezt az eljárást a panaszos rendkívül sérelmesnek tartotta, ugyanis így az oklevele negatív feltűnést kelt, határozott hátrányt jelent, hiszen magyarázkodásra kényszeríti őt. A hivatal működését szabályozó 40/1999. (X. 8.) OM rendeletben biztosított hatáskörrel élve vizsgálatot indítottunk az ügyben. Első körben telefonon nyilatkozatot kértünk a kar dékánjától. A dékán válaszában előadta, hogy a panaszos oklevelét az egyetem tanulmányi és vizsgaszabályzata felhatalmazása alapján elfogadott kari tanulmányi ügyrendje alapján állította ki. A panaszos ennek az ügyrendnek a számítási módját vitatta. A dékán álláspontja szerint azonban az oklevél kiállítása során nem követte el hibát, csupán a hallgató értelmezése szerint az alkalmazott kerekítések nem feleltek meg az általa alkalmazott ügyrend értelmezése szerinti módszernek. Nyilatkozott továbbá arról is, hogy a Hallgatói Ügyek Jogorvoslati Bizottsága másodfokú határozatának végrehajtása során a határozat indokolásában szereplő „... .. oklevelét a vizsgabizottság vezetője módosítsa közepes minősítésűre” kitételét hajtotta végre. Tekintettel arra, hogy az eredeti oklevél – a dékán álláspontja szerint – nem volt hibás, így az oklevél minősítése kizárólag a másodfokú határozat alapján változott meg, melyet az ilyen módon kiállított oklevél tükröz. A dékán előadta továbbá, hogy az oktatási rektorhelyettes – aki egyben a Hallgatói Ügyek Jogorvoslati Bizottságának elnöke volt

a másodfokú eljárásban – levélben kérte az oklevél kicserélését. Ő a levelet megválaszolta és indokolta. Ezt követően a rektor-helyettes a másodfokú határozat eredeti szövegét saját hatáskörben, a panaszos ismételt beadványára hivatkozva pontosította. A dékán álláspontja szerint az ilyen módon pontosított határozat nem felel meg az eljárási rendnek. A hallgató panaszát, a dékán nyilatkozatában foglaltakat és a hivatal rendelkezésére bocsátott egyéb dokumentumokat összevetettük a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel, és az e tárgyban korábban hozott megállapításaink felhasználásával kialakítottuk jogi álláspontunkat.

Az intézmény a gyógytornász által benyújtott jogorvoslati kérelem tárgyában másodfokú határozatot hozott, amelyben a jogorvoslati kérelmet helyben hagyta és egyben az elsőfokú szerv határozatát hatályon kívül helyezte. A másodfokú határozat az indokolás részében az alábbiakat tartalmazza: „A Hallgatói Ügyek Jogorvoslati Bizottsága megállapította, hogy a TVSZ alapján ... gyógytornász oklevelét a vizsgabizottság vezetője módosítsa közepes minősítésűre.”

A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény (a továbbiakban: Ftv.) 73. § (10) bekezdése a jogorvoslati eljárás kapcsán kimondja, hogy a tényállás tisztázására, a határidők számítására, az igazolásra, a határozat alakjára, tartalmára és közlésére, a döntés kérelemre vagy hivatalból történő kijavítására, kicserélésére, kiegészítésére, módosítására vagy visszavonására a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló törvény rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni. A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény rendelkezik a döntés kijavításáról. A 81/A. § (1) bekezdése kimondja, hogy ha a döntésben név-, szám- vagy más elírás, illetve számítási hiba van, a hatóság a hibát - szükség esetén az ügyfél meghallgatása után - kérelemre vagy hivatalból kijavítja, ha az nem hat ki az ügy érdemére, az eljárási költség mértékére vagy a költségviselési kötelezettségre. Tehát a törvény szerint nemcsak a számítási hiba, hanem általában az elírás vagy más hiba is csak akkor javítható ki, ha az nem hat ki az ügy érdemére, az eljárási költség mértékére vagy a költségviselési kötelezettségre. E kivételek indoka az, hogy a kijavítás ellen nincs helye jogorvoslatnak, érdemi jellegű „javítás” esetén viszont a jogorvoslat hiánya alkotmányellenes helyzetet eredményezne. Amennyiben ugyanis érdemi változás történik a döntésben, az már nem tekinthető kijavításnak. Ekkor a döntés az ügyfelek jogát, jogos érdekét érintheti, így biztosítani kell számukra a jogorvoslati jogot. A kijavítás tehát kisebb hiba orvoslására szolgál. Ilyen lehet a házszám elírása, ha az egyébként az ügyfél személyének megállapítását, az érintett ingatlan azonosítását nem befolyásolja, mert például a döntésben más helyen helyesen szerepel, vagy a döntésben szereplő egyéb adatokból az egyértelműen azonosítható. Hasonló elírás fordulhat elő a hatóság által kezelhető egyéb azonosító adatok tekintetében (pl. társadalombiztosítási azonosító jel). Nem ismeretlen, hogy az ügyfél nevét elírják (Kiss helyett Kis személynév kerül a döntésbe). Ezek a hibák javíthatók, feltéve, hogy a javítást követően nem változik az ügyfél személye vagy az eljárás tárgya. Azonban a konkrét ügy kapcsán megállapítható, hogy az oklevél érdemjegyének kijavítása kifejezetten az ügy érdemére hatással lévő döntés, hiszen a jogorvoslati eljárásnak éppen ez az adat volt a tárgya. Ezért az is megállapítható, hogy az oklevél ilyen módon történő javítása a törvény alapján eleve nem lehetséges. Ezt az érvelést támasztja alá a felsőoktatási törvény és végrehajtási rendelete is, ugyanis a Ftv. meghatározza az oklevél formai követelményeit. A 62. § (4) bekezdése kimondja, hogy oklevél kiállítására csak az e törvény hatálya alá tartozó felsőoktatási intézmény jogosult. Az oklevél megnevezést csak a felsőoktatási intézmények által e törvény alapján kiállított, végzettségi szintet és szakképzettséget igazoló okiratra lehet használni. A § (5) bekezdése szerint az oklevél a Magyar Köztársaság címerével ellátott közokirat, amely tartalmazza a kibocsátó felsőoktatási intézmény nevét, OM-azonosítóját, az oklevél sorszámát, az oklevél tulajdonosának nevét, születési nevét, születésének helyét és idejét, a végzettségi szint, illetve az odaítélt fokozat és a szak, szakképzettség, szakirány megnevezését, a kibocsátás helyét, évét, hónapját és napját. Tartalmaznia kell továbbá a felsőoktatási intézmény vezetőjének (illetőleg a tanulmányi és vizsgaszabályzatban meghatározott vezetőnek) és a

záróvizsga-bizottság elnökének eredeti aláírását, a felsőoktatási intézmény bélyegzőjének lenyomatát. Ha a záróvizsga időszakában a hallgató nem rendelkezik nyelvvizsgát igazoló okirattal, és ezért az oklevél kiállítására a záróvizsga vizsgaidőszakát követően kerül sor, a záróvizsga-bizottság elnöke helyett a tanulmányi és vizsgaszabályzatban meghatározott vezető is aláírhatja az oklevelet. A felsőoktatási intézmény tanulmányi és vizsgaszabályzata további - a személyes adatok körébe nem tartozó - adatok feltüntetését írhatja elő. A kiadott oklevelekről központi nyilvántartást kell vezetni. Ezt a rendelkezést bontja ki a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 79/2006. (IV. 5.) Korm. rendelet 10. számú melléklete, amely meghatározza a kötelezően használt okiratok formaszövegeit, így az oklevél formaszövegét és a használható záradékokat is. Ezek között nem található javításra vonatkozó záradék. Tekintettel arra, hogy záradékként kizárólag a jogszabályban meghatározottak szolgálhatnak, így tehát a fentiek alapján megállapítható, hogy a dékán által alkalmazott javítási forma a jogszabályoknak nem megfelelő.

Mindemellett az oklevél ily módon történő kijavítása az egyenlő bánásmód követelményének megsértését is okozza. Ugyanis a Ftv. 9. § (1) bekezdése kimondja, hogy a felsőoktatás szervezésében, irányításában, működtetésében, feladatainak végrehajtásában közreműködők a hallgatókkal, az oktatókkal és a felsőoktatásban dolgozókkal kapcsolatos döntéseik, intézkedéseik meghozatalakor az egyenlő bánásmód követelményét kötelesek megtartani. Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény 8. § értelmében közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül különösen az olyan rendelkezés, amelynek eredményeként egy személy vagy csoport valós vagy vélt egyéb helyzete, tulajdonsága vagy jellemzője (a továbbiakban együtt: tulajdonsága) miatt részesül kedvezőtlenebb bánásmódban, mint amelyben más, összehasonlítható helyzetben levő személy vagy csoport részesül, részesült vagy részesülne. Ezen rendelkezés alapján megállapítható, hogy a panaszossal szemben hátrányos megkülönböztetés valósult meg, hiszen más pedagógusok (akik akár más felsőoktatási intézményben és más időpontban is végeztek) pontosan kitöltött, hibátlan, nem megjegyzésekkel ellátott oklevelet vehettek kézhez, amely a későbbi munkavállalásuk során nem okozott számukra gondot – ellentétben a panaszossal, aki minden olyan alkalommal, amikor a diplomáját bemutatni köteles, egyben magyarázkodni is kényszerül.

Az egyenlő bánásmódról szóló törvény 7. § (2) bekezdése kimondja, hogy ha e törvény eltérően nem rendelkezik, az olyan magatartás, intézkedés, feltétel, mulasztás, utasítás vagy gyakorlat (a továbbiakban együtt: rendelkezés) nem sérti az egyenlő bánásmód követelményét

a) amely a hátrányt szenvedő fél alapvető jogát másik alapvető jog érvényesülése érdekében, elkerülhetetlen esetben korlátozza, feltéve, hogy a korlátozás a cél elérésére alkalmas és azzal arányos,

b) amelynek az a) pont hatálya alá nem tartozó esetekben tárgyilagos mérlegelés szerint az adott jogviszonnyal közvetlenül összefüggő, ésszerű indoka van.

A rendelkezéseket megvizsgálva megállapítható, hogy ebben az esetben sem az a) sem a b) pontban meghatározott esetkör nem áll fenn, hiszen a dékán személyes meggyőződése nem tekinthető ésszerű indoknak, sem arányos, mások jogait védő korlátozásnak. Sőt megállapítható, hogy ez a személyes meggyőződés még a másodfokon eljáró szerv döntésével is ellentétes, és célja a panaszos hátrányos helyzetbe hozása a jogorvoslati kérelem benyújtása és kedvező megítélése miatt. A Ftv. 74. §-a értelmében a fenntartói irányítás, illetőleg az intézményi hatáskörben, a gyakorlati képzés során a hallgató ügyeiben hozott, az egyenlő bánásmód követelményét sértő döntés semmis. A semmis döntés érvénytelenségére bárki határidő nélkül hivatkozhat. A semmisség megállapítását, ha a döntést a felsőoktatási intézmény hozta, a 73. § (2)-(9) bekezdésében szabályozott eljárás keretében, illetve, ha a döntést a gyakorlati képzés résztvevője vagy a fenntartó hozta, a bíróságtól lehet kérni. A bíróság elrendelheti a normatív költségvetési hozzájárulás folyósításának részben vagy egészben történő felfüggesztését, ha a felsőoktatási intézmény, illetve az intézmény fenntartója az egyenlő bánásmód követelménye megsértésének

következményeit a jogsértést megállapító bírósági ítéletben meghatározott időpontig nem orvosolja. A felfüggesztés az ítéletben meghatározottak végrehajtásáig szólhat. A bíróság ebben a kérdésben harminc napon belül dönt.

Tehát a fentebb kifejtett megállapításokra alapozva a hivatal működését szabályozó 40/1999. (X. 8.) OM rendelet 7. § (7) bekezdésében biztosított jognál fogva azzal a kezdeményezéssel fordultunk az intézmény vezetője felé, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket a jogszerű állapot helyreállítása érdekében oly módon, hogy gondoskodjon a panaszos oklevélének bevonásáról és a másodfokú határozatnak megfelelő, új oklevél kiadásáról. Az intézmény a kezdeményezésnek végül eleget tett. (K-OJOGB-43-10/2010.)

A HALLGATÓK ÁLTAL FIZETENDŐ DÍJAK, TÉRÍTÉSEK ÉS A RÉSZÜKRE NYÚJTHATÓ TÁMOGATÁSOK

A finanszírozás tekintetében a kiinduló kérdés mindig az, hogy a hallgató államilag támogatott, vagy költségtérítéssel képzésben vesz-e részt.

A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 55. § (2) bekezdése értelmében egy személy tizenkét féléven át folytathat a felsőoktatásban tanulmányokat államilag támogatott képzésben (a továbbiakban: támogatási idő). A támogatási időbe be kell számítani a megkezdett államilag támogatott félévet is, kivéve, ha betegség, szülés vagy más, a hallgatónak fel nem róható ok miatt nem sikerült befejezni a félévet. Az államilag támogatott képzésben való részvételt nem zárja ki a felsőoktatásban szerzett fokozat és szakképzettség megléte, azzal a megkötéssel, hogy azonos képzési ciklusban (értsd: alapképzésben, mesterképzésben, doktori képzésben) államilag támogatott képzésben kizárólag az 56. § (3) bekezdése szerinti feltételek fennállása esetén folytathatók tanulmányok. A törvény 56. § (3) bekezdés a) pontja szerint a támogatási idő számításakor egy félévként kell nyilvántartani, ha a hallgató – az elsőként megkezdett képzésének legkésőbb harmadik félévében létesített további (párhuzamos) hallgatói jogviszonyára tekintettel – egyidejűleg több felsőoktatási intézménnyel áll hallgatói jogviszonyban. (OK-K-OJOGB-292/2010., OK-K-OJOGB-427/2010., OK-K-OJOGB-538/2010.)

Idén is többen érdeklődtek az iránt, hogy miként kerülhetnek át költségtérítéssel képzési formáról államilag támogatott képzési formára. Az átsorolásra és az átjelentkezésre vonatkozó jogi szabályozásról tájékoztattuk őket. Elmondtuk, hogy a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 55. § (1) bekezdése kimondja, hogy ha az államilag támogatott hallgatói létszámkeretre felvett hallgatónak a tanulmányai befejezése előtt megszűnik a hallgatói jogviszonya, vagy az 59. § (4) bekezdésének c) pontjában foglalt feltétel nem teljesítése esetén, illetve egyéb okból tanulmányait költségtérítéssel képzésben folytatja tovább, helyére - ilyen irányú kérelem esetén - a felsőoktatási intézményben költségtérítéssel képzésben tanulmá-

nyokat folytató kiemelkedő tanulmányi teljesítményű hallgató léphet. Ezen rendelkezés két feltételt szab az átkerüléshez. Egyrészt, hogy kérelmet kell benyújtani, másrészt pedig kiemelkedő tanulmányi teljesítménnyel kell rendelkezni. Az államilag támogatott és költség-térítési képzési forma közötti átsorolás rendjének konkrétabb szabályait a felsőoktatásban részt vevő hallgatók juttatásairól és az általuk fizetendő egyes térítésekről szóló 51/2007. (III. 26.) Korm. rendelet 29. §-a tartalmazza. Az (5) bekezdés értelmében megürlt államilag támogatott hallgatói létszámkeretre az vehető át, aki az utolsó két bejelentkezett félévében megszerezte az ajánlott tantervben előírt kreditmennyiségnek legalább az 50%-át és az összesített korigált kreditindex alapján létrehozott hallgatói rangsor elején lévő hallgató, továbbá akinek az összesített korigált kreditindexe magasabb, mint az államilag támogatott hallgatók összesített korigált kreditindex-jegyzékén a rangsor alsó ötödénél elhelyezkedő hallgató összesített kreditindexe. (OK-K/OJGB-427/2010.)

Ha az eldölt, hogy költségtérítési marad a hallgató, akkor is lehet még esélye az összeg mérséklésére.

Egy beadványozó hivatalunkhoz érkezett elektronikus levelében a felsőoktatási intézmények számára fizetendő költségtérítés méltányosságból történő csökkentésének lehetőségéről érdeklődött. Tájékoztattuk, hogy a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 126. §-a rendelkezik a költségtérítés megállapításának szabályairól. A § (1) bekezdése szerint, ha a hallgató költségtérítési képzésben vesz részt, meghatározott szolgáltatásokért költségtérítést, míg más meghatározott szolgáltatásokért térítési díjat kell fizetnie. A költségtérítés és a térítési díj megállapításának és módosításának rendjét a térítési és juttatási szabályzatban kell meghatározni. A térítési és juttatási szabályzat alapján a hallgató és a felsőoktatási intézmény megállapodásban rögzíti a költségtérítés és a térítési díj összegét. A költségtérítés mértékét a felvételi tájékoztatóban közzé kell tenni. Ugyanezen § (3) bekezdése alapján a szervezeti és működési szabályzatban kell meghatározni azokat a szabályokat, amelyek alapján a rektor dönt a költségtérítési képzésben részt vevő hallgató esetén a tanulmányi eredmények alapján járó és a szociális helyzet alapján adható kedvezményekről, a részletfizetés engedélyezéséről. A jogszabályok a költségtérítés csökkentése tekintetében további szabályokat nem állapítanak meg, az a felsőoktatási intézmény hatáskörébe tartozik, ezért javasoltuk, hogy a hallgató tanulmányozza az intézmény Szervezeti és Működési Szabályzatát és a térítési és juttatási szabályzatot. (K-OJGB-8/2010.)

A költségtérítés-fizetési kötelezettség minden aktív félévben fennáll.

Tájékoztattuk a beadványozót, hogy a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 40. § (3) bekezdése második mondata úgy rendelkezik, hogy a hallgatónak – a képzési időszak megkezdése előtt – a szervezeti és működési szabályzatban meghatározottak szerint be kell jelentenie, hogy folytatja-e tanulmányait, vagy az adott képzési időszakban hallgatói jogviszonyát szünetelteti.

Amennyiben a hallgató nem szünetelteti tanulmányait, és azt nem is jelzi az intézmény felé, hogy egyáltalán nem kívánja többé folytatni a tanulmányokat, akkor a hallgatói jogviszony aktív, és ebben az esetben valóban jár a költségtérítés az intézménynek, függetlenül attól, hogy az órákra valóban bejárt-e a hallgató.

Ezért azt javasoljuk mindig, hogy a hallgató először az intézményi szabályzatból tájékozódjon, hogy a törvény szerinti bejelentkezés hogyan zajlik az intézményében. (K-OJOGB-298/2010.)

Az államilag támogatott képzésben részt vevő hallgatók lehetnek juttatásképesek. Ide tartoznak a különféle ösztöndíjakkal összefüggő kérdések.

Az egyik hallgató felsőoktatási intézménye tanulmányi és szociális ösztöndíj kifizetésére vonatkozó gyakorlatát sérelmezte. Tájékoztattuk, hogy a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 46. § (5) bekezdés b) pontja értelmében a hallgató joga, hogy vagyoni viszonyaira, jövedelmi helyzetére, tanulmányi eredményére tekintettel pénzbeli, illetve természetbeni gondoskodásban részesülhessen, e körben különösen szociális vagy más ösztöndíjban (így különösen tanulmányi, doktorandusz, köztársasági) részesüljön. A törvény 21. § (4) bekezdés d) pontja értelmében a hallgatói követelményrendszerben (a térítési és juttatási szabályzatban) kell meghatározni a hallgatói juttatások elosztásának rendjét. Tekintettel arra, hogy a felsőoktatási törvény nem mond többet az ösztöndíjak kifizetéséről, mert azt a felsőoktatási intézményeknek szabályzataikban kell rendezniük, javasoltuk, hogy tanulmányozza át az intézményi szabályzatot, hogy kiderüljön, az intézmény aszerint járt-e el. (OK-K-OJOGB-424/2010.)

Egy másik hallgató az iránt érdeklődött, hogy a képzési idő túllépése esetén, de államilag támogatott képzésben részt vevő hallgatóként, részesülhet-e rendszeres szociális valamint tanulmányi ösztöndíjban. Tájékoztattuk őt az e tárgyban korábban kialakított álláspontunkról. A felsőoktatásban részt vevő hallgatók juttatásairól és az általuk fizetendő egyes térítésekről szóló 51/2007. (III. 26.) Korm. rendelet 10. §-a alapján a tanulmányi, valamint a rendszeres szociális ösztöndíjra jogosultak meghatározásakor csak az államilag támogatott képzésben való részvétel a kötelező törvényi feltétel. Az ösztöndíjakra való jogosultság további szempontjait az intézmény maga állapítja meg térítési és juttatási szabályzatában. A jogszabályok azonban meghatározzák azokat az elveket, amelyekben belül az intézmény helyi szabályzatában az egyes ösztöndíjak odaítélésének szempontjait kialakíthatja. A rendelet 16. §-a a rendszeres szociális ösztöndíjnál megállapítja, hogy az a tanuló szociális helyzete alapján folyósított juttatás, tehát odaítélésének szempontjai csak szociális jellegű mércén alapulhatnak, más esetben ugyanis az ösztöndíj nem tudná ellátni a jogalkotó által megállapított célját. A tanulmányi idő túllépése azonban nem szociális, hanem tanulmányi mérce, így tanulmányi ösztöndíj megvonásának a fentiek értelmében lehet, de rendszeres szociális ösztöndíj megtagadásának nem lehet alapja. (OK-K-OJOGB-486/2010.)

Két hallgató fordult a hivatalhoz, és panaszukban előadták, hogy eddigi tanulmányaik alatt mindketten folyamatosan kimagasló teljesítményt nyújtottak, ezért úgy döntöttek, hogy megpályázzák a köztársasági ösztöndíjat. Többször érdeklődtek a Tanulmányi Osztályon, hogy befolyásolja-e az elbírálást az, hogy bolognai rendszerű képzésben vesznek részt, ahol azt a tájékoztatást kapták, hogy a pályázatukat elfogadják, ha a tanulmányaikat ugyanabban a felsőoktatási intézményben folytatják tovább. A pályázatot beadták, és a felállított rangsorban az első két helyre kerültek. Ezt követően értesítést kaptak arról, hogy törölték őket a pályázók közül, mivel a hallgatói jogviszonyuk megszakadt. Ezt követően az is eldőlt, hogy felvételt nyernek mesterképzésre. Az ügyben a hivatal feladatairól és működésének szabályairól szóló 40/1999. (X. 8.) OM rendeletben biztosított jogkörrel élve vizsgálatot indítottunk. Az eljárás során nyilatkozatot kértünk a panasszal érintett intézmény rektorától. A rektor a válaszában előadta, hogy a köztársasági ösztöndíj pályázat elbírálására 2009. július 7-én került sor, míg a mesterképzésre való felvételi döntés csak ezt követően, július 25-én született meg. Kiderült továbbá, hogy az egyetem karainak jogértelmezése nem egységes, ugyanis a karok többsége ezt az érvelést követte, azonban volt olyan kar, amely eltérő eredményre jutott. Az intézmény álláspontja szerint a felsőoktatásról szóló 2005.

évi CXXXIX. törvény 39. § (4) bekezdése értelmében a hallgatói jogviszony a beiratkozással jön létre. Ugyanakkor a 76. § (5) bekezdése szerint nem szűnik meg a hallgatói jogviszonya annak, aki a többciklusos képzés következő szakaszában vagy a felsőfokú szakképzést követően az alapképzésben folytatja tanulmányait, feltéve, hogy a tanulmányait megszakítás nélkül, a soron következő tanulmányi félévben, ugyanabban a felsőoktatási intézményben folytatja tovább. Tehát ahhoz, hogy a hallgatói jogviszony visszamenőleges folytonosságát meg lehessen állapítani, szükséges, hogy a hallgató a soron következő tanulmányi félévben regisztráljon. A pályázat elbírálásának időpontjában azonban a regisztrációra még nem kerülhetett sor. Továbbá figyelembe kell venni azt a körülményt is, hogy a jogalkotói szándék szerint az ösztöndíj az adott képzés közben elért kimagasló eredmények elismerésére és ösztönzésére szolgál, viszont az első éves mesterképzésben részt vevő hallgatók, egy új képzési ciklusban vesznek részt, ahol még nincs olyan eredmény, amely alapján adományozható lenne az ösztöndíj. Végül a rektor azt is elmondta, hogy arra az esetre, ha volt olyan kar, amely szabálytalanul hozta meg a döntését, le kell szögezni, hogy ez nyilvánvalóan nem alapozza meg a többi kar Bíráló Bizottságának az ügyre vonatkozó, helyes értelmezéstől való eltérését. Az egyetem főtitkára az irányadó jogértelmezést a pályázat kiírásakor minden kari illetékessel közölte, így az esetleges félretájékoztatás legfeljebb személyi mulasztás lehet, de semmiképp nem az intézményi álláspont közlése. A rektor nyilatkozatát, a hallgatók panaszában foglaltakat és a hivatal rendelkezésére bocsátott egyéb dokumentumokat megvizsgáltuk, összevetettük a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel, és ennek nyomán kialakítottuk az alábbi álláspontot. A köztársasági ösztöndíj adományozásának rendjét és feltételeit - a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény (a továbbiakban: Ftv.) 104. § (5) bekezdése alapján - a felsőoktatásban részt vevő hallgatók juttatásairól és az általuk fizetendő egyes térítésekről szóló 51/2007. (III. 26.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Kormányrendelet) tartalmazza. A Kormányrendelet 24. §-a értelmében köztársasági ösztöndíjban az az alap- vagy mesterképzésben részt vevő hallgató részesülhet, aki adott vagy korábbi tanulmányai során legalább két félévre bejelentkezett és legalább 55 kreditet megszerzett. A köztársasági ösztöndíjat egy teljes tanév (10 hónap) időtartamára lehet elnyerni, és az adott tanévre elnyert köztársasági ösztöndíj csak az adott tanévben folyósítható. A Kormányrendelet azt is kimondja, hogy amennyiben a hallgató hallgatói jogviszonya bármilyen okból megszűnik vagy szünetel, a köztársasági ösztöndíj számára tovább nem folyósítható. A képzési időnek megfelelően páratlan tanulmányi félévben végződő tanulmányok esetén a köztársasági ösztöndíjra való jogosultság nem szűnik meg, ha a hallgató tanulmányait az adott tanév második félévében már folytatja. A pályázatot az intézmény a Kormányrendelet 24. § (4) bekezdésében részletezett határidő betartásával, valamint annak szem előtt tartásával írja ki, hogy a szenátusnak - az intézménybe beérkezett és elbírált pályázatok szerint, a hallgatók jogorvoslati lehetőségének biztosításával - legkésőbb 2009. augusztus 1-jéig javaslatot kell tennie a miniszter részére az ösztöndíj adományozására. Az Ftv. 76. § (5) bekezdése szerint ugyanakkor nem szűnik meg a hallgatói jogviszonya annak, aki a többciklusos képzés következő szakaszában vagy a felsőfokú szakképzést követően az alapképzésben folytatja tanulmányait, feltéve, hogy a tanulmányait megszakítás nélkül, a soron következő tanulmányi félévben, ugyanabban a felsőoktatási intézményben folytatja tovább.

Álláspontunk szerint ezen jogszabályi rendelkezések olyan helyzetet teremtenek, amelyben a mesterképzésben tanulóikat elkezdő hallgatók helyzete nem tisztázott, a rendelkezésekből két, egymással teljesen szembenálló álláspont is levezethető. Ezért megállapítottuk, hogy a jogsértés jelen esetben a jogszabályok hiányosságaira vezethető vissza, így a hivatal megkezdte egy jogalkotási javaslat kidolgozását. Ezen jogalkotási javaslat elkészültét megelőzően azonban az Ftv. 76. § (5) bekezdését a 2009. évi CXXXVIII. törvény 49. § c) pontja 2010. január 1-jével hatályon kívül helyezte, és ezáltal a köztársasági ösztöndíj mesterképzésbe átlépő hallgatókra vonatkozó szabályozását egyértelművé tette. Mindezt oly módon, hogy a jelenlegi rendelkezések értelmében a mesterképzésbe átlépő, első éves hallgatók nem

jogosultak köztársasági ösztöndíj pályázatban részt venni, hiszen nem felelnek meg a pályázati feltételeknek. A fent említett tények alapján az ügyet lezártuk. (K-OJOGB-126/2010.)

Mind az államilag támogatott, mind a költségtérítéssel képzésben részt vevő hallgatók kötelezhetőek bizonyos esetekben térítési díj fizetésére.

Egy felsőfokú szakképzésben részt vevő hallgatót, miután hallgatói jogviszonyának szüneteltetését követően ismét részt kívánt venni a képzésben, felszólították, hogy fizessen ismét 10.000 forintos beiratkozási adminisztrációs díjat. Mivel a hallgató úgy érezte, hogy az intézmény jogalap nélkül követeli tőle ezt a pénzüsszeget, megkereste hivatalunkat. Az ügyben eljárást indítottunk, és azt kértük az intézmény vezetőjétől, hogy jelölje meg azt a jogszabályhelyet, amely alapján intézményi szabályzatukba beépítették ezt a díjat. Az intézményvezető válaszában elmondta, hogy a beiratkozási adminisztrációs díjat a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 118. § (1) bekezdése alapján építették be intézményük szervezeti és működési szabályzatába. A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 118. § (1) bekezdése szerint a közoktatás rendszerének működéséhez szükséges fedezetet az állami költségvetés és a fenntartó hozzájárulása biztosítja, melyet a tanuló által igénybe vett szolgáltatás díja és a közoktatási intézmény más saját bevétele egészíthet ki. Tekintettel arra, hogy a beiratkozás elengedhetetlen és szükségszerű feltétele a tanulmányok folytatásának, mert beiratkozás nélkül nem lehet elvégezni a képzést, az nem minősülhet a tanulók által igénybe vett szolgáltatásnak, és nem képezheti az intézmények más saját bevételét. Erre való tekintettel kezdeményeztük, hogy az intézmény vezetője szüntesse meg a beiratkozási adminisztrációs díj szedésének gyakorlatát, továbbá az intézmény szervezeti és működési szabályzatának vonatkozó rendelkezését módosítsák. (OK-K-OJOGB-284/2010.)

Speciális kérdés a fizetési kötelezettségek között az ún. kredittúllépésért fizetendő összeg. Ez a kötelezettség érinthet minden hallgatót, aki meghatározott mértéken felüli kreditet vesz fel.

Kérdésével egy hallgató fordult hivatalunkhoz. Beadványában a felvett, de nem teljesített kreditekhez tartozó fizetési kötelezettségről érdeklődött. Tájékoztatjuk, hogy a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény (a továbbiakban: Ftv.) 53. § (1) bekezdése kimondja, hogy a felsőoktatási intézményben folyó képzés lehet államilag támogatott vagy költségtérítéssel képzés. Az államilag támogatott képzés költségeit - ha e törvény másképp nem rendelkezik - az állami költségvetés, a költségtérítéssel képzés költségeit a hallgató viseli. Az Ftv. részletesen meghatározza azt is, hogy az egyes finanszírozási formában részt vevő hallgatók számára mely szolgáltatások ingyenesek és melyekért szedhetőek különféle díjak. A 125. § (1) bekezdése ennek megfelelően részletesen meghatározza az államilag támogatott képzés keretében a hallgató által ingyenesen igénybe vehető szolgáltatásokat, amelyek között (az a) pontban) megtalálhatjuk a következő szolgáltatást is: a képzési programban meghatározott oktatási és tanulmányi követelmények teljesítéséhez, a bizonyítvány, az oklevél, illetve doktori abszolutórium megszerzéséhez szükséges előadások, szemináriumok, konzultációk, gyakorlati foglalkozások, terepgyakorlatok legfeljebb két alkalommal történő felvétele, a beszámoló, vizsgák és a sikertelen beszámoló, illetve vizsgák egy alkalommal történő megismétlése, a záróvizsga letétele, illetve a fokozatszerzési eljárás a hallgatói jogviszony fennállása alatt. Ugyanezen § (3) bekezdése pedig az államilag támogatott képzés keretében a hallgató által térítési díj fizetése mellett igénybe vehető szolgáltatásokat határozza meg, amely tartalmazza az alábbiakat is (az e) pontban): a kötelező, illetve e törvény alapján a felsőoktatási intézmény által kötelezően biztosítandó mértéken felül felvehető kreditértéket eredményező képzés. A (4) bekezdés pedig

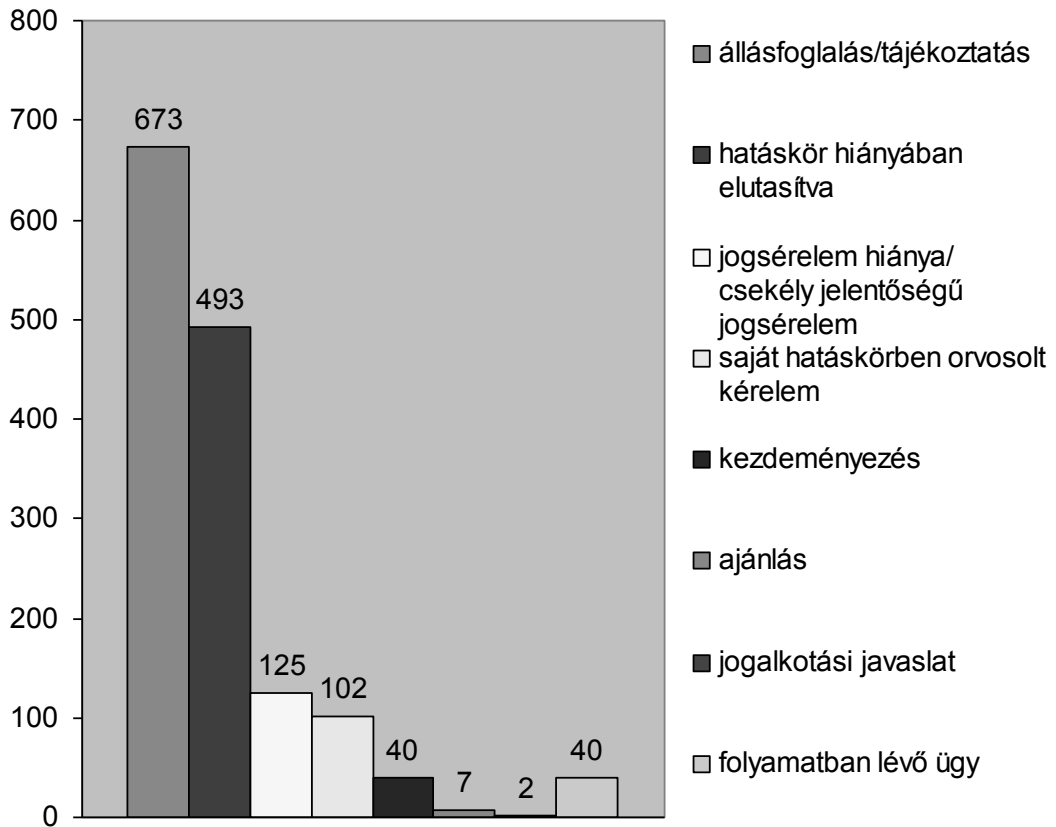
kimondja, hogy a felsőoktatási intézmény tanulmányi és vizsgaszabályzata az ugyanabból a tantárgyból tett harmadik és további vizsgát, a térítési és juttatási szabályzata a tanulmányi és vizsgaszabályzatban meghatározott kötelezettség elmulasztását vagy késedelmes teljesítését fizetési kötelezettséghez kötheti. A fizetési kötelezettség alkalmankénti mértéke nem haladhatja meg a hallgatói normatíva öt százalékát. A 126. § (1) bekezdése meghatározza azt az esetkört is, ha a hallgató költségtérítéssel képzésben vesz részt. Ez alapján, ha a hallgató költségtérítéssel képzésben vesz részt, a 125. § (1)-(2) bekezdésében meghatározott szolgáltatásokért költségtérítést, a (3)-(4) bekezdésben meghatározott szolgáltatásokért térítési díjat kell fizetnie. Tehát a fentiek alapján a térítési és juttatási szabályzat a tanulmányi és vizsgaszabályzatban meghatározott kötelezettség elmulasztását vagy késedelmes teljesítését fizetési kötelezettséghez kötheti. Ennek megfelelően az érintett felsőoktatási intézmény térítési és juttatási szabályzata is rendezi ezt a kérdést, és a jogszabályi felhatalmazás alapján térítési díjat kér a felvett, de nem teljesített kreditek után. Tájékoztatott továbbá, hogy az Ftv. 58. § (4) bekezdése értelmében a hallgató részére biztosítani kell, hogy tanulmányai során az oklevél megszerzéséhez előírt összes kredit legalább öt százalékaig szabadon választható tárgyakat vehessen fel, továbbá az összes kreditet legalább húsz százalékkal meghaladó kreditértékű tantárgy közül választhasson. Államilag támogatott képzésben biztosítani kell, hogy a hallgató egyéni tanulmányi rendjében - költségtérítés fizetése nélkül - az összes előírt kreditet tíz százalékkal meghaladó kreditértékű tárgyat vehessen fel. Ennek a rendelkezésnek a részletezését találjuk meg a már fent említett 125. § (3) bekezdés e) pontjában, miszerint az államilag támogatott képzés keretében a hallgató által térítési díj fizetése mellett igénybe vehető kötelező, illetve e törvény alapján a felsőoktatási intézmény által kötelezően biztosítandó mértéken felül felvehető kreditértéket eredményező képzés. Tehát amennyiben a hallgató a képzésére előírt kreditszám tíz százalékkal növelt értékét túllépi, úgy a térítési és juttatási szabályzat esetleges rendelkezése alapján költségtérítést köteles fizetni. (K-OJOGB-136-1/2010.)

A térítési díj kérdéskörébe tartozhat a diplomaosztó ünnepség költségeinek fedezése is.

A hivatalhoz érkezett elektronikus levelében egy hallgató arról érdeklődött, hogy kérhet-e a felsőoktatási intézmény díjat a diplomaosztó záróünnepség megszervezésére. Tájékoztatott, hogy a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 125. § (1) bekezdésének g) pontja értelmében az államilag támogatott képzés keretében a hallgató által igénybe vehető szolgáltatások közé tartozik a felsőoktatási intézmény által szervezett kötelező záróünnepségen, más ünnepségen vagy megemlékezésen való részvétel. Ezen rendelkezés értelmében amennyiben a leírt esetben kötelező ünnepségről van szó, akkor azért díj nem szedhető, azonban ha az ezen való részvétel opcionális, akkor azért igen. Ezért javasoltuk, hogy a hallgató tanulmányozza át az intézmény térítési és juttatási szabályzatát, hogy kérdésére kimerítő választ kaphasson. (OK-K-OJOGB-118/2010.)

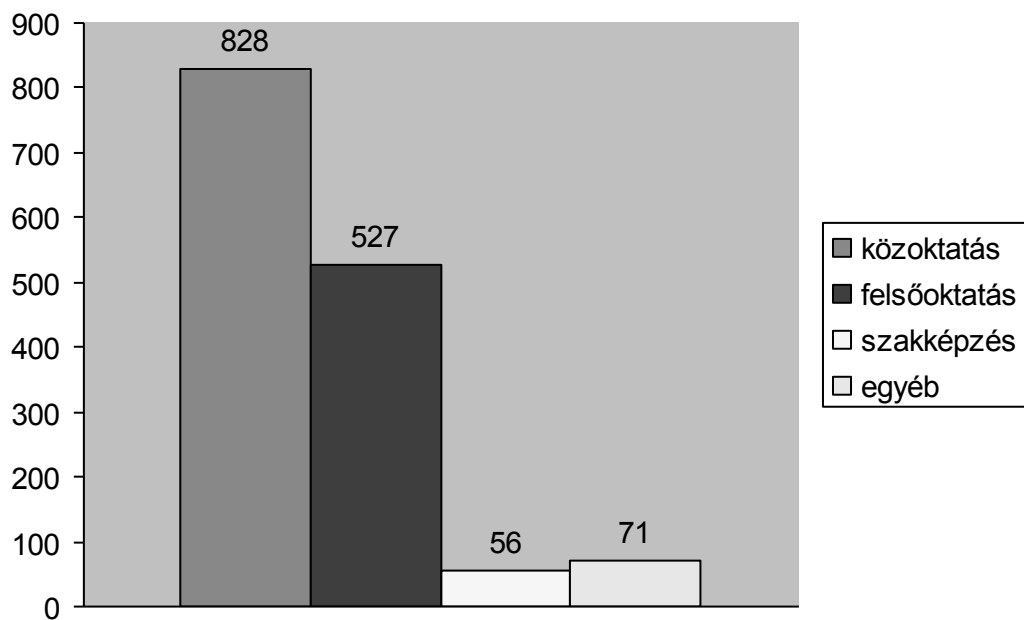

ÁLLÁSFOGLALÁSOK ÉS VIZSGÁLAT ALAPJÁN TETT INTÉZKEDÉSEK*

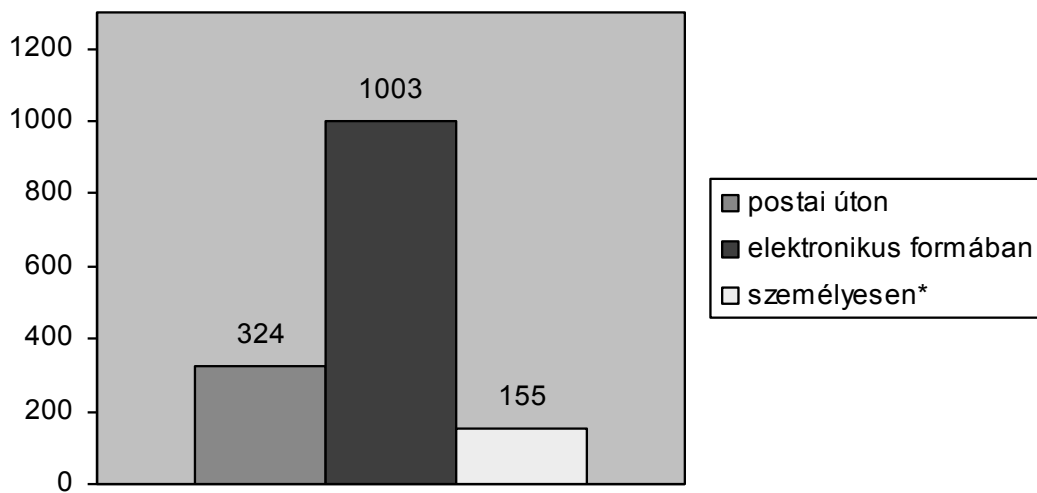

*egy-egy ügyben több intézkedés is született

AZ OKTATÁS MELY TERÜLETÉRŐL SZÁRMAZIK A PANASZ?

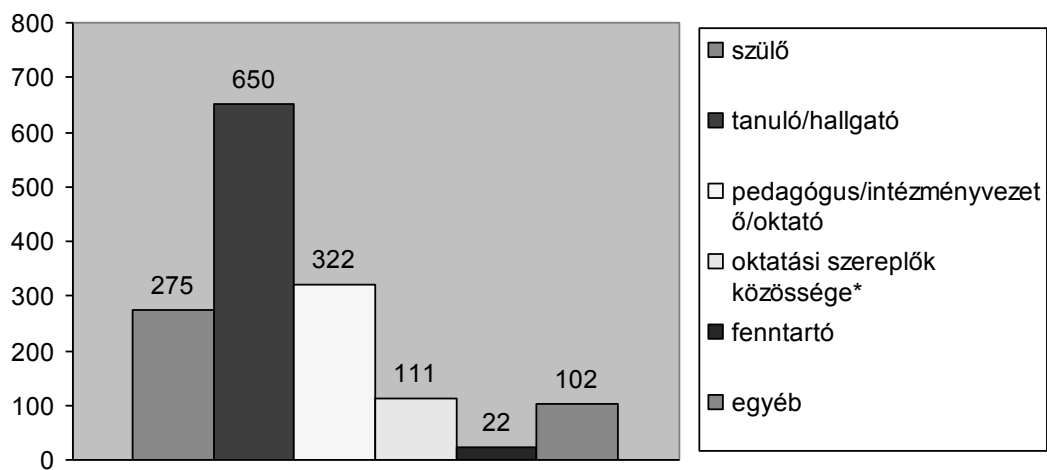

HOGYAN ÉRKEZETT HOZZÁNK A PANASZ?

* Itt azokat az ügyeket szerepeltetjük, amelyekben a beadványozó személyesen is előadta panaszát.

KI NYÚJTOTT BE PANASZT?

*szülői szervezet, diákönkormányzat, nevelőtestület, iskolaszék, hallgatói önkormányzat stb.

**AZ OKTATÁSI JOGOK
BIZTOSÁNAK MUNKATÁRSAI
A 2010. ÉVBEN**

Dr. Árvay Viktor György

Dr. Haász Veronika

Dr. Németh Lajos

Dr. Óri Magdolna

Skoda Judit Edit

Dr. Szirmai Ágnes

Dr. Tomasovszki Zsuzsa

Dr. Viszokai Beáta

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETŐ	7
----------------	---

KÖZOKTATÁS

A SZEMÉLYI SZABADSÁGJOGOK ÉRVÉNYESÜLÉSE	11
AZ OKTATÁSSAL KÖZVETLENÜL ÖSSZEFÜGGŐ JOGOK ÉRVÉNYESÜLÉSE	23
Tanszabadságból eredő jogok	23
A tanév rendje	35
Értékelés, minősítés	38
Mulasztás	41
Fenntartói irányítás	47
Az oktatási szereplők jogainak garanciái	53
A sajátos nevelési igényű, valamint a beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel küzdő tanulók jogainak érvényesülése	61

FELSŐOKTATÁS

ÉRETTSÉGI – FELVÉTELI A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEKBE	75
TANULMÁNYI ÉS VIZSGAÜGYEK	78
A HALLGATÓK ÁLTAL FIZETENDŐ DÍJAK, TÉRÍTÉSEK ÉS A RÉSZÜKRE NYÚJTHATÓ TÁMOGATÁSOK	86

STATISZTIKÁK

Állásfoglalások és vizsgálat alapján tett intézkedések*	93
Az oktatás mely területéről származik a panasz?	94
Hogyan érkezett hozzánk a panasz?	95
Ki nyújtott be panaszt?	96

AZ OKTATÁSI JOGOK BIZTOSÁNAK MUNKATÁRSAI A 2010. ÉVBEN	99
--	----

